

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

[૨૦૧૧] ૧૫ (એડી.) એસ.સી.આર. ૭૩૬

સુપ્રીમ કોર્ટ બાર એસોસિએશન અને અન્ય

વિ.

બી.ડી. કૌશિક

(દીવાની અપીલ નં. ૩૪૦૧/૨૦૦૩)

સપ્ટેમ્બર ૨૬, ૨૦૧૧

[ન્યાયમૂર્તિ જે.એમ. પંચાલ અને ન્યાયમૂર્તિ એચ.એલ. ગોખલે]

દીવાની કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૦૮ – ઓર્ડર ૩૯ નિયમ ૧ અને ૨ સાથે વાંચતા કલમ ૧૫૧ – સુપ્રીમ કોર્ટ બાર એસોસિએશન (એસ.સી.બી.એ.) ના નિયમો અને વિનિયમો – એસ.સી.બી.એ. ની ચૂંટણીઓમાં સ્પર્ધા કરવા અને મત આપવા માટે સભ્યોની પાત્રતા – સુધારેલ નિયમ – કાયદેસરતા.

એસ.સી.બી.એ. ની જનરલ બોડી મીટિંગમાં, જે ૧૮ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૩ ના રોજ બોલાવવામાં આવી હતી, તેમાં "એક બાર એક મત" ના સિદ્ધાંતને રજૂ કરતા એસ.સી.બી.એ. ના નિયમો અને વિનિયમોના નિયમ ૧૮ માં સુધારાની

દરખાસ્ત મૂકતો ઠરાવ મતદાન માટે મૂકવામાં આવ્યો હતો અને તે બહુમતીથી પસાર થયો હતો. પ્રતિવાદીઓ, જેઓ એસ.સી.બી.એ. ના બે સભ્યો છે, તેમણે ઠરાવની કાયદેસરતાને પડકારતા દીવાની દાવાઓ નોંધાવ્યા હતા. દાવો આખરી નિકાલ ન થાય ત્યાં સુધી પ્રતિવાદીઓ-અપીલકર્તાઓને સદર ઠરાવનો અમલ કરતા રોકવા માટે તેમણે સી.પી.સી. ની કલમ ૧૫૧ સાથે વાંચતા ઓર્ડર ૩૯ નિયમ ૧ અને ૨ હેઠળ અરજીઓ પણ દાખલ કરી હતી. સિવિલ જજે વચગાળાના હુકમ દ્વારા અરજીઓ મંજૂર કરી. વચગાળાના હુકમને પડકારવામાં આવ્યો - ઠરાવ્યું: એસ.સી.બી.એ. ના નિયમો અને વિનિયમોના નિયમ ૧૮ ના સુધારા દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલ મતદાનના ખ્યાલને ગેરકાયદેસર કે ગેરબંધારણીય ગણી શકાય નહીં. મત આપવાનો અધિકાર એ સંપૂર્ણ અધિકાર નથી. મત આપવાનો કે ચૂંટણી લડવાનો અધિકાર એ ન તો મૂળભૂત અધિકાર છે કે ન તો સામાન્ય કાયદાનો અધિકાર છે, પરંતુ તે સંપૂર્ણપણે કાયદા/નિયમો/વિનિયમો દ્વારા શાસિત એક વૈધાનિક અધિકાર છે. જો કાયદો/નિયમો અથવા વિનિયમો આદેશ આપે તો ચૂંટણી લડવાના અને મત આપવાના અધિકારને હંમેશા મર્યાદિત કરી શકાય છે અથવા ઘટાડી શકાય છે. હાલના કેસમાં, એવું કહી શકાય નહીં કે મતદાન કરવાના અને ચૂંટણી લડવાના અધિકારના ઉપયોગ પરના નિયંત્રણો/મર્યાદાઓ એસ.સી.બી.એ. ના હેતુઓ અને ઉદ્દેશ્યોને બદલવા અને/અથવા સુધારવા અને/અથવા ફેરફાર કરવા સમાન છે. આક્ષેપિત નિયમમાં જણાવેલ સંજોગોમાં માત્ર પાત્રતા નક્કી કરવામાં આવી હતી અથવા વ્યક્તિને અપાત્ર ઠેરવવામાં આવી હતી જે વાજબી નિયંત્રણના સ્વરૂપમાં હતી. સભ્યના મત આપવાના અધિકાર પરનું નિયંત્રણ એવા વકીલોના સારા કલ્યાણ અને અનુકૂળતાના જાહેર કરેલા ઉદ્દેશ્ય સાથે પ્રદાન કરવામાં આવ્યું હતું, જેઓ સુપ્રીમ કોર્ટમાં નિયમિતપણે પ્રેક્ટિસ કરે છે અને જેઓ તેના રોજિંદા બાબતો સાથે સીધા સંકળાયેલા છે. આવું નિયંત્રણ વાસ્તવમાં બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪૫ અને વકીલો સંબંધિત અન્ય વૈધાનિક જોગવાઈઓને સંતોષે છે. એસ.સી.બી.એ. ના નિયમોમાં માત્ર એક જ એસોસિએશનમાં મત આપવાની પાત્રતા નક્કી કરવાની જોગવાઈ, એટલે કે,

"એક બાર એક મત" એ એક એવી શરત હતી જે એસોસિએશન બનાવવાના અધિકારને આગળ ધપાવતી હતી અને જે કોર્ટના વકીલો નિયમિત પ્રેક્ટિસ કરે છે અને જેના સભ્યો નિયમિત પ્રેક્ટિસ કરનારા છે તેમના દ્વારા એસોસિએશનની બાબતોનું સંચાલન કરવા માટે સક્ષમ બનાવતી હતી. સુધારેલા નિયમ ૧૮ એ મત આપવાનો અધિકાર સંપૂર્ણપણે છીનવી લીધો ન હતો પરંતુ એસ.સી.બી.એ. ના વિશિષ્ટ અધિકારો, હિત અને પ્રતિષ્ઠાને પ્રોત્સાહન આપવા અને સુરક્ષિત કરવા માટે નિયંત્રણો મૂક્યા હતા. બારના સભ્યો વચ્ચે વ્યવસાયના ઉચ્ચ ધોરણોને પ્રોત્સાહન આપવા અને જાળવવા માટે નિયમ ૧૮ માં પણ સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો. નિયમ ૧૮ ના સુધારાના ઉદ્દેશ્યોને ધ્યાનમાં રાખીને, તે સ્પષ્ટ છે કે સિવિલ જજે વાદીઓ/પ્રતિવાદીઓ દ્વારા માંગવામાં આવેલ મનાઈ હુકમ માત્ર માગણી કરવાથી આપવો જોઈતો ન હતો. નિયમ ૧૮ માં કરવામાં આવેલ સુધારો કાયદેસર અને માન્ય હતો અને દાવો કરનાર વકીલોના કોઈ અધિકારનું ઉલ્લંઘન કે અતિક્રમણ થયું ન હતું. સુધારેલા નિયમના અસરકારક અમલીકરણ માટે સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલી માર્ગદર્શિકા/દિશા-નિર્દેશો - સોસાયટીઝ રજીસ્ટ્રેશન અધિનિયમ, ૧૮૬૦ ની કલમ ૧૨ - ભારતનું બંધારણ, ૧૯૫૦ - અનુચ્છેદ ૧૩૬, ૧૪૨ અને ૧૪૫.

વકીલો/કાયદાકીય વ્યવસાય - બાર એસોસિએશન - નો હેતુ - ઠરાવ્યું: અદાલતમાં બાર એસોસિએશનની રચના એ જોવાના હેતુથી કરવામાં આવે છે કે તે અદાલતમાં સામાન્ય રીતે અને નિયમિતપણે પ્રેક્ટિસ કરતા તમામ વકીલો એક છત્ર હેઠળ કામ કરે અને કોઈપણ ફરિયાદ માટે તેમની ચૂંટાયેલી સંસ્થા દ્વારા તે અદાલતના ન્યાયાધીશો અથવા અધિકારીઓ સાથે વાર્તાલાપ કરવાની સ્થિતિમાં હોય કારણ કે વ્યક્તિગત વકીલો પાસેથી ન્યાયાધીશો સાથે વાર્તાલાપ કરવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવતી નથી કે તે યોગ્ય નથી જેથી ન્યાયતંત્રની સ્વતંત્રતા જાળવી શકાય અને તેને સુરક્ષિત કરી શકાય.

વચગાળાનો હુકમ - ઠરાવ્યું: વચગાળાની રાહત, જે કામગીરીમાં માંગવામાં આવેલી આખરી રાહત આપવાની ક્ષમતા ધરાવે છે, તે હળવાશથી આપવી જોઈએ નહીં.

અપીલકર્તા નં. ૧-સુપ્રીમ કોર્ટ બાર એસોસિએશન (એસ.સી.બી.એ.) એ સોસાયટીઝ રજીસ્ટ્રેશન અધિનિયમ, ૧૮૬૦ હેઠળ નોંધાયેલી સોસાયટી છે જેની રજિસ્ટર્ડ ઓફિસ નવી દિલ્હી ખાતે સુપ્રીમ કોર્ટના પરિસરમાં છે. સોસાયટીઝ રજીસ્ટ્રેશન અધિનિયમ, ૧૮૬૦ ની જોગવાઈઓ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને, એસ.સી.બી.એ. એ તેના મેમ્બર્સનું ઓફ એસોસિએશન અને નિયમો અને વિનિયમો બનાવ્યા હતા. એસ.સી.બી.એ. ના ૩૪૩ સભ્યો દ્વારા સહી કરાયેલ એક માંગણી-પત્ર એસ.સી.બી.એ. ની ઓફિસમાં મળ્યો હતો જેના દ્વારા એસ.સી.બી.એ. ની ચૂંટણીમાં સ્પર્ધા કરવા અને મત આપવા માટે સભ્યોની પાત્રતા અંગે એસ.સી.બી.એ. ના નિયમો અને વિનિયમોના નિયમ ૧૮ માં સુધારાની માંગ કરવામાં આવી હતી. એવી દરખાસ્ત કરવામાં આવી હતી કે સભ્ય, જે કોઈપણ હાઈકોર્ટ અથવા ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટ, એડવોકેટ્સ/બાર એસોસિએશનમાં તેના મત આપવાના અધિકારનો ઉપયોગ કરે છે, તે એસ.સી.બી.એ. ના કોઈપણ હોદ્દા માટે સ્પર્ધા કરવા અથવા ચૂંટણીમાં તેનો મત આપવા માટે હકદાર રહેશે નહીં. વધુમાં એવી દરખાસ્ત કરવામાં આવી હતી કે દરેક સભ્ય પોતાનો મત આપતા પહેલા નિયત ફોર્મમાં એક જાહેરાત આપશે કે તે હાઈકોર્ટ/ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટ બાર એસોસિએશનમાં વકીલોની અન્ય કોઈ ચૂંટણીમાં મતદાન કરી રહ્યો નથી અને જો આવી જાહેરાત ખોટી જણાશે, તો આવી ખોટી જાહેરાત આપનાર સભ્યનું એસ.સી.બી.એ. ના સભ્યપદમાંથી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે આપમેળે નિલંબન થશે. આ માંગણી-પત્ર પર કારોબારી સમિતિની બેઠકમાં વિચારણા કરવામાં આવી હતી અને માંગણી-પત્ર પર વિચાર કરવા માટે એક વિશેષ જનરલ બોડી મીટિંગ યોજવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું. ૧૮ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૩ ના રોજ જનરલ બોડી મીટિંગ બોલાવવામાં આવી હતી જેમાં નિયમ ૧૮ માં સુધારાની દરખાસ્ત મૂકતો ઠરાવ મતદાન માટે મૂકવામાં આવ્યો હતો. હાજર અને મતદાન કરનારા સભ્યોની ૮૫% બહુમતીથી તે પસાર થયો

હતો. આમ ૧૮ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૩ ના રોજની જનરલ બોડી મીટિંગમાં "એક બાર એક મત" નો ઠરાવ અપનાવવામાં આવ્યો હતો.

પ્રતિવાદીઓ, જેઓ એસ.સી.બી.એ. ના સભ્યો હતા, તેમણે ૧૮ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૩ ના ઠરાવની કાયદેસરતાને પડકારતા દીવાની દાવાઓ નોંધાવ્યા અને અન્ય બાબતોની સાથે એસ.સી.બી.એ. અને તેના હોદ્દેદારોને એસ.સી.બી.એ. ની ચૂંટણીઓમાં જે ૨૫ એપ્રિલ, ૨૦૦૩ ના રોજ યોજાવાની દરખાસ્ત હતી તેમાં સદર ઠરાવનો અમલ કરતા રોકવા માટે શાશ્વત મનાઈ હુકમની પણ માંગ કરી હતી. પ્રતિવાદીઓએ દીવાની દાવાઓના આખરી નિકાલ સુધી પ્રતિવાદીઓ-અપીલકર્તાઓને ૧૮ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૩ ના ઠરાવનો અમલ કરતા રોકવા માટે સી.પી.સી. ની કલમ ૧૫૧ સાથે વાંચતા ઓર્ડર ૩૯ નિયમ ૧ અને ૨ હેઠળ અરજીઓ પણ દાખલ કરી હતી. વચગાળાના હુકમ દ્વારા, સિવિલ જજે સદર અરજીઓ મંજૂર કરી. સિવિલ જજ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ સદર વચગાળાના હુકમને વર્તમાન અપીલોમાં પડકારવામાં આવ્યો હતો.

અપીલોનો નિકાલ કરતા, અદાલતે ઠરાવ્યું:

૧. કોઈ પણ વ્યક્તિ એક કરતાં વધુ સ્ટેટ બાર કાઉન્સિલની રોલ પર વકીલ તરીકે નોંધણી કરાવી શકતી નથી. ભારતનો નાગરિક વિધાનસભાની ચૂંટણીમાં અથવા સંસદસભ્યની ચૂંટણીમાં માત્ર તે જ મતક્ષેત્રમાં પોતાનો મત આપવા માટે હકદાર છે જ્યાં તેનું નામ મતદાર યાદીમાં મતદાર તરીકે દેખાય છે અને તે તેના વ્યવસાય, નોકરી વગેરેના કારણે જ્યાં રહાતો હોય તેવા અન્ય સ્થળે મત આપવાના અધિકારનો દાવો કરી શકતો નથી. આમ "એક વ્યક્તિ એક મત" કાયદાકીય રીતે લાંબા સમયથી માન્ય છે. આ તથ્યોના પ્રકાશમાં જોવામાં આવે તો, એસ.સી.બી.એ. ના નિયમો અને વિનિયમોના નિયમ ૧૮ ના સુધારા દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલ મતદાનના ખ્યાલને ગેરકાયદેસર કે ગેરબંધારણીય ગણી શકાય નહીં. મત આપવાનો અધિકાર એ સંપૂર્ણ અધિકાર નથી. મત આપવાનો કે ચૂંટણી લડવાનો અધિકાર એ ન તો મૂળભૂત અધિકાર છે કે ન તો સામાન્ય કાયદાનો અધિકાર છે, પરંતુ તે સંપૂર્ણપણે કાયદા/નિયમો/વિનિયમો દ્વારા

શાસિત એક વૈધાનિક અધિકાર છે. જો કાયદો/નિયમો અથવા વિનિયમો આદેશ આપે તો ચૂંટણી લડવાના અને મત આપવાના અધિકારને હંમેશા મર્યાદિત કરી શકાય છે અથવા ઘટાડી શકાય છે. નિયમ ૧૮ સુધારાઓ તે પહેલા પણ નિયમ ૧૮ અને ૧૮-એ માં મતદાન અધિકારના નિયંત્રણો અસ્તિત્વમાં હતા. જનરલ બોડી મીટિંગમાં અપનાવવામાં આવેલા ઠરાવ દ્વારા સુધારા દ્વારા વધુ એક નિયંત્રણ લાદવામાં આવ્યું છે [પરિચ્છેદ ૧૫].

૨. સદર નિયમ ૧૮ ના સુધારા દ્વારા, સોસાયટીઝના રજિસ્ટ્રારની પૂર્વ મંજૂરી વિના એસ.સી.બી.એ. ના હેતુઓ અને ઉદ્દેશ્યોમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો છે અને તેથી, તે ગેરકાયદેસર છે તેવી દલીલ સ્વીકારી શકાય નહીં. એસ.સી.બી.એ. ના નિયમો અને વિનિયમોના નિયમ ૧૮ માં કરવામાં આવેલા સુધારાના સાર અને હેતુને નજરઅંદાજ કરી શકાય નહીં. તે એસ.સી.બી.એ. ના કોઈપણ હેતુઓ અને ઉદ્દેશ્યોને અસર કરતું નથી. તેનાથી વિપરીત, તે એસ.સી.બી.એ. ના વિશિષ્ટ અધિકારો, હિત અને પ્રતિષ્ઠાને પ્રોત્સાહન આપે છે અને સુરક્ષિત કરે છે. તેમાં કોઈ શંકા નથી કે સુધારેલ નિયમ ૧૮ આ અદાલતમાં પ્રેક્ટિસ કરતા વકીલો વચ્ચે એકતા અને સહકારને પ્રોત્સાહન આપે છે અને એસ.સી.બી.એ. ની રચના કરવાનો આ એક મુખ્ય હેતુ અને ઉદ્દેશ્ય છે. એસ.સી.બી.એ. સુપ્રીમ કોર્ટ ઓફ ઈન્ડિયાના તેમજ કોર્ટમાં નિયમિત પ્રેક્ટિસ કરતા વકીલોના હિતને પ્રોત્સાહન આપવાના હેતુથી અસ્તિત્વ ધરાવે છે, ન કે તે વકીલોના જેઓ કોર્ટમાં નિયમિત પ્રેક્ટિસ કરતા નથી [પરિચ્છેદ ૧૬].

૩. મત આપવાના અધિકાર પર મૂકવામાં આવેલા નિયંત્રણોને એસ.સી.બી.એ. ના હેતુઓ અને ઉદ્દેશ્યોમાં ફેરફાર અથવા સુધારો કરવા સમાન ભાગ્યે જ ગણી શકાય. નિયમ ૧૮ ના સુધારાનો મૂળભૂત સિદ્ધાંત એ છે કે જે વકીલો આ અદાલતમાં નિયમિતપણે પ્રેક્ટિસ કરતા નથી તેમને એસ.સી.બી.એ. ની બાબતોનો કબજો લેવાની અથવા તેને બંધક બનાવવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં. એસ.સી.બી.એ. ના હેતુઓ અને ઉદ્દેશ્યોમાંથી એક એસોસિએશનના વિશિષ્ટ અધિકારો, હિત અને પ્રતિષ્ઠાને પ્રોત્સાહન આપવાનું અને સુરક્ષિત

કરવાનું છે જ્યારે બીજો ઉદ્દેશ્ય બારના સભ્યો વચ્ચે વ્યવસાયના ઉચ્ચ ધોરણોને પ્રોત્સાહન આપવાનું અને જાળવવાનું છે. આ ઉદ્દેશ્યો પ્રાપ્ત કરવા માટે નિયમ ૧૮ માં સુધારો કરવામાં આવ્યો છે. એવું માનવું ખોટું છે કે મત આપવાના અને ચૂંટણી લડવાના અધિકારના ઉપયોગ પરના મત દાઓ/નિયંત્રણો એસ.સી.બી.એ. ના હેતુઓ અને ઉદ્દેશ્યોને બદલવા અને/અથવા સુધારવા અને/અથવા ફેરફાર કરવા સમાન છે અને સોસાયટીઝ રજીસ્ટ્રેશન અધિનિયમ, ૧૮૬૦ માં જોગવાઈ કર્યા મુજબ રજિસ્ટ્રારની સંમતિ વિના આ થઈ શક્યું ન હોત [પરિચ્છેદ ૧૭].

૪. સિવિલ જજે પક્ષકારોના પરસ્પરના દાવાઓનો નિર્ણય કર્યા વિના મનાઈ હુકમ આપીને દાવાને અંશતઃ મંજૂર કર્યો. વચગાળાની રાહત, જે કામગીરીમાં માંગવામાં આવેલી આખરી રાહત આપવાની ક્ષમતા ધરાવે છે, તે હળવાશથી આપવી જોઈએ નહીં. વચગાળાના સ્ટેજ પર જજ દ્વારા આપવામાં આવેલી રાહત કેસના તથ્યો દ્વારા બિલકુલ વાજબી ન હતી [પરિચ્છેદ ૨૦].

૫. લોકશાહી સિદ્ધાંતો દ્વારા શાસિત કોઈપણ સંસ્થામાં, કોઈપણ સભ્યને એસોસિએશનની સંચાલક મંડળની રચનાને અટકાવવા માટે મનાઈ હુકમ મેળવવાનો અધિકાર નથી. ચૂંટણી વિષયક બાબતોમાં આવો કોઈ અધિકાર અસ્તિત્વ ધરાવતો નથી કારણ કે નિયમ દ્વારા આપવામાં આવેલા અધિકારનો ઉપયોગ હંમેશા નિર્ધારિત લાયકાતો અને તેના હેઠળ લાદવામાં આવેલી મર્યાદાઓને આધીન હોય છે. પ્રતિવાદીઓની એ દલીલ કે નિયમમાં સુધારો જેના હેઠળ એસોસિએશનના કોઈપણ હોદ્દા માટે સ્પર્ધા કરવા માટે હકદાર બનવાનો અધિકાર અથવા ચૂંટણીમાં મત આપવાની પાત્રતા, અધિકારને સંપૂર્ણપણે છીનવી લે છે, તે ગેરસમજભરી છે કારણ કે સુધારા દ્વારા અધિકાર છીનવી લેવામાં આવ્યો નથી પરંતુ તેના ઉપયોગ પરના કેટલાક નિયંત્રણોને આધીન જાળવી રાખવામાં આવ્યો છે અને આ હંમેશા કરી શકાય છે [પરિચ્છેદ ૨૨].

૬. આક્ષેપિત નિયમ શું કરે છે તે એ છે કે તે માત્ર સભ્યની સ્પર્ધા કરવાની અને મત આપવાની પાત્રતા જાહેર કરે છે અને મત આપવાનો અધિકાર આપોઆપ

છીનવી લેતો નથી. આક્ષેપિત નિયમ માત્ર પાત્રતા નિર્ધારિત કરે છે અથવા તેમાં જણાવેલ સંજોગોમાં વ્યક્તિને અપાત્ર બનાવે છે જે વાજબી નિયંત્રણનું સ્વરૂપ છે કારણ કે મત આપવાનો અધિકાર એ ન તો સામાન્ય કાયદાનો અધિકાર છે કે ન તો મૂળભૂત અધિકાર છે પરંતુ કાયદા દ્વારા નિર્ધારિત વૈધાનિક અધિકાર છે. નિયમમાં આક્ષેપિત કલમ એ મતદાન માટે અપાત્રતા નિર્ધારિત કરતી એકમાત્ર કલમ નથી કારણ કે નિયમ ૧૮ ની અંદર અન્ય પાત્રતાની શરતો અથવા અપાત્રતાના નિયંત્રણો છે, જે વ્યક્તિને મત આપવા માટે અપાત્ર પણ બનાવી શકે છે. તેથી, અન્ય કોઈ બાર એસોસિએશનની ચૂંટણીમાં મતદાન ન કરવા અંગેની જાહેરાત દાખલ કરવાની આ અપાત્રતા સામેનો પડકાર કાયદામાં ભૂલભરેલો છે. જો કોઈ વ્યક્તિ વકીલોના અસંખ્ય એસોસિએશનોની સભ્ય હોય અને તે જે વિવિધ એસોસિએશનોની સભ્ય હોય તેની બાબતોમાં ભાગ લેવા માંગતી હોય, તો તે જે તમામ એસોસિએશનોની સભ્ય હોય તેની બાબતોમાં ખરેખર સામેલ થવાની સ્થિતિમાં ન હોઈ શકે. જે વ્યક્તિ એક કરતાં વધુ એસોસિએશનની સભ્ય હોય તે માત્ર એક જ વકીલોના એસોસિએશનની સભ્ય હોય તેવી વ્યક્તિ કરતાં અલગ વર્ગ બનાવશે, ખાસ કરીને, તે કોર્ટના એસોસિએશનની જેમાં તે નિયમિતપણે પ્રેક્ટિસ કરે છે. જો કે વકીલ અસંખ્ય એસોસિએશનોનો સભ્ય બની શકે છે, પરંતુ એસોસિએશન બનાવવાનો અથવા એસોસિએશનનો સભ્ય બનવાનો અધિકાર એ જરૂરી નથી કે આવા દરેક એસોસિએશનની જનરલ બોડી મીટિંગ અથવા ચૂંટણી બેઠકોમાં મત આપવાના અધિકારનો સમાવેશ કરે અને એસોસિએશનના નિયમો પાત્રતા અને અપાત્રતા નિર્ધારિત કરીને આવા એસોસિએશનના સભ્યોના મતદાન અધિકારોને સીમિત કરી શકે છે. તે એક સ્વીકૃત સ્થિતિ છે કે એસ.સી.બી.એ. માં આજે અસ્થાયી સભ્યો છે જેમને મત આપવાનો અધિકાર નથી. તેવી જ રીતે, નિષ્ક્રિય સભ્યો અને એસોસિએટ સભ્યોને મત આપવાનો અધિકાર નથી. આમ, આ તમામ વાજબી નિયંત્રણો છે જે નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યા છે અને તેને પડકારી શકાય તેમ નથી કારણ કે મત આપવાનો કોઈ મૂળભૂત અધિકાર નથી. આખરે અદાલતમાં બાર એસોસિએશનની રચના એ જોવાના હેતુથી કરવામાં આવે છે કે

તે અદાલતમાં સામાન્ય રીતે અને નિયમિતપણે પ્રેક્ટિસ કરતા તમામ વકીલો એક છત્ર હેઠળ કામ કરે અને કોઈપણ ફરિયાદ માટે તેમની ચૂંટાયેલી સંસ્થા દ્વારા તે અદાલતના ન્યાયાધીશો અથવા અધિકારીઓ સાથે વાર્તાલાપ કરવાની સ્થિતિમાં હોય કારણ કે વ્યક્તિગત વકીલો પાસેથી ન્યાયાધીશો સાથે વાર્તાલાપ કરવાની અપેક્ષા રાજવામાં આવતી નથી કે તે યોગ્ય નથી જેથી ન્યાયતંત્રની સ્વતંત્રતા જાળવી શકાય અને તેને સુરક્ષિત કરી શકાય [પરિચ્છેદ ૨૩].

૭. સભ્યના મત આપવાના અધિકાર પરનું નિયંત્રણ એવા વકીલોના સારા કલ્યાણ અને અનુકૂળતાના જાહેર કરેલા ઉદ્દેશ્ય સાથે પ્રદાન કરવામાં આવ્યું છે, જેઓ આ અદાલતમાં નિયમિતપણે પ્રેક્ટિસ કરે છે અને જેઓ સુપ્રીમ કોર્ટના રોજિંદા બાબતો સાથે સીધા સંકળાયેલા છે. આવું નિયંત્રણ વાસ્તવમાં બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪૫ અને વકીલો સંબંધિત અન્ય વૈધાનિક જોગવાઈઓને સંતોષે છે. જેમ મત આપવાનો અધિકાર એ સામાન્ય કાયદામાં માન્ય થયેલ સંપૂર્ણ અધિકાર નથી અને તે હંમેશા આવા અધિકારોનું સર્જન કરતા કાયદા/નિયમોને આધીન હોય છે, તેમ તે પણ સમાન રીતે સુસ્થાપિત છે કે આવા અધિકારનો ઉપયોગ હંમેશા તેનું સર્જન કરનાર કાયદા/નિયમોની જોગવાઈઓને આધીન હોઈ શકે છે. સંજોગો અનુસાર, પ્રતિવાદીઓ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી દલીલ કે તેમનો મત આપવાનો અધિકાર કાં તો ઘટાડવામાં આવ્યો હતો અથવા મર્યાદિત કરવામાં આવ્યો હતો તે જજ દ્વારા હળવાશથી સ્વીકારવી જોઈતી ન હતી [પરિચ્છેદ ૨૪].

૮. એસોસિએશન બનાવવાનો અધિકાર બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૯(૧)(સી) હેઠળ મૂળભૂત અધિકાર તરીકે માન્ય છે. એસ.સી.બી.એ. નિયમોમાં માત્ર એક જ એસોસિએશનમાં મત આપવાની પાત્રતા નક્કી કરવાની જોગવાઈ, એટલે કે, "એક બાર એક મત" એ એક એવી શરત છે જે એસોસિએશન બનાવવાના અધિકારને આગળ ધપાવે છે અને જે કોર્ટના વકીલો નિયમિત પ્રેક્ટિસ કરે છે અને જેના સભ્યો નિયમિત પ્રેક્ટિસ કરનારા છે તેમના દ્વારા એસોસિએશનની બાબતોનું સંચાલન કરવા માટે સક્ષમ બનાવે છે. એ ઉલ્લેખ કરવો અસ્થાને નહીં

ગણાય કે કોઈ વ્યક્તિ અન્ય એસોસિએશનની ચૂંટણીમાં મતદાન કરવાના કારણે મત આપવા માટે અપાત્ર બની ગઈ હોય તો પણ તે (ક) એસોસિએશનનું સભ્યપદ ગુમાવતી નથી કે (ખ) એસોસિએશન તેના સભ્યોને પ્રદાન કરે છે તે અન્ય સુવિધાઓ જેવી કે લાઈબ્રેરી, કેન્ટીન, ટેલિકોમ્યુનિકેશન, કાર પાર્કિંગ વગેરેના ઉપયોગમાં કોઈ પણ રીતે અવરોધિત કે નિયંત્રિત થતી નથી. મેમ્બરેન્ડમ ઓફ એસોસિએશનમાં દર્શાવેલ હેતુઓ અને ઉદ્દેશ્યોને ધ્યાનમાં રાખીને, તે સ્પષ્ટ છે કે એસોસિએશનની રચનાનો એક મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય એવા વકીલોની સંસ્થા બનાવવાનો હતો જેઓ ભારતની સુપ્રીમ કોર્ટ સાથે જોડાયેલા હોય અને તેમાં પ્રેક્ટિસ કરતા હોય [પરિચ્છેદ ૨૫].

શ્રીમતી દમયંતી નારંગ વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય (૧૯૭૧) ૧ એસ.સી.સી. ૬૭૮; ઝોરોસ્ટ્રિયન કોઓપરેટિવ હાઉસિંગ સોસાયટી લિમિટેડ અને અન્ય વિ. ડિસ્ટ્રિક્ટ રજિસ્ટ્રાર, કોઓપરેટિવ સોસાયટીઝ (અર્બન) અને અન્ય (૨૦૦૫) ૫ એસ.સી.સી. ૬૩૨ – નો સંદર્ભ લેવાયો.

૯. એસોસિએશનના આંતરિક સંચાલનની બાબતોમાં, અદાલતો સામાન્ય રીતે હસ્તક્ષેપ કરતી નથી, તેને એસોસિએશન અને તેના સભ્યો પર ચોક્કસ પેટા-નિયમ, નિયમ અથવા વિનિયમ બનાવવાનું ખુલ્લું છોડી દે છે જે સભ્યપદ માટેની પાત્રતા અને અથવા લાયકાત પ્રદાન કરી શકે છે અને/અથવા સભ્ય તરીકે સદર એસોસિએશન દ્વારા અને તેના સભ્ય તરીકે કોઈપણ અધિકારના ઉપયોગ પર મર્યાદાઓ/નિયંત્રણો પ્રદાન કરી શકે છે. એ સુસ્થાપિત કાયદાકીય સિદ્ધાંત છે કે એકવાર વ્યક્તિ એસોસિએશનની સભ્ય બની જાય પછી, આવી વ્યક્તિ એસોસિએશન સામે પોતાનું વ્યક્તિગત વ્યક્તિત્વ ગુમાવે છે અને તેની પાસે એસોસિએશનના નિયમો અને વિનિયમો અને/અથવા પેટા-નિયમો દ્વારા આપવામાં આવેલા અધિકારો સિવાય કોઈ વ્યક્તિગત અધિકારો હોતા નથી [પરિચ્છેદ ૨૬].

૧૦. સુધારેલા નિયમ ૧૮ એ મત આપવાનો અધિકાર સંપૂર્ણપણે છીનવી લીધો નથી પરંતુ એસ.સી.બી.એ. ના વિશિષ્ટ અધિકારો, હિત અને પ્રતિષ્ઠાને

પ્રોત્સાહન આપવા અને સુરક્ષિત કરવા માટે નિયંત્રણો મૂક્યા છે. બારના સભ્યો વચ્ચે વ્યવસાયના ઉચ્ચ ધોરણોને પ્રોત્સાહન આપવા અને જાળવવા માટે નિયમ ૧૮ માં પણ સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો. નિયમ ૧૮ ના સુધારાના ઉદ્દેશ્યોને ધ્યાનમાં રાખીને, તે સ્પષ્ટ છે કે સિવિલ જજે વાદીઓ/પ્રતિવાદીઓ દ્વારા માંગવામાં આવેલ મનાઈ હુકમ માત્ર માગણી કરવાથી આપવો જોઈતો ન હતો [પરિચ્છેદ ૨૭].

૧૧. નિયમોમાં સુધારો કરવાની સત્તા ખાસ કરીને નિયમ ૩૯ હેઠળ આપવામાં આવી છે જેના હેઠળ એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે એસોસિએશનના નિયમો અને પેટા-નિયમો જનરલ બોડી મીટિંગમાં હાજર અને મતદાન કરનારા સભ્યોના ઓછામાં ઓછા ૨/૩ બહુમતીથી પસાર કરાયેલા ઠરાવ દ્વારા સમય સમય પર કરવામાં આવતા સંજોગો અને/અથવા ફેરફારોને આધીન રહેશે. તેથી, નિયમોના કોઈપણ ભાગમાં હંમેશા સુધારો કરી શકાય છે. એસ.સી.બી.એ. સોસાયટીઝ રજીસ્ટ્રેશન અધિનિયમ હેઠળ નોંધાયેલી સોસાયટી હોવાથી, તે તેના મેમ્બરેન્ડમ ઓફ એસોસિએશન દ્વારા શાસિત થાય છે. સદર એસોસિએશન પોતાના નિયમો અને વિનિયમો ધરાવવા માટે હકદાર છે. વાસ્તવમાં, કાયદામાં એવું કલ્પવામાં આવ્યું છે કે નિયમો અને વિનિયમોમાં નિર્ધારિત કર્યા મુજબ સોસાયટીની બાબતોનું સંચાલન કરવા માટે એક સંચાલક સમિતિની રચના કરી શકાય છે. મેમ્બરેન્ડમ ઓફ એસોસિએશન એ સોસાયટીના સભ્યો વચ્ચેનો કરાર છે, જે કાયદા હેઠળ નોંધાયેલ હોવો જરૂરી હોવા છતાં, કોઈ વૈધાનિક સ્વરૂપ પ્રાપ્ત કરતો નથી. આ નિયમો છે જે સોસાયટીના આંતરિક નિયંત્રણ અને સંચાલનનું સંચાલન કરે છે. આવા નિયમો બનાવવા, સુધારવા, ફેરફાર કરવા અને રદ કરવાની સત્તા નિઃશંકપણે સોસાયટીના સભ્યોની જનરલ બોડીમાં નિહિત છે. નિયમોમાં સુધારો કરવાની સત્તા નિયમો બનાવવાની સત્તામાં ગર્ભિત છે [પરિચ્છેદ ૨૯].

૧૨.૧. આ અદાલત સમક્ષ એસ.સી.બી.એ. દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલ રેકૉર્ડ દર્શાવે છે કે જે બેઠકમાં નિયમ ૧૮ માં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો તે નિયમ

૨૨ અનુસાર યોજવામાં આવી હતી કારણ કે તે એક વિશેષ જનરલ મીટિંગ હતી. વિશેષ જનરલ મીટિંગ સહિતની બેઠકોનું આયોજન નિયમો ૨૧, ૨૨ અને ૨૩ દ્વારા શાસિત થાય છે. આ નિયમોના સંદર્ભમાં, બિન-નિવાસી સભ્યોને ટપાલ દ્વારા નોટિસ જવી જોઈએ અને નિવાસી સભ્યોને જો સેક્રેટરીને લેખિતમાં વિનંતી કરવામાં આવી હોય કે નોટિસ તેમને તેમના રજિસ્ટર્ડ સરનામે ટપાલ દ્વારા મોકલવી જોઈએ તો જ, અન્યથા, નોટિસ બોર્ડ પર નોટિસ ચોંટાડીને અને નોટિસનો સર્ક્યુલેટ કરીને, જે સામાન્ય રીતે કોઝ લિસ્ટ સાથે કરવામાં આવે છે તે પૂરતી નોટિસ છે. રેકૉર્ડ બિલકુલ દર્શાવતો નથી કે વાદીઓ/પ્રતિવાદીઓમાંથી કોઈએ પણ એસ.સી.બી.એ. ના સેક્રેટરીને એવી કોઈ નોટિસ આપી હતી કે તેને તેના રજિસ્ટર્ડ સરનામે મોકલીને કોઈપણ બેઠકના આયોજન અંગે લેખિત નોટિસ દ્વારા વ્યક્તિગત રીતે જાણ કરવી જોઈએ. નોટિસ બોર્ડ પર નોટિસ ચોંટાડીને અને કોઝ લિસ્ટ સાથે નોટિસ સર્ક્યુલેટ કરીને આપવામાં આવતી નોટિસને પૂરતી નોટિસ કેમ ગણવી જોઈએ તેનું વજનદાર કારણ છે. આ દેખીતી રીતે એટલા માટે છે કારણ કે આ અદાલતમાં સામાન્ય રીતે પ્રેક્ટિસ કરતા વકીલ સભ્યોને નોટિસની આ પદ્ધતિઓ દ્વારા માહિતગાર કરવામાં આવશે. આમ અયોગ્ય રીતે બેઠક યોજવાનો અથવા વાદીઓ/પ્રતિવાદીઓ પર નોટિસની તામીલ ન થવાનો ગ્રાઉન્ડ ગુણવત્તા વગરનો છે અને તેમના દ્વારા માંગવામાં આવેલ મનાઈ હુકમ આપતી વખતે તેને ધ્યાનમાં લઈ શકાયો ન હોત [પરિચ્છેદ ૩૦].

૧૨.૨. વાદીઓ/પ્રતિવાદીઓ જેઓ આક્ષેપિત નિયમ જેને તેમને મતદાન કરવા માટે સક્ષમ બનાવવા માટે પાત્રતા કલમ નિર્ધારિત કરી હતી તેને પડકારવા માંગતા હતા, તેમણે નિખાલસપણે સ્વીકાર્યું છે કે તેઓ સુપ્રીમ કોર્ટના નિયમિત પ્રેક્ટિશનર નથી કે તેઓ નિયમિત ધોરણે સુપ્રીમ કોર્ટમાં હાજરી આપતા નથી કે એસ.સી.બી.એ. દ્વારા સર્ક્યુલેટ કરાયેલા અથવા એસ.સી.બી.એ. ના માહિતી બોર્ડ પર ચોંટાડવામાં આવેલા પરિપત્રોથી વાકેફ નથી. આ કંઈક એવું છે જે ટ્રાયલ કોર્ટે બેઠકની નોટિસ આપવાની પદ્ધતિ નિર્ધારિત કરતા નિયમોના નિયમ ૨૩ ના સાચા અને સચોટ અર્થની તપાસ કર્યા વિના વાદીઓ/પ્રતિવાદીઓની તરફેણમાં નિષ્કર્ષ પર પહોંચવામાં સ **completely** રીતે નજરઅંદાજ કર્યું છે.

એ નિષ્કર્ષ પર પહોંચવામાં ટ્રાયલ કોર્ટે ભૂલ કરી છે તેમાં કોઈ શંકા નથી કે નિયમમાં આવી કોઈ વ્યક્તિગત નોટિસ આપવાની જરૂરિયાત ન હોય ત્યારે પણ દરેક કેસમાં વ્યક્તિગત નોટિસ આપવી જરૂરી હતી [પરિચ્છેદ ૩૧].

૧૩. ૧૯૫૨ થી આ અદાલતે અધિકૃત રીતે નિર્ધારિત કર્યું છે કે એકવાર ચૂંટણી પ્રક્રિયા શરૂ થઈ જાય પછી અદાલતોએ મનાઈ હુકમ આપીને સદર પ્રક્રિયામાં સામાન્ય રીતે હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં. જજ દ્વારા આપવામાં આવેલા મનાઈ હુકમમાં ચૂંટણી પ્રક્રિયામાં હસ્તક્ષેપ કરવાની અને દખલ કરવાની પ્રવૃત્તિ હતી જે પહેલાથી જ શરૂ થઈ ગઈ હતી. જો જજ દ્વારા આપવામાં આવેલા મનાઈ હુકમ પર આ અદાલત દ્વારા સ્ટે આપવામાં આવ્યો ન હોત, તો એસ.સી.બી.એ. ના હોદ્દેદારોએ અણ-સુધારેલ નિયમ ૧૮ અમલમાં હોય તે રીતે નવી મતદાર યાદી તૈયાર કરવી પડી હોત અને સુધારેલા નિયમ ૧૮ ના પ્રકાશમાં મતદાર યાદી તૈયાર કરવા માટે તેમણે હાથ ધરેલી ક્વાયતનું કોઈ પરિણામ આવ્યું ન હોત. આમ વાદીઓ/પ્રતિવાદીઓ દ્વારા માંગવામાં આવેલ મનાઈ હુકમ જેની ૨૦૦૩ ના વર્ષમાં યોજનારી ચૂંટણીઓ પર ખૂબ વ્યાપક અસર પડી હતી, તે જજ દ્વારા આપવો જોઈતો ન હતો [પરિચ્છેદ ૩૩].

૧૪. આક્ષેપિત હુકમ અન્ય એક ગ્રાઉન્ડ પર પણ રદ કરવા પાત્ર છે. જો કે દાવાઓ પ્રતિનિધિ ક્ષમતામાં દાખલ કરવામાં આવ્યા ન હતા, છતાં કોર્ટ દ્વારા અપીલકર્તાઓને તમામ વકીલોના સંબંધમાં ૧૮ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૩ ના ઠરાવનો અમલ કરતા રોકતો મનાઈ હુકમ આપવામાં આવ્યો હતો અને માત્ર તે બે વકીલોના સંબંધમાં જ નહીં જેમણે દીવાની દાવાઓ નોંધાવ્યા છે. પ્લાન્ટમાં, એસ.સી.બી.એ. ની કારોબારી સમિતિની ચૂંટણીમાં મત આપવાના વ્યક્તિગત અધિકારોનો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો. જો બંને દાવાના વાદીઓ/પ્રતિવાદીઓ દ્વારા અત્યંત મજબૂત કેસ બનાવવામાં આવ્યો હોત તો પણ, રાહત માત્ર બે વાદીઓ/પ્રતિવાદીઓ સુધી જ સીમિત રાખી શકાઈ હોત અને દાવો આખરી નિકાલ ન થાય ત્યાં સુધી એસ.સી.બી.એ. ના નિયમો અને વિનિયમોના નિયમ ૧૮ માં સુધારો કરતા ૧૮ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૩ ના ઠરાવનો અમલ કરતા

અપીલકર્તાઓને રોકતો સંપૂર્ણ મનાઈ હુકમ આપતી રાહત આપી શકાય ન હોત [પરિચ્છેદ ૩૪].

૧૫.૧. એસ.સી.બી.એ. માં પ્રવર્તતી એકંદર પરિસ્થિતિઓને ધ્યાનમાં રાખીને, આ અદાલત સુધારેલા નિયમના અમલીકરણ માટે યોગ્ય દિશા-નિર્દેશો આપવાનો પ્રસ્તાવ મૂકે છે જે "એક બાર એક મત" ના સિદ્ધાંતને રજૂ કરે છે [પરિચ્છેદ ૩૭].

૧૫.૨. સુપ્રીમ કોર્ટમાં નિયમિત પ્રેક્ટિસ ન કરતા વકીલોની નોંધણી એસ.સી.બી.એ. ના મુખ્ય હેતુ અને ઉદ્દેશ્ય સાથે અસંગત છે, કોઈ પણ કોર્ટ આવા બહારના વકીલો માટે ચેમ્બર અથવા અન્ય સુવિધાઓ પૂરી પાડી શકતી નથી, જેઓ નિયમિત પ્રેક્ટિશનર નથી. જો તેઓ કોઈ ભૂલ કરે તો એસ.સી.બી.એ. કે કોર્ટ તેમની સાથે અસરકારક રીતે વ્યવહાર કરી શકતા નથી. ગેપ પૂરો કરવા માટે યોગ્ય પગલાં લેવામાં આવે ત્યાં સુધી શૂન્યાવકાશ પૂરવા માટે ચોક્કસ નિયમો, વિનિયમો બનાવવાની અને દિશા-નિર્દેશો આપવાની આ અદાલતની સત્તા આ અદાલતના સુપ્રીમ કોર્ટના ઘણા ચુકાદાઓમાં માન્ય અને સમર્થિત છે. વધુમાં, આ અદાલતે બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪૫(૧)(એ) હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને સુપ્રીમ કોર્ટ નિયમો, ૧૯૬૬ બનાવ્યા છે જે અન્ય બાબતોની સાથે આ અદાલતમાં પ્રેક્ટિસ કરવા માટે હકદાર વકીલોનું નિયમન કરે છે. વધુમાં, જ્યારે એસ.સી.બી.એ. ના સભ્યોને સુવિધાઓ અને વિશિષ્ટ અધિકારો આપવામાં આવે ત્યારે જરૂરી દિશા-નિર્દેશો/માર્ગદર્શિકા હંમેશા બહાર પાડી શકાય છે. આમ બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૩૬, ૧૪૨, ૧૪૫(૧)(એ) હેઠળ જરૂરી માર્ગદર્શિકા/દિશા-નિર્દેશો આપવાની સત્તા માત્ર ઉપલબ્ધ જ નથી પરંતુ આવી સત્તાનો ઉપયોગ તેની ગરિમા પુનઃસ્થાપિત કરવા માટે એસ.સી.બી.એ. ના સભ્યો દ્વારા ભોગવવામાં આવતા લાભો અને વિશિષ્ટ અધિકારોના "દાતા" તરીકે પણ કરી શકાય છે [પરિચ્છેદ ૩૭].

૧૫.૩. આ સંજોગોમાં આ અદાલત બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪૨ સાથે વાંચતા અનુચ્છેદ ૧૩૬ હેઠળ આદેશ આપે છે કે ચેમ્બર ફાળવણી માટે આ અદાલત

દ્વારા અપનાવવામાં આવેલા માપદંડો, જે વકીલોના ચેમ્બર ફાળવણી નિયમોમાં ઉલ્લેખિત છે અને વિનય બાલચંદ્ર જોશીમાં સમજાવ્યા મુજબ, આ અદાલતમાં નિયમિત પ્રેક્ટિશનરોને ઓળખવા માટે એસ.સી.બી.એ. અને તેના હોદ્દેદારો દ્વારા અપનાવવામાં આવશે. આ અદાલતમાં નિયમિત પ્રેક્ટિશનરોને ઓળખવા માટે, એસ.સી.બી.એ. ના હોદ્દેદારો અથવા એક નાની સમિતિ, જે ત્રણ વરિષ્ઠ વકીલોની બનેલી એસ.સી.બી.એ. દ્વારા નીમવામાં આવી શકે છે, તેના માટે ૨૦૦૫ થી ૨૦૧૦ સુધી હાઈકોર્ટ બાર એસોસિએશન, ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટ બાર એસોસિએશન, તાલુકા બાર એસોસિએશન, ટ્રિબ્યુનલ બાર એસોસિએશન અને **BIFR, AIFR, CAT** વગેરે જેવા અર્ધ-ન્યાયિક બાર એસોસિએશનોમાંથી કોઈપણ કોર્ટ સંલગ્ન બાર એસોસિએશનમાં ચૂંટણી લડનારા સભ્યો વિશે માહિતી એકત્રિત કરવા માટે ખુલ્લું રહેશે. જો એસ.સી.બી.એ. ના હોદ્દેદારો અથવા તેના દ્વારા નીમેલી સમિતિ દ્વારા આવી માહિતી માંગવામાં આવે, તો તે અગાઉ જણાવેલા કોર્ટ સંલગ્ન બાર એસોસિએશનો દ્વારા અપવાદ વિના અને ચૂક વિના પૂરી પાડવામાં આવશે. નીમવામાં આવનાર એસ.સી.બી.એ. ની સમિતિને આથી આ અદાલતમાં પ્રેક્ટિસ કરતા નિયમિત સભ્યોની યાદી અને આ અદાલતમાં નિયમિતપણે પ્રેક્ટિસ ન કરતા સભ્યોની બીજી અલગ યાદી અને એસ.સી.બી.એ. ના અસ્થાયી સભ્યોની ત્રીજી યાદી તૈયાર કરવાનો આદેશ આપવામાં આવે છે. આ યાદીઓ એસ.સી.બી.એ. વેબસાઈટ પર અને એસ.સી.બી.એ. નોટિસ બોર્ડ પર પણ મૂકવાનો આદેશ આપવામાં આવે છે. એસ.સી.બી.એ. દ્વારા એસ.સી.બી.એ. ના દરેક સભ્યને ૨૮ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૧૨ ના રોજ અથવા તે પહેલાં તેના સભ્યપદની સ્થિતિ વિશે માહિતગાર કરતો પત્ર મોકલવાનો આદેશ આપવામાં આવે છે. નારાજ થયેલ સભ્ય એસ.સી.બી.એ. કડીથી પત્ર મળ્યાની તારીખથી ૧૫ દિવસની અંદર નિયમિત પ્રેક્ટિશનરોને ઓળખવા માટે એસ.સી.બી.એ. દ્વારા નીમવામાં આવનાર સમિતિને લેખિતમાં રજૂઆત કરવા માટે હકદાર રહેશે, જેમાં સમિતિ સમક્ષ વ્યક્તિગત શ્રવણ જરૂરી છે કે નહીં તે લેખિતમાં જણાવવાનું રહેશે. જો આવી વિનંતી કરવામાં આવે તો સંબંધિત સભ્યને સમિતિ દ્વારા સાંભળવામાં આવશે. રજૂઆત/રજૂઆતો પર

વિચાર કરવામાં આવશે અને તેનો નિર્ણય ઉપરોક્ત સમિતિ દ્વારા ૩૦ એપ્રિલ, ૨૦૧૨ ના રોજ અથવા તે પહેલાં આપવામાં આવશે. તે સમિતિનો નિર્ણય સંબંધિત સભ્યને જણાવવામાં આવશે પરંતુ નિર્ણય આખરી, નિર્ણાયક અને એસ.સી.બી.એ. ના સભ્ય પર બંધનકર્તા રહેશે. ત્યારબાદ, આ અદાલતના નિયમિત પ્રેક્ટિશનરોની આખરી ચાટી એસ.સી.બી.એ. દ્વારા પ્રદર્શિત કરવામાં આવશે [પરિચ્છેદ ૩૮].

૧૫.૪. નિયમિત પ્રેક્ટિશનરોની આખરી ચાટી તૈયાર કર્યા પછી, દરેક સભ્ય એસ.સી.બી.એ. ને લેખિત જાણ કરશે કે તે અન્ય કોર્ટ સંલગ્ન બારનો સભ્ય છે કે નહીં. જે સભ્યનું નામ સદર ચાટીમાં શામેલ છે તેના માટે કાયમી જાહેરાત આપવી ફરજિયાત રહેશે કે તે માત્ર એસ.સી.બી.એ. માં જ મતદાન કરશે અને કોઈપણ હાઈકોર્ટ બાર એસોસિએશન અથવા ડિસ્ટ્રિક્ટ બાર એસોસિએશન અથવા તાલુકા બાર એસોસિએશન અથવા ટ્રિબ્યુનલ બાર એસોસિએશન અથવા **BIFR, AIFR, CAT** વગેરે જેવા અર્ધ-ન્યાયિક બાર એસોસિએશનોની કોઈપણ ચૂંટણીમાં મતદાન કરશે નહીં. આ જાહેરાતની એક નકલ એસ.સી.બી.એ. ની વેબસાઈટ પર તેમજ એસ.સી.બી.એ. ના નોટિસ બોર્ડ પર મૂકવામાં/પ્રદર્શિત કરવામાં આવશે. આવી જાહેરાત દાખલ કર્યાની માહિતી તે તમામ બાર એસોસિએશનોને મોકલવામાં આવશે જ્યાં સદર વકીલ સભ્ય છે. એકવાર આવી જાહેરાત આપવામાં આવ્યા પછી, તે રદ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી માન્ય રહેશે અને એકવાર તે રદ થઈ જાય પછી સભ્ય રદીકરણની તારીખથી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે એસ.સી.બી.એ. દ્વારા યોજનારી કોઈપણ હોદ્દા માટેની કોઈપણ ચૂંટણીમાં મત આપવાનો અથવા સ્પર્ધા કરવાનો તેનો અધિકાર ગુમાવશે [પરિચ્છેદ ૩૮].

૧૫.૫. એસ.સી.બી.એ. ના સભ્યો, જેમના નામ નિયમિત પ્રેક્ટિશનરોની આખરી ચાટીમાં દેખાતા નથી, તેઓ એસ.સી.બી.એ. ના હોદ્દેદારોની ચૂંટણીમાં મત આપવા માટે કે એસ.સી.બી.એ. દ્વારા જે હોદ્દાઓ માટે ચૂંટણી યોજાશે તેમાંથી કોઈપણ હોદ્દા માટે સ્પર્ધા કરવા માટે હકદાર રહેશે નહીં [પરિચ્છેદ ૩૯].

૧૫.૬. આ અદાલત સૂચવે છે કે આ ચુકાદા દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા દિશા-નિર્દેશોનું ચુસ્ત પાલન સુનિશ્ચિત કરવા માટે, ત્રણ વરિષ્ઠ વકીલોની બનેલી એક અમલીકરણ સમિતિની રચના કરી શકાય છે. એસ.સી.બી.એ. એ આ અદાલતમાં પ્રેક્ટિસ કરતા ત્રણ વરિષ્ઠ વકીલોના નામો સદર અમલીકરણ સમિતિના સભ્યો તરીકે નીમવા માટે સૂચવ્યા છે. આ અદાલત ભલામણ કરે છે કે સદર ત્રણ વરિષ્ઠ વકીલોની સંમતિ અને અનુકૂળતાને આધીન સદર સમિતિના સભ્યો તરીકે નીમવા માટે એસ.સી.બી.એ. દ્વારા વિચારણા કરવામાં આવે [પરિચ્છેદ ૪૦].

વિનય બાલચંદ્ર જોશી વિ. રજિસ્ટ્રાર જનરલ, સુપ્રીમ કોર્ટ ઓફ ઈન્ડિયા (૧૯૯૮) ૭ એસ.સી.સી. ૪૬૧ અને વિનીત નારાયણ વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા (૧૯૯૮) ૧ એસ.સી.સી. ૨૨૬ નો સંદર્ભ લેવાયો.

૧૬. નિયમ ૧૮ માં કરવામાં આવેલ સુધારો કાયદેસર અને માન્ય છે અને દાવાઓ નોંધાવનાર વકીલોના કોઈ અધિકારનું ઉલ્લંઘન કે અતિક્રમણ થયું નથી તેવા તારણોને ધ્યાનમાં રાખીને, આ અદાલત ટ્રાયલ કોર્ટને તુરંત જ સુનાવણી માટે બંને દાવાઓ હાથમાં લેવા અને આ ચુકાદામાં આ અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલી અવલોકનોના પ્રકાશમાં તેની ફાઈલ પર બાકી રહેલા બંને દાવાઓનો નિકાલ/રદ કરવા નિર્દેશ આપે છે [પરિચ્છેદ ૪૧].

કેસ લો સંદર્ભ: (૧૯૭૧) ૧ એસ.સી.સી. ૬૭૮ – સંદર્ભ લેવાયો – પરિચ્છેદ ૨૫ (૨૦૦૫) ૫ એસ.સી.સી. ૬૩૨ – સંદર્ભ લેવાયો – પરિચ્છેદ ૨૫ (૧૯૯૮) ૭ એસ.સી.સી. ૪૬૧ – સંદર્ભ લેવાયો – પરિચ્છેદ ૩૬ (૧૯૯૮) ૧ એસ.સી.સી. ૨૨૬ – સંદર્ભ લેવાયો – પરિચ્છેદ ૩૭ (૧૯૯૮) ૭ એસ.સી.સી. ૪૬૧ – સંદર્ભ લેવાયો – પરિચ્છેદ ૩૮

દીવાની અપીલી હકૂમત: દીવાની અપીલ નં. ૩૪૦૧/૨૦૦૩.

દિલ્હીની અદાલત સમક્ષના દીવાની દાવો નં. ૧૦૧/૨૦૦૩ માં સિવિલ જજના તારીખ ૫.૪.૨૦૦૩ ના ચુકાદા અને હુકમ પરથી.

સાથે

દીવાની અપીલ નં. ૩૪૦૨/૨૦૦૩

અપીલકર્તા તરફથી હરિન પી. રાવલ, એ.એસ.જી., રંજિત કુમાર, પી.પી. રાવ અને પી.એચ. પારેખ, અનિલ કાટિયાર, આનંદો મુખર્જી, હર્ષ એન. પારેખ, સુશીલ કુમાર જૈન, કે.સી. કૌશિક, વી.કે. બીજુ, રાજેશ અગ્રવાલ, ગૌરવ, વિભુ મિશ્રા, વિશાલ પ્રસાદ, રીતિકા સેઠી, મૃદુલ અગ્રવાલ.

પ્રતિવાદી તરફથી દિનેશ કુમાર ગર્ગ, બી.એસ. બિલોરિયા, રીતુ પુરી, સંજીવ તયાલ, અભિષેક ગર્ગ, ધનંજય ગર્ગ અને કેવેટર-ઈન-પર્સન.

ન્યાયાલયનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ જે.એમ. પંચાલ દ્વારા જાહેર કરવામાં આવ્યો:

૧. દીવાની અપીલ નં. ૩૪૦૧/૨૦૦૩ અને દીવાની અપીલ નં. ૩૪૦૨/૨૦૦૩ માં નિર્ણય માટેના સમાન મુદ્દાઓ સામેલ હોવાથી, આ અદાલત આ સંયુક્ત ચુકાદા દ્વારા તેમનો નિકાલ કરવાનો પ્રસ્તાવ મૂકે છે.

૨. દીવાની અપીલ નં. ૩૪૦૧/૨૦૦૩ ત્રણ અપીલકર્તાઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી છે, એટલે કે, (૧) સુપ્રીમ કોર્ટ બાર એસોસિએશન (રજિસ્ટર્ડ), તેના માનદ મંત્રી શ્રી અશોક અરોરા મારફતે, (૨) શ્રી અશોક અરોરા, સુપ્રીમ કોર્ટ બાર એસોસિએશનના માનદ મંત્રી અને (૩) સુશ્રી સુનિતા બી. રાવ,

કોઓર્ડિનેટર, ઇમ્પ્લીમેન્ટેશન કમિટી, સુપ્રીમ કોર્ટ બાર એસોસિએશન (ટૂંકમાં "એસ.સી.બી.એ."), તિલક માર્ગ, નવી દિલ્હી. તે દીવાની દાવો નં. ૧૦૧/૨૦૦૩ માં દાખલ કરાયેલી દીવાની કાર્યરીતિ સંહિતા (સી.પી.સી.) ની કલમ ૧૫૧ સાથે વાંચતા ઓર્ડર ૩૯ નિયમ ૧ અને ૨ હેઠળ દાખલ કરાયેલી અરજી પર વિદ્વાન સિવિલ જજ, દિલ્હી દ્વારા પસાર કરાયેલા તારીખ ૫ એપ્રિલ, ૨૦૦૩ ના વચગાળાના હુકમ સામે નિર્દેશિત છે. દીવાની અપીલ નં. ૩૪૦૨/૨૦૦૩ સુપ્રીમ કોર્ટ બાર એસોસિએશન દ્વારા તેના માનદ મંત્રી મારફતે દીવાની દાવો નં. ૧૦૧/૨૦૦૩ માં સી.પી.સી. ની કલમ ૧૫૧ સાથે વાંચતા ઓર્ડર ૩૯ નિયમ ૧ અને ૨ હેઠળ દાખલ કરાયેલી અરજી પર વિદ્વાન સિવિલ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલા તારીખ ૫ એપ્રિલ, ૨૦૦૩ ના વચગાળાના હુકમ સામે દાખલ કરવામાં આવી છે. સંયુક્ત હુકમ દ્વારા, અપીલકર્તાઓને બંને દાવાઓના આખરી નિકાલ સુધી એસ.સી.બી.એ. ના નિયમો અને વિનિયમોના નિયમ ૧૮ માં સુધારો કરતા ૧૮ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૩ ના ઠરાવનો અમલ કરતા રોકવામાં આવ્યા છે.

૩. દીવાની અપીલ નં. ૩૪૦૧/૨૦૦૩ માં પ્રતિવાદી શ્રી બી.ડી. કૌશિક છે જ્યારે દીવાની અપીલ નં. ૩૪૦૨/૨૦૦૩ માં પ્રતિવાદી શ્રી એ.કે. મંચંદા છે. બંને પ્રતિવાદીઓ દિલ્હીમાં પ્રેક્ટિસ કરતા વકીલો છે. તેઓ એસ.સી.બી.એ., દિલ્હી હાઇકોર્ટ બાર એસોસિએશન, દિલ્હી બાર એસોસિએશન, ત્રીસ હજારી કોર્સ, દિલ્હી વગેરેના સભ્યો છે. અપીલકર્તા નં. ૧, એટલે કે, સુપ્રીમ કોર્ટ બાર એસોસિએશન એ સોસાયટીઝ રજીસ્ટ્રેશન અધિનિયમ, ૧૯૬૦ હેઠળ ૨૫

ઓગસ્ટ, ૧૯૯૯ ના રોજ નોંધાયેલી સોસાયટી છે અને તેનો રજીસ્ટ્રેશન નંબર ૧૯૯૯ નો ૩૫૪૭૮ છે. એસોસિએશનની રજિસ્ટર્ડ ઓફિસ નવી દિલ્હી ખાતે સુપ્રીમ કોર્ટના પરિસરમાં છે. સોસાયટીઝ રજીસ્ટ્રેશન અધિનિયમ, ૧૮૬૦ ની જોગવાઈઓ સોસાયટીને મેમોરેન્ડમ ઓફ એસોસિએશન અને નિયમો અને વિનિયમો બનાવવાની સત્તા આપે છે. તે સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને એસોસિએશને એસ.સી.બી.એ. નું મેમોરેન્ડમ ઓફ એસોસિએશન તેમજ નિયમો અને વિનિયમો બનાવ્યા છે. એસોસિએશનના હેતુઓ અને ઉદ્દેશ્યો મેમોરેન્ડમ ઓફ એસોસિએશનના કલોઝ ૩ માં નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યા છે, જે નીચે મુજબ છે: –

"૩. હેતુઓ અને ઉદ્દેશ્યો: એસોસિએશનના હેતુઓ અને ઉદ્દેશ્યો છે:

- (i) કાયદાના શાસનના પાલનને પ્રોત્સાહન આપવું;
- (ii) ભારતમાં કાયદાના વ્યવસાયને પ્રોત્સાહિત કરવો;
- (iii) એસોસિએશનના વિશિષ્ટ અધિકારો, હિત અને પ્રતિષ્ઠાને પ્રોત્સાહન આપવું અને સુરક્ષિત કરવું અને અદાલતમાં પ્રેક્ટિસ કરતા વકીલો અને અન્ય એસોસિએશનો અને વકીલો વચ્ચે એકતા અને સહકારને પ્રોત્સાહન આપવું;
- (iv) બારના સભ્યો વચ્ચે વ્યવસાયના ઉચ્ચ ધોરણોને પ્રોત્સાહન આપવું અને જાળવવું;
- (v) સભ્યોના ઉપયોગ માટે પર્યાપ્ત લાઈબ્રેરીની સ્થાપના કરવી અને જાળવવી અને સભ્યોને અન્ય સુવિધાઓ અને અનુકૂળતા પૂરી પાડવી;

(vi) કાયદાની સ્થિતિ, કાયદાના પ્રગતિ અને ન્યાય નિર્વહણ પર નજર રાખવી અને તેમની પ્રગતિ અને સુધારણા માટે જરૂરી હોય તેવા પગલાં લેવા;

(vii) પ્રસ્તાવિત કાયદાઓ અને હિતની અન્ય બાબતો પર અભિપ્રાય વ્યક્ત કરવો અને તેના સંદર્ભમાં રજૂઆત કરવી;

(viii) કાયદાના કોઈપણ દુરુપયોગ અથવા ન્યાયના ગેર-વહીવટને રોકવા અને સુધારવા માટે જરૂરી પગલાં લેવા;

(ix) બારને અસર કરતી બાબતો પર સત્તામંડળોને સમય સમય પર રજૂઆત કરવી;

(x) એસોસિએશનના હેતુ માટે જરૂરી અથવા અનુકૂળ હોય તેવા અધિકારો અને વિશિષ્ટ અધિકારો મેળવવા અને તેનું રક્ષણ કરવું;

(xi) કાનૂની સહાય માટે ભંડોળ એકત્ર કરવાની વ્યવસ્થા કરવી અને તે હેતુ માટે જરૂરી હોય તે ભંડોળના ઉપયોગ સહિત બધું જ કરવું;

(xii) અખિલ ભારતીય વકીલ એસોસિએશન અને તેની સાથે સંકળાયેલી પ્રવૃત્તિઓમાં પ્રોત્સાહન આપવું અને ભાગ લેવો;

(xiii) ઉપરોક્ત ઉદ્દેશ્યોને પાર પાડવા માટે જરૂરી અથવા આનુષંગિક હોઈ શકે તેવી તમામ બાબતોને અપનાવવી;

(xiv) એસોસિએશનના લાયક સભ્યો અને તેના કર્મચારીઓને સહાય માટે ભંડોળની સ્થાપના અને ઉપયોગ સહિતના પગલાં લેવા;

(xv) કાનૂની વ્યવસાય માટે રસપ્રદ મુદ્દાઓ અને વિષયો પર સેમિનાર, પરિસંવાદો, પરિષદો યોજવા અને આ અંગે માહિતીનો પ્રસાર કરવો; અને

(xvi) એસોસિએશનના સભ્યોના કલ્યાણને પ્રોત્સાહન આપવું."

એસોસિએશન દ્વારા બનાવવામાં આવેલા નિયમો અને વિનિયમો સુપ્રીમ કોર્ટ બાર એસોસિએશનના નિયમો અને વિનિયમો તરીકે ઓળખાય છે. નિયમો અને

વિનિયમોનો નિયમ ૩ ચોક્કસ શબ્દસમૂહોને વ્યાખ્યાયિત કરે છે. નિયમ ૩(i) 'એસોસિએશન' નો અર્થ સુપ્રીમ કોર્ટ બાર એસોસિએશન તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરે છે. નિયમ ૪ માં નિર્ધારિત કર્યા મુજબ સભ્યોના ચાર વર્ગો છે. તે નીચે મુજબ છે.

(i) નિવાસી સભ્યો,

(ii) બિન-નિવાસી સભ્યો,

(iii) એસોસિએટ સભ્યો, અને

(iv) નિષ્ક્રિય સભ્યો. નિયમ ૩(ii) મુજબ 'એસોસિએટ સભ્ય' નો અર્થ હાઈકોર્ટ અથવા જ્યુડિશિયલ કમિશનરની કોર્ટમાં પ્રેક્ટિસ કરતા વકીલોનું એસોસિએશન અને તેવા સભ્ય તરીકે નોંધાયેલું છે. નિયમ ૩(iv) 'સમિતિ' શબ્દને બાર એસોસિએશનની કારોબારી સમિતિ તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરે છે જ્યારે નિયમ ૩(v) 'કોર્ટ' શબ્દને ભારતની સુપ્રીમ કોર્ટ તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરે છે. 'સભ્ય' શબ્દ નિયમ ૩(vi) માં એસોસિએશનના સભ્ય તરીકે વ્યાખ્યાયિત થયેલ છે. નિયમ ૩ ના સબ-રૂલ (vi)(a), જે ૯ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૦ ના રોજની સ્પેશિયલ જનરલ બોડી મીટિંગના ઠરાવ દ્વારા ૧૪ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૦૯ થી પૂર્વવર્તી અસરથી દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો, તે 'અસ્થાયી સભ્ય' ને નિયમ ૩(vi) ના અર્થમાં સભ્ય સિવાયના સભ્ય તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરે છે. 'નિષ્ક્રિય સભ્ય' નિયમ ૩(viii) માં એવા સભ્ય તરીકે વ્યાખ્યાયિત થયેલ છે જેનું નામ સભ્યોની યાદીમાં રાખવામાં આવ્યું છે છતાં તેણે પ્રેક્ટિસ કરવા માટે અયોગ્ય બનાવતી નફાકારક ઓફિસ સ્વીકારી છે. 'નિવાસી સભ્ય' શબ્દસમૂહ નિયમ

૩(ix) માં દિલ્હી અથવા તેના ઉપનગરોમાં રહેતા અને વકીલ તરીકે પ્રેક્ટિસ કરતા સભ્ય તરીકે વ્યાખ્યાયિત થયેલ છે. નિયમો અને વિનિયમોનો નિયમ ૫ ફી, પ્રવેશ અને લવાજમ સાથે સંબંધિત છે.

નિયમ ૫(v)(a) જોગવાઈ કરે છે કે નિયમ ૫ ના સંદર્ભમાં એસોસિએશનનો સભ્ય બનવા માટે યોગ્ય જણાયેલ અરજદારને શરૂઆતમાં બે વર્ષની મુદત માટે અસ્થાયી ધોરણે સભ્ય બનાવવામાં આવશે. તે વધુમાં જોગવાઈ કરે છે કે આ રીતે અસ્થાયી ધોરણે સભ્ય બનાવાયેલી વ્યક્તિને અસ્થાયી સભ્ય તરીકે ઓળખવામાં આવશે અને આવા અસ્થાયી સભ્ય એસોસિએશનની લાઇબ્રેરી અને કેન્ટીન વગેરે જેવી સુવિધાઓનો લાભ લેવા માટે હકદાર રહેશે, પરંતુ તેને નિયમ ૨૧ માં નિર્ધારિત કર્યા મુજબ સામાન્ય બેઠકોમાં ભાગ લેવાનો અથવા નિયમ ૧૮ માં પ્રદાન કર્યા મુજબ ચૂંટણીમાં સ્પર્ધા કરવાનો અને મત આપવાનો અને લાઇબ્રેરી કાર્ડ મેળવવાનો અધિકાર રહેશે નહીં. નિયમ ૫(v)(b) સાથે જોડાયેલી સ્પષ્ટતા સ્પષ્ટ કરે છે કે 'યોગ્ય' નો અર્થ એ છે કે અરજી કરનાર વ્યક્તિએ એસોસિએશનના નિયમો અને વિનિયમોમાં સૂચિબદ્ધ તમામ માપદંડો પૂર્ણ કરવા જોઈએ, એટલે કે નિયમ ૫(v) અને નિયત ફોર્મમાં નિર્ધારિત જરૂરિયાતોને પણ સંતોષવી જોઈએ. નિયમ ૫(v)(c) અનુસાર કારોબારી સમિતિ દ્વારા અસ્થાયી સભ્યપદની મ જૂરીની તારીખથી બે વર્ષની મુદતના અંતે, જો આવો અસ્થાયી સભ્ય સદર મુદત દરમિયાન કોઈપણ વિલંબ વિના એસ.સી.બી.એ. નું લવાજમ ચૂકવે છે અને કારોબારી સમિતિ સમક્ષ નીચેની જરૂરિયાતોમાંથી કોઈપણ એકનો પુરાવો રજૂ કરે છે, તો તેનું નામ

એસોસિએશનના નિયમિત સભ્ય બનાવવા માટે વિચારણામાં લેવામાં આવશે –

(i) બે વર્ષની મુદતના દરેક વર્ષમાં ઓછામાં ઓછા પાંચ બાબતોમાં લીડ કાઉન્સેલ તરીકે સુપ્રીમ કોર્ટમાં હાજરી, અથવા

(ii) બે વર્ષની મુદતના દરેક વર્ષમાં ઓછામાં ઓછા વીસ બાબતોમાં કોઈપણ સીનિયર વકીલ/એડવોકેટ-ઓન-રેકૉર્ડ સાથે ઉપસ્થિત રહેતા જુનિયર વકીલ તરીકે સુપ્રીમ કોર્ટમાં હાજરી,

(iii) આ જરૂરિયાતો સંતોષવા પર બે વર્ષની મુદતના અંતે માત્ર તેવા અસ્થાયી સભ્યોને એસોસિએશનના તમામ વિશિષ્ટ અધિકારો સાથે સભ્ય બનાવવામાં આવશે જેમાં સ્પર્ધા કરવાનો અને મત આપવાનો અધિકાર અને લાઇબ્રેરી કાર્ડ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે, અન્યથા, તે/તેણી આ શરતો પૂર્ણ ન કરે ત્યાં સુધી અસ્થાયી સભ્ય તરીકે ચાલુ રહેશે.

જ. ૩૪૩ સભ્યો દ્વારા સહી કરાયેલ ૧૦ જાન્યુઆરી, ૨૦૦૩ ના રોજનું એક માંગણી-પત્ર ૨૩ જાન્યુઆરી, ૨૦૦૩ ના રોજ એસ.સી.બી.એ. ની ઓફિસમાં મળ્યું હતું. સદર માંગણી-પત્ર દ્વારા ચૂંટણીમાં સ્પર્ધા કરવા અને મત આપવા માટે સભ્યોની પાત્રતા અંગે નિયમ ૧૮ માં સુધારાની માંગ કરવામાં આવી હતી. એવી દરખાસ્ત કરવામાં આવી હતી કે જે સભ્ય કોઈપણ હાઈકોર્ટ અથવા ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટ, એડવોકેટ્સ/બાર એસોસિએશનમાં તેના મત આપવાના અધિકારનો ઉપયોગ કરે છે, તે એસ.સી.બી.એ. ના કોઈપણ હોદ્દા માટે સ્પર્ધા કરવા અથવા ચૂંટણીમાં તેનો મત આપવા માટે હકદાર રહેશે નહીં. વધુમાં એવી

દરખાસ્ત કરવામાં આવી હતી કે દરેક સભ્ય પોતાનો મત આપતા પહેલા નિયત ફોર્મમાં એક જાહેરાત આપશે કે તે હાઈકોર્ટ/ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટ બાર એસોસિએશનમાં વકીલોની અન્ય કોઈ ચૂંટણીમાં મતદાન કરી રહ્યો નથી. એવું પણ પ્રસ્તાવિત કરવામાં આવ્યું હતું કે જો આવી જાહેરાત ખોટી જણાશે, તો આવી ખોટી જાહેરાત આપનાર સભ્યનું એસ.સી.બી.એ. ના સભ્યપદમાંથી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે આપમેળે નિલંબન થશે. ૧૦ જાન્યુઆરી, ૨૦૦૩ ના રોજના માંગણી-પત્ર પર ૧ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૩ ના રોજ યોજાયેલી કારોબારી સમિતિની બેઠકમાં વિચારણા કરવામાં આવી હતી અને માંગણી-પત્ર પર વિચાર કરવા માટે ૧૮ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૩ ના રોજ એક વિશેષ જનરલ બોડી મીટિંગ યોજવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું. એસ.સી.બી.એ. ના નિયમો અને વિનિયમોનો નિયમ ૨૨ જોગવાઈ કરે છે કે કારોબારી સમિતિ સભ્યોને સાત દિવસની નોટિસ આપીને જનરલ બોડી મીટિંગ બોલાવી શકે છે જ્યારે નિયમ ૨૩ બેઠકની નોટિસ સભ્યને કઈ રીતે આપવી તે નિર્ધારિત કરે છે. તદનુસાર ઉપરોક્ત જનરલ બોડી મીટિંગ માટેની નોટિસો એસ.સી.બી.એ. દ્વારા ૬ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૩ ના રોજ જારી કરવામાં આવી હતી. નોટિસો સભ્યોને કોઝ લિસ્ટ સાથે મોકલવામાં આવી હતી. આ નોટિસ સુપ્રીમ કોર્ટના પરિસરમાં આવેલી એસ.સી.બી.એ. ની ઓફિસના નોટિસ બોર્ડ પર પણ પ્રદર્શિત કરવામાં આવી હતી. દિલ્હી બાર એસોસિએશન સહિત દિલ્હીના વિવિધ બાર એસોસિએશનોને પણ નોટિસો મોકલવામાં આવી હતી. ૧૮ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૩ ના રોજ જનરલ બોડી મીટિંગ બોલાવવામાં આવી હતી જેમાં ૨૭૮ થી વધુ સભ્યોએ ભાગ લીધો હતો. ડિસ્ટ્રિક્ટ/દિલ્હી બાર

એસોસિએશનના હોદ્દેદારો/સભ્યો શ્રી વેદ શર્મા અને શ્રી રાજીવ ખોસલાએ ભાગ લીધો હતો અને જનરલ બોડી મીટિંગમાં ઠરાવની વિરુદ્ધમાં વાત કરી હતી. યોગ્ય વિચારણા અને ચર્ચા પછી, નિયમ ૧૮ માં સુધારાની દરખાસ્ત મૂકતો ઠરાવ મતદાન માટે મૂકવામાં આવ્યો હતો. હાજર અને મતદાન કરનારા સભ્યોની ૮૫% બહુમતીથી તે પસાર થયો હતો. ત્યારબાદ, ૩ માર્ચ, ૨૦૦૩ ના રોજ કારોબારી સમિતિની બેઠક બોલાવવામાં આવી હતી. સદર બેઠકમાં આગામી સત્ર માટેના હોદ્દેદારો/કારોબારી સભ્યોની ચૂંટણી યોજવા અને ઇલેક્શન કમિટીની રચના કરવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો. ૨૫ એપ્રિલ, ૨૦૦૩ ના રોજ ચૂંટણી યોજવાનો વધુ ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો. ચૂંટણી કરાવવાના હેતુથી એસ.સી.બી.એ. ના ત્રણ સભ્યોની એક ઇલેક્શન કમિટી બનાવવામાં આવી હતી. વધુમાં સદર બેઠકમાં ૧૮ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૩ ના રોજનો ઠરાવ પાછો ખેંચવા માટે એસ.સી.બી.એ. ના ૨૩૭ સભ્યો દ્વારા સહી કરાયેલ માંગણી-પત્ર પર વિચારણા કરવામાં આવી હતી અને તેનો ઉકેલ લાવવામાં આવ્યો હતો. ચૂંટણી જાહેર થઈ હોવાના કારણે સદર ઠરાવ પર વિચારણા સ્થગિત કરવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું. વધુમાં, ૧૦ માર્ચ, ૨૦૦૩ ના રોજ યોજાયેલી કારોબારી સમિતિની બેઠકમાં ૧૮ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૩ ના રોજની જનરલ બોડી મીટિંગમાં અપનાવવામાં આવેલા "એક બાર એક મત" ના ઠરાવનો અમલ કરવા માટે એક ઇમ્પ્લીમેન્ટેશન કમિટી બનાવવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો. ચૂંટણીની અને ઇમ્પ્લીમેન્ટેશન કમિટીની રચના અંગેની નોટિસો ૧૧ માર્ચ, ૨૦૦૩ ના રોજ ફરીથી કોઝ લિસ્ટ સાથે બાર એસોસિએશનના સભ્યોને મોકલવામાં આવી હતી

અને એસ.સી.બી.એ. ના નોટિસ બોર્ડ પર પણ પ્રદર્શિત કરીને માહિતગાર કરવામાં આવ્યા હતા. ૧૩ માર્ચ, ૨૦૦૩ ના રોજ, ઇમ્પ્લીમેન્ટેશન કમિટીની બેઠક યોજાઈ હતી અને જાહેરાત ફોર્મ આખરી કરવામાં આવ્યું હતું અને અમલીકરણ માટેનો કાર્યક્રમ પણ નક્કી કરવામાં આવ્યો હતો. જાહેરાત ફોર્મ અંગેની નોટિસો ૨૫ માર્ચ, ૨૦૦૩ ના રોજ ફરીથી જારી કરવામાં આવી હતી. દરમિયાન, શ્રી બી.ડી. કૌશિક, જેઓ એસ.સી.બી.એ. ના સભ્ય હોવાની સાથે હાઈકોર્ટ બાર એસોસિએશન, દિલ્હી બાર એસોસિએશન, ત્રીસ હજારી કોર્સના પણ સભ્ય છે, તેમણે ૧૮ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૩ ના રોજના ઠરાવની કાયદેસરતાને પડકારતા શ્રી સંજીવ જૈન, કમર્શિયલ સિવિલ જજ, દિલ્હીની અદાલતમાં દાવો નં. ૧૦૦/૨૦૦૩ નોંધાવ્યો હતો. તેમણે એવો ડિક્કી માંગ્યો હતો કે એસ.સી.બી.એ. ની જનરલ બોડી મીટિંગ દ્વારા નિયમ ૧૮-III લાદતો ૧૮ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૩ નો ઠરાવ ગેરકાયદેસર અને અપ્રભાવી છે. તેમણે એસ.સી.બી.એ. અને તેના હોદ્દેદારોને ૨૫ એપ્રિલ, ૨૦૦૩ ના રોજ યોજાનારી એસ.સી.બી.એ. ની ચૂંટણીઓમાં ૧૮ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૩ ના ઠરાવનો અમલ કરતા રોકવા માટે શાશ્વત મનાઈ હુકમની પણ માંગ કરી હતી. વધુમાં, એસ.સી.બી.એ. અને તેના ચૂંટણી અધિકારીઓને એસ.સી.બી.એ. ના કોઈપણ એવા સભ્યોને રોકવાથી અટકાવવાની પ્રાર્થના પણ માંગવામાં આવી હતી જેમણે આસન્ન ચૂંટણીઓમાં પોતાનો મત આપવાથી પોતાનું લવાજમ ચૂકવી દીધું હતું. એસ.સી.બી.એ. ના અન્ય સભ્ય શ્રી એ.કે. મંચંદાએ શ્રી સંજીવ જૈન, કમર્શિયલ સિવિલ જજ, દિલ્હીની અદાલતમાં દાવો નં. ૧૦૧/૨૦૦૩ નોંધાવ્યો હતો,

જેમાં શ્રી બી.ડી. કૌશિકે તેમના દાવો નં. ૧૦૦/૨૦૦૩ માં માંગેલી રાહતો માંગવામાં આવી હતી.

૫. દાવો નં. ૧૦૦/૨૦૦૩ અને ૧૦૧/૨૦૦૩ ના વાદીઓ અનુક્રમે શ્રી બી.ડી. કૌશિક અને શ્રી એ.કે. મંચંદાએ પ્રતિવાદીઓ, જેઓ અહીં અપીલકર્તાઓ છે, તેમને દાવાઓના આખરી નિકાલ સુધી ૧૮ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૩ ના ઠરાવનો અમલ કરતા રોકવા માટે દીવાની કાર્યરીતિ સંહિતાના ઓર્ડર ૩૯ નિયમ ૧ અને ૨ સાથે વાંચતા કલમ ૧૫૧ હેઠળ અરજીઓ દાખલ કરી હતી. બંને અરજીઓ વિદ્વાન જજ દ્વારા સુનાવણી માટે એકસાથે લેવામાં આવી હતી. વિદ્વાન જજે ૫ એપ્રિલ, ૨૦૦૩ ના રોજ સંયુક્ત હુકમ દ્વારા હંગામી મનાઈ હુકમ માંગતી તે અરજીઓનો નિકાલ કર્યો. સદર સંયુક્ત હુકમ દ્વારા વાદીઓ દ્વારા ઓર્ડર ૩૯ નિયમ ૧ અને ૨ હેઠળ દાખલ કરાયેલી અરજીઓ મંજૂર કરવામાં આવી હતી અને અપીલકર્તાઓને દાવાઓના આખરી નિકાલ સુધી એસ.સી.બી.એ. ના નિયમો અને વિનિયમોના નિયમ ૧૮ માં સુધારો કરતા ૧૮ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૩ ના ઠરાવનો અમલ કરતા રોકવામાં આવ્યા હતા. વિદ્વાન જજ દ્વારા આપવામાં આવેલા મનાઈ હુકમની ખૂબ દૂરગામી અસરો હોવાથી, અપીલકર્તાઓએ દિલ્હીના વિદ્વાન સિવિલ જજ દ્વારા દાવા નં. ૧૦૦/૨૦૦૩ માં પસાર કરાયેલા ૫ એપ્રિલ, ૨૦૦૩ ના હુકમ સામે સ્પેશિયલ લીવ પિટિશન નં. ડી-૭૬૪૪/૨૦૦૩ દાખલ કરીને સીધા આ અદાલતનો સંપર્ક કર્યો હતો. એસ.સી.બી.એ. એ દાવો નં. ૧૦૧/૨૦૦૩ માં ૫ એપ્રિલ, ૨૦૦૩ ના હુકમ સામે સ્પેશિયલ લીવ પિટિશન નં. ડી-૭૬૪૫/૨૦૦૩ પણ દાખલ કરી હતી.

આ મામલાઓ ૧૦ એપ્રિલ, ૨૦૦૩ ના રોજ મેન્શનિંગ લિસ્ટમાં આ અદાલત સમક્ષ મૂકવામાં આવી હતી. આ અદાલતે તત્કાલીન વિદ્વાન એટોર્ની જનરલ અને આ અદાલતમાં પ્રેક્ટિસ કરતા અન્ય વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલોને સાંભળ્યા હતા. મામલાઓ બોર્ડ પર લેવામાં આવી હતી અને સીધી લીવ મંજૂર કરવામાં આવી હતી. કામગીરી પેનિંગ હોવા દરમિયાન, ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા સંયુક્ત હુકમ પર સ્ટે પાછા આપવામાં આવ્યો હતો. એ સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું હતું કે જો કોઈ ચૂંટણીઓ યોજાય તો તે આ અપીલોના પરિણામને આધીન રહેશે. એ પાછા સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું હતું કે આ હુકમ દાખલ કરાયેલી અથવા હજુ દાખલ કરવાની બાકી હોય તેવી અન્ય કોઈ કામગીરીમાં કોઈપણ અદાલત કે સત્તામંડળ દ્વારા કરવામાં આવેલા અન્ય કોઈ હુકમ છતાં અસરકારક રહેશે. લીવ મંજૂર થતાં સ્પેશિયલ લીવ પિટિશન નં. ડી-૭૬૪૪/૨૦૦૩ ને દીવાની અપીલ નં. ૩૪૦૧/૨૦૦૩ તરીકે અને સ્પેશિયલ લીવ પિટિશન નં. ડી-૭૬૪૫/૨૦૦૩ ને દીવાની અપીલ નં. ૩૪૦૨/૨૦૦૩ તરીકે નંબર આપવામાં આવ્યો છે.

૬. આ અદાલતે આ મામલાઓમાં અદાલતને સહાય કરવા માટે આ અદાલતમાં પ્રેક્ટિસ કરતા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી રંજિત કુમારને અમિક્સ ક્યુરી તરીકે નીમ્યા હતા. આ અદાલતે વિદ્વાન એટોર્ની જનરલ શ્રી ગુલામ વહનવતીને આ મામલાઓમાં તેમના વિચારો વ્યક્ત કરવા અને અદાલતને સહાય કરવા માટે પાછા વિનંતી કરી હતી. તદ્દનુસાર, આ અદાલતે વિદ્વાન એટોર્ની જનરલ તેમજ વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી રંજિત કુમારને સાંભળ્યા છે. અદાલતે શ્રી રાજેશ

અગ્રવાલને પણ સાંભળ્યા છે, જેઓ અપીલકર્તાઓ વતી ઉપસ્થિત રહ્યા હતા તેમજ વિદ્વાન વકીલ શ્રી દિનેશ કુમાર ગર્ગને સાંભળ્યા છે જેઓ મૂળ વાદીઓ વતી ઉપસ્થિત રહ્યા હતા. આ અદાલતમાં પ્રેક્ટિસ કરતા વિદ્વાન વકીલોને અસર કરતી બાબત હોવાથી, અદાલતે એસ.સી.બી.એ. ના ભૂતપૂર્વ પ્રમુખ વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી પી.પી. રાવ, એસ.સી.બી.એ. ના વર્તમાન પ્રમુખ શ્રી પ્રવીણ પારેખ અને એસોસિએશન ઓફ એડવોકેટ્સ-ઓન-રેકૉર્ડના પ્રમુખ શ્રી સુશીલ કુમાર જૈનને પણ સાંભળ્યા છે. અદાલતે એસ.સી.બી.એ. ના મેમોરેન્ડમ ઓફ એસોસિએશન તેમજ એસ.સી.બી.એ. ના નિયમો અને વિનિયમો પર વિચાર કર્યો છે.

૭. આ મામલાઓમાં ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન વકીલોમાંથી કોઈએ પણ એ વાતનો ઇનકાર કર્યો નથી કે આ અદાલત દ્વારા ૧૦ એપ્રિલ, ૨૦૦૩ ના રોજ દીવાની દાવો નં. ૧૦૦/૨૦૦૩ અને દીવાની દાવો નં. ૧૦૧/૨૦૦૩ માં પસાર કરાયેલા ૫ એપ્રિલ, ૨૦૦૩ ના સંયુક્ત હુકમ પર સ્ટે મંજૂર કર્યા પછી, એસ.સી.બી.એ. ના હોદ્દેદારોની ચૂંટણીઓ યોજાઈ છે અને ૧૮ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૩ ના ઠરાવ દ્વારા સુધારવામાં આવેલા નિયમો અને વિનિયમોના નિયમ ૧૮ નો અમલ કરવામાં આવ્યો છે.

૮. બંધારણનો અનુચ્છેદ ૧૪૫(૧)(એ) સુપ્રીમ કોર્ટને આ અદાલત સમક્ષ પ્રેક્ટિસ કરતા વ્યક્તિઓ અંગેના નિયમો સહિત અદાલતની પ્રેક્ટિસ અને કાર્યરીતિનું સામાન્ય રીતે નિયમન કરવા માટે નિયમો બનાવવાની સત્તા આપે છે. આ બંધારણીય સત્તાનો ઉપયોગ કરીને, સુપ્રીમ કોર્ટે સુપ્રીમ કોર્ટ નિયમો, ૧૯૬૬

નામના નિયમો બનાવ્યા છે. નિયમ ૨(૧)(બી) જોગવાઈ કરે છે કે એડવોકેટ-ઓન-રેકૉર્ડ આ અદાલત સમક્ષ "કાર્ય" કરનાર તેમજ "રજૂઆત" કરનાર એકમાત્ર વ્યક્તિ રહેશે. વ્યક્તિઓની અન્ય બે શ્રેણીઓ, એટલે કે, "વરિષ્ઠ વકીલ" અને "બિન-એડવોકેટ-ઓન-રેકૉર્ડ" માત્ર રજૂઆત કરી શકે છે, પરંતુ અસીલ વતી કાર્ય કરી શકતા નથી. આ અદાલત સમક્ષ કેસમાં તેમની ઉપસ્થિતિ/રજૂઆત એડવોકેટ-ઓન-રેકૉર્ડ વિના અને તેની સૂચનાઓ વિના થઈ શકતી નથી. સુપ્રીમ કોર્ટ નિયમો, ૧૯૬૬ નો ઓર્ડર IV "વકીલો" સાથે સંબંધિત છે. નિયમ ૧ જણાવે છે કે નિયમોની જોગવાઈઓને આધીન રહીને એડવોકેટ્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ હેઠળ જાળવવામાં આવતી કોઈપણ સ્ટેટ બાર કાઉન્સિલની રોલ પર જેમના નામ નોંધાયેલા છે તેવા વકીલો જ અદાલત સમક્ષ ઉપસ્થિત રહેવા અને રજૂઆત કરવા માટે હકદાર રહેશે. નિયમ ૨(બી) અનુસાર નિયમ ૨(એ) હેઠળ માન્યતા પ્રાપ્ત વરિષ્ઠ વકીલ પર ચોક્કસ નિયંત્રણો મૂકવામાં આવ્યા છે, જેમાં અન્ય મામલાઓની સાથે ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે તે વકાલતનામું ફાઈલ કરી શકતો નથી અથવા ભારતમાં કોઈપણ અદાલત કે ટ્રિબ્યુનલમાં કાર્ય કરી શકતો નથી અથવા પ્લીડિંગ્સ કે એફિડેવિટ્સ વગેરે તૈયાર કરવા માટે સૂચનાઓ સ્વીકારી શકતો નથી. ઓર્ડર IV સાથે જોડાયેલી સ્પષ્ટતા (iii) "જુનિયર" ને વરિષ્ઠ વકીલ સિવાયના વકીલ તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરે છે. નિયમ ૬(એ) જોગવાઈ કરે છે કે એડવોકેટ-ઓન-રેકૉર્ડ, પક્ષકાર દ્વારા યોગ્ય રીતે ચલાવવામાં આવેલા વકાલતનામા સાથે પક્ષકાર વતી ઉપસ્થિતિનું મેમોરેન્ડમ ફાઈલ કરવા પર, સદર બાબતમાં પક્ષકાર માટે કાર્ય કરવા તેમજ

રજૂઆત કરવા અને સદર બાબતના સંદર્ભમાં લઈ શકાય તેવી તમામ કામગીરીઓ અદાલત સમક્ષ ચલાવવા અને ચાલુ રાખવા માટે હકદાર છે. નિયમ ૬ નો કલોઝ (બી) ઉલ્લેખ કરે છે કે એડવોકેટ-ઓન-રેકૉર્ડ સિવાયનો કોઈ પણ વકીલ કોર્ટમાં પક્ષકાર માટે ઉપસ્થિતિ ફાઈલ કરવા કે કાર્ય કરવા માટે હકદાર રહેશે નહીં. નિયમોનો નિયમ ૧૦ જોગવાઈ કરે છે કે એડવોકેટ-ઓન-રેકૉર્ડ સિવાયનો કોઈ પણ વકીલ કોઈ બાબતમાં ઉપસ્થિત રહેશે નહીં અને રજૂઆત કરશે નહીં જ્યાં સુધી તેને એડવોકેટ-ઓન-રેકૉર્ડ દ્વારા સૂચના આપવામાં ન આવે, જ્યારે નિયમ ૧૨ એડવોકેટ-ઓન-રેકૉર્ડ અથવા વકીલોની ફર્મને સદર વકીલ અથવા વકીલોની ફર્મ વતી કોઈપણ કાગળો રજૂ કરવા અથવા મેળવવા માટે રજિસ્ટ્રીમાં હાજરી આપવા માટે એક અથવા વધુ કલાર્ક રાખવા માટે સક્ષમ બનાવે છે. નિયમ ૧૨(૨) આદેશ આપે છે કે કલાર્કની નોંધણી માટેની દરેક અરજીની નોટિસ એસ.સી.બી.એ. ના સેક્રેટરીને આપવામાં આવશે, જેઓ નોટિસ મળ્યાના સાત દિવસની અંદર રજિસ્ટ્રારના ધ્યાન પર એવા કોઈ પણ તથ્યો લાવવા માટે હકદાર રહેશે, જે તેમના મતે કલાર્કની નોંધણી માટેની યોગ્યતા પર અસર કરી શકે છે. નિયમ ૧૩(૧) રજિસ્ટ્રારને સામાન્ય પ્રતિષ્ઠાના પુરાવા દ્વારા અથવા અન્યથા તેમની સંતોષ મુજબ ટેવોથી દલાલો તરીકે કાર્ય કરનાર સાબિત થયેલી વ્યક્તિઓની યાદી પ્રકાશિત કરવાની જરૂરિયાત પૂરી પાડે છે જેને દલાલોની યાદી તરીકે ઓળખવામાં આવશે. નિયમ ૧૩(૧) સાથે જોડાયેલી સ્પષ્ટતા (બી) ઉલ્લેખ કરે છે કે એસ.સી.બી.એ. અથવા હાઈકોર્ટ બાર

એસોસિએશન દ્વારા કોઈપણ વ્યક્તિને દલાલ જાહેર કરતો ઠરાવ પસાર કરવો એ આ નિયમના હેતુ માટે સદર વ્યક્તિની સામાન્ય પ્રતિષ્ઠાનો પુરાવો રહેશે.

૯. એડવોકેટ્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ વિવિધ સ્ટેટ બાર કાઉન્સિલ બનાવવાની જોગવાઈ કરે છે, જેનું એક અથવા મુખ્ય કાર્ય તેના રોલ પર વકીલોને પ્રવેશ આપવાનું અને કલ્યાણકારી યોજનાઓના અસરકારક અમલીકરણના હેતુ માટે બાર એસોસિએશનોના વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવાનું છે. તે વધુમાં બાર કાઉન્સિલોને પોતાના નિયમો બનાવવાની ક્ષમતા આપે છે. એડવોકેટ્સ એક્ટની કલમ ૧૭ જોગવાઈ કરે છે કે દરેક સ્ટેટ બાર કાઉન્સિલ વકીલોની રોલ તૈયાર કરશે અને જાળવશે. કલમ ૧૭(૪) વધુમાં જણાવે છે કે કોઈ પણ વ્યક્તિ એક કરતાં વધુ સ્ટેટ બાર કાઉન્સિલની રોલ પર વકીલ તરીકે નોંધણી કરાવી શકશે નહીં. એડવોકેટ્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ ની કલમ ૪૯ બાર કાઉન્સિલ ઓફ ઈન્ડિયાને નિયમો બનાવવાની સત્તા આપે છે. સદર સત્તાના ઉપયોગમાં બાર કાઉન્સિલ ઓફ ઈન્ડિયાએ નિયમો બનાવ્યા છે. બાર કાઉન્સિલ નિયમોનો પ્રકરણ III જોગવાઈ કરે છે કે દરેક વકીલ પર એ સુનિશ્ચિત કરવાની ફરજ રહેશે કે તેનું નામ તે સ્ટેટ બાર કાઉન્સિલની રોલ પર દેખાય જેની હકૂમતમાં તે સામાન્ય રીતે પ્રેક્ટિસ કરે છે અને જો તે વકીલ આવી પ્રેક્ટિસ શરૂ કર્યાના છ મહિનાની અંદર તેનું નામ જે સ્ટેટ બાર કાઉન્સિલની હકૂમતમાં સામાન્ય રીતે પ્રેક્ટિસ કરે છે તેના રોલ પર ટ્રાન્સફર કરવા માટે અરજી કરતો નથી, તો એવું માનવામાં આવશે કે તે વ્યાવસાયિક દુરાચાર માટે દોષી છે. એડવોકેટ્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ ની કલમ ૩૪

હાઈકોર્ટ અને તેની તાબાની અદાલતોમાં પ્રેક્ટિસ કરતા વકીલો અંગે નિયમો બનાવવાની સત્તા હાઈકોર્ટને પણ આપે છે.

૧૦. મામલાઓમાં ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલે અદાલતનું ધ્યાન દોર્યું કે એસ.સી.બી.એ. ના હોદ્દેદારોની ચૂંટણીમાં બોગસ મતદાનની સમસ્યા ૧૯૭૮ ના વર્ષથી શરૂ થઈ હતી. વિદ્વાન વકીલના જણાવ્યા મુજબ, ૧૯૭૮ ના વર્ષમાં, ૧૦૧ સભ્યોએ કારોબારી સમિતિના સભ્યોના હોદ્દા માટે ચૂંટણી લડી હતી. વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરાયેલી ફરિયાદ એ હતી કે જે વકીલો આ અદાલતમાં નિયમિતપણે પ્રેક્ટિસ કરતા ન હતા, તેઓને માત્ર એસ.સી.બી.એ. ના હોદ્દેદારોની ચૂંટણીમાં મત આપવા માટે જ એસ.સી.બી.એ. ના સભ્યો તરીકે નોંધવામાં આવ્યા હતા. વિદ્વાન વકીલના જણાવ્યા મુજબ, જે વકીલો એસ.સી.બી.એ. ના સભ્યો તરીકે નોંધાયેલા છે તેઓ કાં તો કાનપુર અથવા ગુડગાંવ અને ભારતમાં આવેલી અન્ય અદાલતોમાં પ્રેક્ટિસ કરે છે, પરંતુ તેઓ આ અદાલતમાં ક્યારેય નિયમિત પ્રેક્ટિસ કરતા નથી કે આ અદાલતના માનનીય ન્યાયાધીશોને ઓળખવા માટે પણ સક્ષમ નથી. વિદ્વાન વકીલે ભારપૂર્વક જણાવ્યું કે જે વકીલો આ અદાલતમાં પ્રેક્ટિસ કરતા નથી અને એસ.સી.બી.એ. ના સભ્યો તરીકે નોંધાયેલા છે, તેમણે આ અદાલતમાં વાસ્તવિક પ્રેક્ટિશનરોને સંખ્યામાં પાછળ પાડી દીધા છે અને વાસ્તવિક પ્રેક્ટિશનરોને એસ.સી.બી.એ. ના હોદ્દેદારો બનવા દેતા નથી. આમ મામલાઓમાં ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલોએ આ અદાલતને તેમના દ્વારા જણાવવામાં આવેલા તથ્યોના પ્રકાશમાં અપીલોમાં રજૂ કરાયેલી સમસ્યા પર વિચાર કરવા આહ્વાન કર્યું છે.

૧૧. સુપ્રીમ કોર્ટ બાર એસોસિએશન, નામ સૂચવે છે તેમ, પ્રાથમિક રીતે સુપ્રીમ કોર્ટમાં સામાન્ય રીતે પ્રેક્ટિસ કરતા વકીલોના કલ્યાણને પ્રોત્સાહન આપવા માટેની સોસાયટી છે. સુપ્રીમ કોર્ટ બાર એસોસિએશન નામ સોસાયટીઝ રજીસ્ટ્રેશન અધિનિયમ, ૧૮૬૦ હેઠળ માત્ર ૨૫ ઓગસ્ટ, ૧૯૯૯ ના રોજ ઔપચારિક રીતે નોંધાયું હતું. એસ.સી.બી.એ. ના મુખ્ય ઉદ્દેશ્યોમાંથી એક સભ્યોના ઉપયોગ માટે પર્યાપ્ત લાઈબ્રેરીની સ્થાપના કરવી અને જાળવવી અને સભ્યોની અન્ય સુવિધાઓ અને અનુકૂળતા પૂરી પાડવાનો છે. આમ, એસ.સી.બી.એ. ની રચના એડવોકેટ્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ અને બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪૫ સહિતની અન્ય સંબંધિત વિધિઓને સહાયકના સ્વરૂપમાં છે.

૧૨. આમાં કોઈ શંકા નથી કે કોર્ટ સંલગ્ન બાર એસોસિએશનો અન્ય વકીલોના એસોસિએશનો જેવા કે લાયર્સ ફોરમ, ઓલ ઈન્ડિયા એડવોકેટ્સ એસોસિએશન વગેરે કરતાં અલગ વર્ગ બનાવે છે કારણ કે તેઓ હંમેશા સંબંધિત કોર્ટ દ્વારા માન્યતા પ્રાપ્ત હોય છે. કોર્ટ સંલગ્ન બાર એસોસિએશનો ન્યાય નિર્વહણ માટેના તંત્રના ભાગ તરીકે કામ કરે છે. જેમ અવારનવાર કહેવાય છે તેમ, બેન્ચ અને બાર રચના બે પૈડા સમાન છે અને એક બીજા વગર કામ કરી શકતું નથી. કોર્ટ સંલગ્ન બાર એસોસિએશનો સંબંધિત બાર એસોસિએશનના નામના ભાગ તરીકે કોર્ટના નામથી શરૂ થાય છે. એટલા માટે આપણી પાસે સુપ્રીમ કોર્ટ બાર એસોસિએશન, ત્રીસ હજારી ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટ બાર એસોસિએશન વગેરે છે. આવા બાર એસોસિએશનનું સ્વરૂપ અનિવાર્યપણે દર્શાવે છે અને સૂચવે છે કે તે કોર્ટમાં નિયમિતપણે પ્રેક્ટિસ કરતા સભ્યોનું પ્રતિનિધિત્વ કરતું એસોસિએશન છે અને

કોર્ટમાં તેના સભ્યોના યોગ્ય વર્તન માટે અને કોર્ટને યોગ્ય સહાય સુનિશ્ચિત કરવા માટે જવાબદાર છે. તેના બદલામાં, કોર્ટ એસોસિએશનની ઓફિસ માટે જગ્યા, લાઇબ્રેરી અને કોર્ટમાં નિયમિતપણે પ્રેક્ટિસ કરતા સભ્યો માટે રાહત દરે ચેમ્બર જેવી તમામ જરૂરી સુવિધાઓ, પાર્કિંગની જગ્યા, કેન્ટીન ઉપરાંત અન્ય અસંખ્ય સવલતો પૂરી પાડે છે. કોર્ટ સંલગ્ન બાર એસોસિએશનો દ્વારા આયોજિત કાર્યક્રમોમાં ન્યાયાધીશો ભાગ લે છે અને વિચારોની આપ-લે કરે છે અને ઉકેલ લાવવા માટે સમસ્યાઓ, જો કોઈ હોય તો, જાણી લે છે અને તેનાથી વિપરીત પણ. આમ બાર એસોસિએશનના સભ્યો અને ન્યાયાધીશો વચ્ચે નિયમિત વાર્તાલાપ થાય છે. નિયમિત પ્રેક્ટિશનરોને કોર્ટના અધિકારીઓ તરીકે ગણવામાં આવે છે અને તેમને યોગ્ય માન આપવામાં આવે છે.

૧૩. અદાલતમાં નિયમિત પ્રેક્ટિસ ન કરતા વકીલોની નોંધણી એસોસિએશનના મુખ્ય હેતુ અને ઉદ્દેશ્ય સાથે અસંગત છે. કોઈ પણ કોર્ટ આવા બહારના વકીલો માટે ચેમ્બર અથવા અન્ય સુવિધાઓ પૂરી પાડી શકતી નથી, જેઓ નિયમિત પ્રેક્ટિશનર નથી. જો તેઓ કોઈ ભૂલ કરે તો એસોસિએશન કે કોર્ટ તેમની સાથે અસરકારક રીતે વ્યવહાર કરી શકતા નથી. એસ.સી.બી.એ. ના મેમોરેન્ડમ ઓફ એસોસિએશન અને નિયમો અને વિનિયમોમાં પૂરતા સંકેતો છે, જે દર્શાવે છે કે એસોસિએશન મુખ્યત્વે એસોસિએશનના વિશિષ્ટ અધિકારો, હિત અને પ્રતિષ્ઠાને પ્રોત્સાહન આપવા અને સુરક્ષિત કરવા માટે અને અદાલતમાં પ્રેક્ટિસ કરતા વકીલો અને વકીલોના અન્ય એસોસિએશનો વચ્ચે એકતા અને સહકારને પ્રોત્સાહન આપવા માટે પ્રયાસ કરે છે. જો કોઈ એસોસિએશનના હેતુઓ અને

ઉદ્દેશ્યોના કલોઝ (૩) ના સબ-કલોઝ (iii) નો સંદર્ભ લે તો આ તદ્દન સ્પષ્ટ થાય છે. એ નોંધવું મહત્વપૂર્ણ છે કે મેમોરેન્ડમ ઓફ એસોસિએશનના સહી કરનારાઓ, એટલે કે કારોબારી સમિતિના સભ્યો, જેમના નામ દર્શાવેલ છે, તેઓ તમામ નિયમિત પ્રેક્ટિશનરો છે, જેમણે સોસાયટીઝ રજીસ્ટ્રેશન અધિનિયમ, ૧૮૬૦ હેઠળ એસોસિએશનની નોંધણી કરાવી હતી. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી પી.પી. રાવે એસોસિએશનની નોંધણીનો તમામ શ્રેય આ અદાલતના સૌથી વરિષ્ઠ વકીલોમાંના એક શ્રી કે.કે. વેણુગોપાલને આપ્યો છે.

૧૪. એસ.સી.બી.એ. ના નિયમો અને વિનિયમોનો નિયમ ૬ સભ્યોની ફરજોનો ઉલ્લેખ કરે છે. તે અન્ય બાબતોની સાથે જોગવાઈ કરે છે કે (i) સભ્ય અદાલતને સંપૂર્ણ સહાય અને અસીલને સક્ષમ રજૂઆત પૂરી પાડવાનો પ્રયાસ કરશે, (iii) સભ્ય જાણતા હોવા છતાં (ક) અદાલત સમક્ષ તથ્ય અથવા કાયદાનું કોઈ ખોટું નિવેદન કરશે નહીં, (ખ) કાયદા દ્વારા પ્રતિબંધિત સાધનો દ્વારા અથવા તેના અસીલ વતી ખોટી રજૂઆત કરીને અદાલત અથવા અદાલતના ન્યાયાધીશો કે અધિકારીઓને કોઈપણ બાબતમાં પ્રભાવિત કરવાનો પ્રયાસ કરશે નહીં કે આવા સભ્ય આવી વ્યક્તિઓ સાથે એકપક્ષીય વાર્તાલાપ કરશે નહીં અથવા અદાલતના કામકાજને બદનામ કરવાનો ઈરાદો ધરાવતું વર્તન કરશે નહીં. નિયમ ૬(iii)(c) જોગવાઈ કરે છે કે એસોસિએશનના સભ્ય એવા વ્યક્તિઓ/વ્યક્તિઓના જૂથોની સેવા કરવામાં ભાગ લેશે જેઓ વાજબી ફીનો તમામ અથવા અમુક ભાગ ચૂકવવામાં અસમર્થ છે અથવા જેઓ કાઉન્સિલ દ્વારા રજૂઆત મેળવવામાં અસમર્થ છે. નિયમ ૬(iii) નો કલોઝ (c) અન્ય બાબતોની સાથે જણાવે છે કે

સભ્ય કોઈ પણ ફી લીધા વિના અથવા નોંધપાત્ર રીતે ઘટેલી ફી પર વ્યાવસાયિક સેવાઓ પૂરી પાડીને વાજબી ફીનો તમામ અથવા અમુક ભાગ ચૂકવવામાં અસમર્થ હોય તેવી વ્યક્તિઓની સેવા કરવાની તેની ફરજ બજાવી શકે છે. એસોસિએશનના સભ્યએ તેના અસીલ પાસેથી વાજબી ફી વસૂલવાની રહેશે જે બાબત પર વિતાવેલા સમય અને શ્રમના આધારે નક્કી કરવાની રહેશે અને તે સંભવિત (contingent) ફી વસૂલવા માટે હકદાર નથી. આમ સભ્યોની ફરજો દર્શાવે છે કે સભ્યો સુપ્રીમ કોર્ટમાં નિયમિત પ્રેક્ટિશનર હોવા જોઈએ.

૧૫. અગાઉ નોંધ્યું તેમ, કોઈ પણ વ્યક્તિ એક કરતાં વધુ સ્ટેટ બાર કાઉન્સિલની રોલ પર વકીલ તરીકે નોંધણી કરાવી શકતી નથી. ભારતનો નાગરિક વિધાનસભાની ચૂંટણીમાં અથવા સંસદસભ્યની ચૂંટણીમાં માત્ર તે જ મતક્ષેત્રમાં પોતાનો મત આપવા માટે હકદાર છે જ્યાં તેનું નામ મતદાર ચાટીમાં મતદાર તરીકે દેખાય છે અને તે તેના વ્યવસાય, નોકરી વગેરેના કારણે જ્યાં રહાતો હોય તેવા અન્ય સ્થળે મત આપવાના અધિકારનો દાવો કરી શકતો નથી. આમ "એક વ્યક્તિ એક મત" કાયદાકીય રીતે લાંબા સમયથી માન્ય છે. આ તથ્યોના પ્રકાશમાં જોવામાં આવે તો, એસ.સી.બી.એ. ના નિયમો અને વિનિયમોના નિયમ ૧૮ ના સુધારા દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલ મતદાનના ખ્યાલને ગેરકાયદેસર કે ગેરબંધારણીય ગણી શકાય નહીં. આ અદાલતના ઘણા ચૂકાદાઓ દ્વારા એ સુસ્થાપિત થયેલ છે કે મત આપવાનો અધિકાર એ સંપૂર્ણ અધિકાર નથી. મત આપવાનો કે ચૂંટણી લડવાનો અધિકાર એ ન તો મૂળભૂત અધિકાર છે કે ન તો સામાન્ય કાયદાનો અધિકાર છે, પરંતુ તે સંપૂર્ણપણે

કાયદા/નિયમો/વિનિયમો દ્વારા શાસિત એક વૈધાનિક અધિકાર છે. જો કાયદો/નિયમો અથવા વિનિયમો આદેશ આપે તો ચૂંટણી લડવાના અને મત આપવાના અધિકારને હંમેશા મર્યાદિત કરી શકાય છે અથવા ઘટાડી શકાય છે. નિયમ ૧૮ સુધારાઓ તે પહેલા પણ નિયમ ૧૮ અને ૧૮-એ માં મતદાન અધિકારના નિયંત્રણો અસ્તિત્વમાં હતા. જનરલ બોડી મીટિંગમાં અપનાવવામાં આવેલા ઠરાવ દ્વારા સુધારા દ્વારા વધુ એક નિયંત્રણ લાદવામાં આવ્યું છે.

૧૬. સદર નિયમ ૧૮ ના સુધારા દ્વારા, સોસાયટીઝના રજિસ્ટ્રારની પૂર્વ મંજૂરી વિના એસ.સી.બી.એ. ના હેતુઓ અને ઉદ્દેશ્યોમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો છે અને તેથી, તે ગેરકાયદેસર છે તેવી દલીલ સ્વીકારી શકાય નહીં. આક્ષેપિત હુકમ સ્પષ્ટ કરે છે કે આ ગ્રાઉન્ડ મનાઈ હુકમ આપતી વખતે વિદ્વાન જજ પર ખૂબ ભારે રહ્યો છે. એસ.સી.બી.એ. ના નિયમો અને વિનિયમોના નિયમ ૧૮ માં કરવામાં આવેલા સુધારાના સાર અને હેતુને નજરઅંદાજ કરી શકાય નહીં. તે એસ.સી.બી.એ. ના કોઈપણ હેતુઓ અને ઉદ્દેશ્યોને અસર કરતું નથી. તેનાથી વિપરીત, તે એસ.સી.બી.એ. ના વિશિષ્ટ અધિકારો, હિત અને પ્રતિષ્ઠાને પ્રોત્સાહન આપે છે અને સુરક્ષિત કરે છે. તેમાં કોઈ શંકા નથી કે સુધારેલ નિયમ ૧૮ આ અદાલતમાં પ્રેક્ટિસ કરતા વકીલો વચ્ચે એકતા અને સહકારને પ્રોત્સાહન આપે છે અને એસ.સી.બી.એ. ની રચના કરવાનો આ એક મુખ્ય હેતુ અને ઉદ્દેશ્ય છે. એસ.સી.બી.એ. સુપ્રીમ કોર્ટ ઓફ ઈન્ડિયાના તેમજ કોર્ટમાં નિયમિત પ્રેક્ટિસ કરતા વકીલોના હિતને પ્રોત્સાહન આપવાના હેતુથી અસ્તિત્વ ધરાવે છે, ન કે તે વકીલોના જેઓ કોર્ટમાં નિયમિત પ્રેક્ટિસ કરતા નથી.

૧૭. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા યોગ્ય રીતે નિર્દેશિત કરવામાં આવ્યું છે કે મત આપવાના અધિકાર પર મૂકવામાં આવેલા નિયંત્રણોને એસ.સી.બી.એ. ના હેતુઓ અને ઉદ્દેશ્યોમાં ફેરફાર અથવા સુધારો કરવા સમાન ભાગ્યે જ ગણી શકાય. એસ.સી.બી.એ. ના હેતુઓ અને ઉદ્દેશ્યો આ ચુકાદાના અગાઉના ભાગમાં ગણાવ્યા છે. નિયમ ૧૮ ના સુધારાનો મૂળભૂત સિદ્ધાંત એ છે કે જે વકીલો આ અદાલતમાં નિયમિતપણે પ્રેક્ટિસ કરતા નથી તેમને એસ.સી.બી.એ. ની બાબતોનો કબજો લેવાની અથવા તેને બંધક બનાવવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં. એસ.સી.બી.એ. ના હેતુઓ અને ઉદ્દેશ્યોમાંથી એક એસોસિએશનના વિશિષ્ટ અધિકારો, હિત અને પ્રતિષ્ઠાને પ્રોત્સાહન આપવાનું અને સુરક્ષિત કરવાનું છે જ્યારે બીજો ઉદ્દેશ્ય બારના સભ્યો વચ્ચે વ્યવસાયના ઉચ્ચ ધોરણોને પ્રોત્સાહન આપવાનું અને જાળવવાનું છે. આ ઉદ્દેશ્યો પ્રાપ્ત કરવા માટે નિયમ ૧૮ માં સુધારો કરવામાં આવ્યો છે. એવું માનવું ખોટું છે કે મત આપવાના અને ચૂંટણી લડવાના અધિકારના ઉપયોગ પરના મત દાઓ/નિયંત્રણો એસ.સી.બી.એ. ના હેતુઓ અને ઉદ્દેશ્યોને બદલવા અને/અથવા સુધારવા અને/અથવા ફેરફાર કરવા સમાન છે અને સોસાયટીઝ રજીસ્ટ્રેશન અધિનિયમ, ૧૮૬૦ માં જોગવાઈ કર્યા મુજબ રજિસ્ટ્રારની સંમતિ વિના આ થઈ શક્યું ન હોત.

૧૮. સોસાયટીઝ રજીસ્ટ્રેશન અધિનિયમ, ૧૮૬૦ ની કલમ ૧૨ સોસાયટીને કોઈપણ વિશિષ્ટ હેતુ અથવા હેતુઓ માટે સ્થાપિત કરાયેલી કાયદા હેઠળની કોઈપણ સોસાયટીના સંચાલન માટે નિયમો/વિનિયમો બનાવવાની સત્તા આપે છે. તેમાં આવી સત્તામાં ફેરફાર કરવાની અથવા તેને ઘટાડવાની સત્તા ગર્ભિત છે.

જો આવી વ્યાપક સત્તા આપવામાં આવી હોય જેમાં હેતુને જ બદલવાની, સુધારવાની અથવા ઘટાડવાની સત્તા શામેલ હોય, તો એવી દલીલ સફળતાપૂર્વક કરી શકાય નહીં કે નિયમોમાં સુધારો કરવાની, ફેરફાર કરવાની અથવા રદ કરવાની સત્તા આવી સોસાયટીમાં અસ્તિત્વ ધરાવતી નથી.

૧૯. અગાઉ નોંધ્યું તેમ 'એસોસિએટ સભ્ય' નો અર્થ હાઈકોર્ટ અથવા જ્યુડિશિયલ કમિશનરની કોર્ટમાં પ્રેક્ટિસ કરતા વકીલોનું એસોસિએશન અને તેવા સભ્ય તરીકે નોંધાયેલું છે. વકીલોનું એસોસિએશન હાઈકોર્ટ કે જ્યુડિશિયલ કમિશનરની કોર્ટમાં પ્રેક્ટિસ કરી શકતું ન હોવાથી, એ સ્પષ્ટ છે કે એસોસિએટ સભ્ય એ હાઈકોર્ટમાં પ્રેક્ટિસ કરતા અને તેવા સભ્ય તરીકે નોંધાયેલા વકીલોના એસોસિએશનનો સભ્ય છે. તેથી, ઈરાદો સ્પષ્ટ છે કે માત્ર તે વકીલ જે હાઈકોર્ટમાં અથવા જ્યુડિશિયલ કમિશનરની કોર્ટમાં પ્રેક્ટિસ કરે છે અને સભ્ય તરીકે નોંધાયેલ છે, તે જ એસ.સી.બી.એ. ના નિયમો અને વિનિયમોના હેતુ માટે 'એસોસિએટ સભ્ય' ના હોદ્દા માટે હકદાર છે. જ્યારે મત આપવાના કે ચૂંટણી લડવાના પ્રશ્નની વાત આવે છે, ત્યારે નિયમ ૧૮(૧)(iv) જાહેર કરે છે કે નિષ્ક્રિય સભ્યો અને એસોસિએટ સભ્યોને મત આપવાનો અધિકાર રહેશે નહીં. તેથી એ સ્પષ્ટ છે કે એસ.સી.બી.એ. પ્રાથમિક રીતે તે વકીલો માટે રચાયેલ છે જેઓ સુપ્રીમ કોર્ટમાં નિયમિત પ્રેક્ટિસ કરે છે. અન્ય વકીલો બિન-નિવાસી પરિષ્ઠ સભ્યો, બિન-નિવાસી સભ્યો, એસોસિએટ સભ્યો અને નિષ્ક્રિય સભ્યો બની શકે છે, પરંતુ તેઓ મત આપવા માટે પાત્ર રહેશે નહીં, ચૂંટણી લડવાની તો

વાત જ દૂર રહી. આમ, નિયમ ૧૮ માં કરાયેલ સુધારો એસ.સી.બી.એ. ના હેતુઓ અને ઉદ્દેશ્યો સાથે સંપૂર્ણપણે સુસંગત છે.

૨૦. આ અદાલત વધુમાં જણાવે છે કે સી.પી.સી. ની કલમ ૧૫૧ સાથે વાંચતા ઓર્ડર ૩૯ નિયમ ૧ અને ૨ હેઠળ દરેક દાવામાં પ્રતિવાદીઓ/વાદીઓ દ્વારા દાખલ કરાયેલી અરજીમાં, દાવાઓના આખરી નિકાલ સુધી એસ.સી.બી.એ. ના નિયમો અને વિનિયમોના નિયમ ૧૮ માં સુધારો કરતા ૧૮ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૩ ના ઠરાવનો અમલ કરતા રોકવા માટે અપીલકર્તાઓ સામે મનાઈ હુકમ માંગવામાં આવ્યો હતો. દીવાની દાવો નં. ૧૦૦/૨૦૦૩ ના પ્લાન્ટનું માત્ર વાંચન દર્શાવે છે કે પ્રતિવાદીએ પ્લાન્ટમાં નીચેની રાહતો માંગી છે: –

- ક. એક ડિકી દ્વારા જાહેર કરવામાં આવે કે સુપ્રીમ કોર્ટ બાર એસોસિએશનની કથિત જનરલ બોડી મીટિંગ દ્વારા નિયમ ૧૮– III માં સુધારો કરતો તારીખ ૧૮.૨.૨૦૦૩ નો ઠરાવ ગેરકાયદેસર અને અપ્રભાવી છે;
- ખ. પ્રતિવાદી નં. ૧ એસોસિએશન અને તેના હોદ્દેદારોને ૨૫.૪.૨૦૦૩ ના રોજ યોજનારી સુપ્રીમ કોર્ટ બાર એસોસિએશનની આસન્ન ચૂંટણીઓમાં તારીખ ૧૮.૨.૨૦૦૩ ના ઠરાવનો અમલ કરતા રોકતો શાશ્વત મનાઈ હુકમનો ડિકી પસાર કરવો;
- ગ. આ નામદાર અદાલત પ્રતિવાદી નં. ૧ એસોસિએશન, તેના ચૂંટણી અધિકારી(ઓ) ને સુપ્રીમ કોર્ટ બાર એસોસિએશનના કોઈપણ એવા સભ્યોને રોકવાથી અટકાવવાની કૃપા કરે જેમણે આસન્ન ચૂંટણીઓમાં પોતાનો મત આપવાથી પોતાનું લવાજમ ચૂકવી દીધું છે;

ઘ. અન્ય કોઈપણ યોગ્ય અને વધુ હુકમ જે આ નામદાર અદાલત યોગ્ય માને તે વાદીની તરફેણમાં અને પ્રતિવાદીઓ વિરુદ્ધ પસાર કરવામાં આવે."

આમ, વિદ્વાન જજે પક્ષકારોના પરસ્પરના દાવાઓનો નિર્ણય કર્યા વિના મનાઈ હુકમ આપીને દાવાને અંશતઃ મંજૂર કર્યો છે. આ અદાલતે અસંખ્ય ચૂકાદાઓમાં એ સિદ્ધાંત નિર્ધારિત કર્યો છે કે વચગાળાની રાહત, જે કામગીરીમાં માંગવામાં આવેલી આખરી રાહત આપવાની ક્ષમતા ધરાવે છે, તે હળવાશથી આપવી જોઈએ નહીં. બંને આક્ષેપિત હુકમોમાં કોઈ વિશેષ સંજોગોનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી જે વચગાળાના સ્ટેજ પર દાવાઓને મંજૂર કરવાને વાજબી ઠેરવે. વચગાળાના સ્ટેજ પર વિદ્વાન જજ દ્વારા આપવામાં આવેલી રાહત કેસના તથ્યો દ્વારા બિલકુલ વાજબી ન હતી. તેથી, આક્ષેપિત હુકમો આ ગ્રાઉન્ડ પર પણ રદ કરવા પાત્ર છે.

૨૧. વધુમાં, ઓર્ડર ૩૯ નિયમ ૧ એવા કેસો સાથે સંબંધિત છે જેમાં હંગામી મનાઈ હુકમ આપી શકાય છે અને અન્ય બાબતોની સાથે જોગવાઈ કરે છે કે જ્યાં કોઈપણ દાવામાં સોગંદનામા દ્વારા અથવા અન્યથા સાબિત થાય છે – (ક) કે દાવામાં વિવાદિત કોઈપણ મિલકત દાવાના કોઈપણ પક્ષકાર દ્વારા વેડફાઈ જવાના, નુકસાન થવાના કે ટ્રાન્સફર થવાના જોખમમાં છે, અથવા ડિકીના અમલીકરણમાં ખોટી રીતે વેચાઈ રહી છે, (ખ) કે પ્રતિવાદી તેના લેણદારોને છેતરવાના હેતુથી તેની મિલકત દૂર કરવાની અથવા તેનો નિકાલ કરવાની ધમકી આપે છે અથવા ઈશાદો ધરાવે છે, (ગ) કે પ્રતિવાદી વાદીને કબજામાંથી બેદખલ કરવાની અથવા દાવામાં વિવાદિત કોઈપણ મિલકતના સંદર્ભમાં વાદીને નુકસાન

પહોંચાડવાની ધમકી આપે છે, તો અદાલત હુકમ દ્વારા, આવા કૃત્યને રોકવા માટે હંગામી મનાઈ હુકમ આપી શકે છે, અથવા દાવો નિકાલ ન થાય ત્યાં સુધી અથવા આગળના હુકમો સુધી અદાલત યોગ્ય માને તે મુજબ મિલકતનું વેડફાણ, નુકસાન, ટ્રાન્સફર, વેચાણ, નિકાલ અથવા વાદીને કબજામાંથી બેદખલ કરવાનું અથવા અન્યથા વાદીને વિવાદિત મિલકતના સંદર્ભમાં નુકસાન પહોંચાડવાનું અટકાવવાના હેતુથી હુકમ કરી શકે છે.

ઓર્ડર ૩૯ નિયમ ૨ ભંગના પુનરાવર્તન અથવા ચાલુ રહેવાને રોકવા માટેના મનાઈ હુકમ સાથે સંબંધિત છે અને અન્ય બાબતોની સાથે જોગવાઈ કરે છે કે પ્રતિવાદીને કરારભંગ અથવા અન્ય કોઈપણ પ્રકારનું નુકસાન કરતા રોકવા માટેના કોઈપણ દાવામાં, દાવામાં વળતર માંગવામાં આવ્યું હોય કે નહીં, વાદી દાવો શરૂ થયા પછી કોઈપણ સમયે અને ચુકાદા પહેલાં કે પછી, પ્રતિવાદીને ફરિયાદી કરારભંગ અથવા નુકસાન કરતા, અથવા સદર કરારમાંથી ઉદ્ભવતા અથવા સદર મિલકત અથવા અધિકારથી સંબંધિત સમાન પ્રકારના કોઈપણ કરારભંગ અથવા નુકસાન કરતા રોકવા માટે હંગામી મનાઈ હુકમ માટે અદાલતમાં અરજી કરી શકે છે.

જેમ કે સર્વવિદિત છે કલમ ૧૫૧ અદાલતની નિહિત સત્તાઓના રક્ષણ સાથે સંબંધિત છે અને જોગવાઈ કરે છે કે દીવાની કાર્યરીતિ સંહિતામાં કશું પણ ન્યાયના હેતુઓ માટે અથવા અદાલતની પ્રક્રિયાના દુરુપયોગને રોકવા માટે જરૂરી હોય તેવા હુકમો કરવાની અદાલતની નિહિત સત્તાને મર્યાદિત કરશે નહીં અથવા અન્યથા અસર કરશે નહીં.

૨૨. એ વાત પર ભાર મૂકવાની ભાગ્યે જ જરૂર છે કે લોકશાહી સિદ્ધાંતો દ્વારા શાસિત કોઈપણ સંસ્થામાં, કોઈપણ સભ્યને એસોસિએશનની સંચાલક મંડળની રચનાને અટકાવવા માટે મનાઈ હુકમ મેળવવાનો અધિકાર નથી. ચૂંટણી વિષયક બાબતોમાં આવો કોઈ અધિકાર અસ્તિત્વ ધરાવતો નથી કારણ કે નિયમ દ્વારા આપવામાં આવેલા અધિકારનો ઉપયોગ હંમેશા નિર્ધારિત લાયકાતો અને તેના હેઠળ લાદવામાં આવેલી મર્યાદાઓને આધીન હોય છે. પ્રતિવાદીઓની એ દલીલ કે નિયમમાં સુધારો જેના હેઠળ એસોસિએશનના કોઈપણ હોદ્દા માટે સ્પર્ધા કરવા માટે હકદાર બનવાનો અધિકાર અથવા ચૂંટણીમાં મત આપવાની પાત્રતા, અધિકારને સંપૂર્ણપણે છીનવી લે છે, તે ગેરસમજભરી છે કારણ કે સુધારા દ્વારા અધિકાર છીનવી લેવામાં આવ્યો નથી પરંતુ તેના ઉપયોગ પરના કેટલાક નિયંત્રણોને આધીન જાળવી રાખવામાં આવ્યો છે અને આ હંમેશા કરી શકાય છે.

૨૩. એ નોંધવું મહત્વપૂર્ણ છે કે આક્ષેપિત નિયમ શું કરે છે તે એ છે કે તે માત્ર સભ્યની સ્પર્ધા કરવાની અને મત આપવાની પાત્રતા જાહેર કરે છે અને મત આપવાનો અધિકાર આપોઆપ છીનવી લેતો નથી. આક્ષેપિત નિયમ માત્ર પાત્રતા નિર્ધારિત કરે છે અથવા તેમાં જણાવેલ સંજોગોમાં વ્યક્તિને અપાત્ર બનાવે છે જે વાજબી નિયંત્રણનું સ્વરૂપ છે કારણ કે આ અદાલતના અસંખ્ય ચૂકાદાઓમાં ઠરાવ્યા મુજબ મત આપવાનો અધિકાર એ ન તો સામાન્ય કાયદાનો અધિકાર છે કે ન તો મૂળભૂત અધિકાર છે પરંતુ કાયદા દ્વારા નિર્ધારિત વૈધાનિક અધિકાર છે. અહીં જે નોંધવું જરૂરી છે તે એ છે કે નિયમમાં આક્ષેપિત

કલમ એ મતદાન માટે અપાત્રતા નિર્ધારિત કરતી એકમાત્ર કલમ નથી કારણ કે નિયમ ૧૮ ની અંદર અન્ય પાત્રતાની શરતો અથવા અપાત્રતાના નિયંત્રણો છે, જે વ્યક્તિને મત આપવા માટે અપાત્ર પણ બનાવી શકે છે. તેથી, અન્ય કોઈ બાર એસોસિએશનની ચૂંટણીમાં મતદાન ન કરવા અંગેની જાહેરાત દાખલ કરવાની આ અપાત્રતા સામેનો પડકાર કાયદામાં ભૂલભરેલો છે. જો કોઈ વ્યક્તિ વકીલોના અસંખ્ય એસોસિએશનોની સભ્ય હોય અને તે જે વિવિધ એસોસિએશનોની સભ્ય હોય તેની બાબતોમાં ભાગ લેવા માંગતી હોય, તો તે જે તમામ એસોસિએશનોની સભ્ય હોય તેની બાબતોમાં ખરેખર સામેલ થવાની સ્થિતિમાં ન હોઈ શકે. જે વ્યક્તિ એક કરતાં વધુ એસોસિએશનની સભ્ય હોય તે માત્ર એક જ વકીલોના એસોસિએશનની સભ્ય હોય તેવી વ્યક્તિ કરતાં અલગ વર્ગ બનાવશે, ખાસ કરીને, તે કોર્ટના એસોસિએશનની જેમાં તે નિયમિતપણે પ્રેક્ટિસ કરે છે. જો કે વકીલ અસંખ્ય એસોસિએશનોનો સભ્ય બની શકે છે, પરંતુ એસોસિએશન બનાવવાનો અથવા એસોસિએશનનો સભ્ય બનવાનો અધિકાર એ જરૂરી નથી કે આવા દરેક એસોસિએશનની જનરલ બોડી મીટિંગ અથવા ચૂંટણી બેઠકોમાં મત આપવાના અધિકારનો સમાવેશ કરે અને એસોસિએશનના નિયમો પાત્રતા અને અપાત્રતા નિર્ધારિત કરીને આવા એસોસિએશનના સભ્યોના મતદાન અધિકારોને સીમિત કરી શકે છે. તે એક સ્વીકૃત સ્થિતિ છે કે એસ.સી.બી.એ. માં આજે અસ્થાયી સભ્યો છે જેમને મત આપવાનો અધિકાર નથી. તેવી જ રીતે, નિષ્ક્રિય સભ્યો અને એસોસિએટ સભ્યોને મત આપવાનો અધિકાર નથી. આમ, આ તમામ વાજબી નિયંત્રણો છે જે નિર્ધારિત કરવામાં

આવ્યા છે અને તેને પડકારી શકાય તેમ નથી કારણ કે મત આપવાનો કોઈ મૂળભૂત અધિકાર નથી. આજરો અદાલતમાં બાર એસોસિએશનની રચના એ જોવાના હેતુથી કરવામાં આવે છે કે તે અદાલતમાં સામાન્ય રીતે અને નિયમિતપણે પ્રેક્ટિસ કરતા તમામ વકીલો એક છત્ર હેઠળ કામ કરે અને કોઈપણ ફરિયાદ માટે તેમની ચૂંટાયેલી સંસ્થા દ્વારા તે અદાલતના ન્યાયાધીશો અથવા અધિકારીઓ સાથે વાર્તાલાપ કરવાની સ્થિતિમાં હોય કારણ કે વ્યક્તિગત વકીલો પાસેથી ન્યાયાધીશો સાથે વાર્તાલાપ કરવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવતી નથી કે તે યોગ્ય નથી જેથી ન્યાયતંત્રની સ્વતંત્રતા જાળવી શકાય અને તેને સુરક્ષિત કરી શકાય.

૨૪. પ્રતિવાદીઓની દલીલ એ હતી કે સભ્યને ઉપલબ્ધ મત આપવાના અધિકારનું ઉલ્લંઘન અથવા કાપ મૂકવામાં આવ્યો છે પરંતુ આ દલીલ સાચી લાગતી નથી કારણ કે જોકે નિયમ નકારાત્મક ભાષામાં ઘડવામાં આવ્યો છે, તે સભ્યના માત્ર એસ.સી.બી.એ. માં જ મત આપવાના અને કોઈપણ હાઈકોર્ટ/ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટ બાર એસોસિએશનમાં મત ન આપવાના વિકલ્પનો ઉપયોગ કરવાને આધીન ચૂંટણીમાં સ્પર્ધા કરવાના અથવા પોતાનો મત આપવાના અધિકારને જાળવી રાખે છે. આ સુધારેલી જોગવાઈ પરથી તદ્દન સ્પષ્ટ થાય છે જેના હેઠળ દરેક સભ્ય પોતાનો મત આપતા પહેલા, નિયત ફોર્મમાં એક જાહેરાત આપવા માટે જરૂરી છે કે તેણે હાઈકોર્ટ/ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટ બાર એસોસિએશનમાં વકીલોની અન્ય કોઈ ચૂંટણીમાં મતદાન કર્યું નથી. સભ્યના મત આપવાના અધિકાર પરનું નિયંત્રણ એવા વકીલોના સારા કલ્યાણ અને

અનુકૂળતાના જાહેર કરેલા ઉદ્દેશ્ય સાથે પ્રદાન કરવામાં આવ્યું છે, જેઓ આ અદાલતમાં નિયમિતપણે પ્રેક્ટિસ કરે છે અને જેઓ સુપ્રીમ કોર્ટના રોજિંદા બાબતો સાથે સીધા સંકળાયેલા છે. આવું નિયંત્રણ વાસ્તવમાં બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪૫ અને વકીલો સંબંધિત અન્ય વૈધાનિક જોગવાઈઓને સંતોષે છે. જેમ મત આપવાનો અધિકાર એ સામાન્ય કાયદામાં માન્ય થયેલ સંપૂર્ણ અધિકાર નથી અને તે હંમેશા આવા અધિકારોનું સર્જન કરતા કાયદા/નિયમોને આધીન હોય છે, તેમ તે પણ સમાન રીતે સુસ્થાપિત છે કે આવા અધિકારનો ઉપયોગ હંમેશા તેનું સર્જન કરનાર કાયદા/નિયમોની જોગવાઈઓને આધીન હોઈ શકે છે. સંજોગો અનુસાર, પ્રતિવાદીઓ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી દલીલ કે તેમનો મત આપવાનો અધિકાર કાં તો ઘટાડવામાં આવ્યો હતો અથવા મર્યાદિત કરવામાં આવ્યો હતો તે વિદ્વાન જજ દ્વારા હળવાશથી સ્વીકારવી જોઈતી ન હતી.

૨૫. એસોસિએશન બનાવવાનો અધિકાર બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૯(૧)(સી) હેઠળ મૂળભૂત અધિકાર તરીકે માન્ય છે. એસ.સી.બી.એ. નિયમોમાં માત્ર એક જ એસોસિએશનમાં મત આપવાની પાત્રતા નક્કી કરવાની જોગવાઈ, એટલે કે, "એક બાર એક મત" એ એક એવી શરત છે જે એસોસિએશન બનાવવાના અધિકારને આગળ ધપાવે છે અને જે કોર્ટના વકીલો નિયમિત પ્રેક્ટિસ કરે છે અને જેના સભ્યો નિયમિત પ્રેક્ટિસ કરનારા છે તેમના દ્વારા એસોસિએશનની બાબતોનું સંચાલન કરવા માટે સક્ષમ બનાવે છે. એ ઉદ્દેશ્ય કરવો અસ્થાને નહીં ગણાય કે કોઈ વ્યક્તિ અન્ય એસોસિએશનની ચૂંટણીમાં મતદાન કરવાના કારણે મત આપવા માટે અપાત્ર બની ગઈ હોય તો પણ તે (ક) એસોસિએશનનું

સભ્યપદ ગુમાવતી નથી કે (ખ) એસોસિએશન તેના સભ્યોને પ્રદાન કરે છે તે અન્ય સુવિધાઓ જેવી કે લાઇબ્રેરી, કેન્ટીન, ટેલિકોમ્યુનિકેશન, કાર પાર્કિંગ વગેરેના ઉપયોગમાં કોઈપણ રીતે અવરોધિત કે નિયંત્રિત થતી નથી. મેમોરેન્ડમ ઓફ એસોસિએશનમાં દર્શાવેલ હેતુઓ અને ઉદ્દેશ્યોને ધ્યાનમાં રાખીને, તે સ્પષ્ટ છે કે એસોસિએશનની રચનાનો એક મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય એવા વકીલોની સંસ્થા બનાવવાનો હતો જેઓ ભારતની સુપ્રીમ કોર્ટ સાથે જોડાયેલા હોય અને તેમાં પ્રેક્ટિસ કરતા હોય. શ્રીમતી દમયંતી નારંગ વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય (૧૯૭૧) ૧ એસ.સી.સી. ૬૭૮ માં, આ અદાલતે અધિકૃત રીતે નિર્ધારિત કર્યું છે કે એસોસિએશન બનાવવાનો અધિકાર અનિવાર્યપણે સૂચવે છે કે એસોસિએશન બનાવનાર વ્યક્તિઓને માત્ર તેઓ જેમને સ્વેચ્છાએ એસોસિએશનમાં પ્રવેશ આપે છે તેમની સાથે જ જોડાણ ચાલુ રાખવાનો અધિકાર છે. ઝોરોસ્ટ્રિયન કોઓપરેટિવ હાઉસિંગ સોસાયટી લિમિટેડ અને અન્ય વિ. ડિસ્ટ્રિક્ટ રજિસ્ટ્રાર, કોઓપરેટિવ સોસાયટીઝ (અર્બન) અને અન્ય (૨૦૦૫) ૫ એસ.સી.સી. ૬૩૨ માં, અન્ય લોકોને બાદ કરીને એસોસિએશન બનાવવાના મૂળભૂત અધિકાર અને એસોસિએશનના સભ્યોના અન્ય લોકોને બહાર રાખવાના અધિકારના સંદર્ભમાં, પૃષ્ઠ ૬૫૧ પર પરિચ્છેદ ૧૭ માં આ પ્રમાણે ઠરાવવામાં આવ્યું છે: –

"અધિનિયમની કલમ ૨૪, નિઃશંકપણે, ખુદ્દા સભ્યપદની વાત કરે છે, પરંતુ કલમ ૨૪(૧) સ્પષ્ટ કરે છે કે ખુદ્દું સભ્યપદ એ અધિનિયમ, નિયમો અને સોસાયટીના પેટા-નિયમોની જોગવાઈઓ હેઠળ તેના માટે યોગ્ય રીતે લાયક વ્યક્તિનું સભ્યપદ છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, કલમ

૨૪(૧) સોસાયટીના પેટા-નિયમો સિવાયના ખુદ્દા સભ્યપદની કલ્પના કરતી નથી. કાયદામાં એવું કંઈ પણ અમને મળતું નથી જે સોસાયટીને માન્યતા, વિભાવના અથવા તે બાબત માટે ધર્મના આધારે સભ્યપદ માટેની લાયકાત નક્કી કરતા રોકે છે. અધિનિયમની કલમ ૩૦(૨) સભ્યના તેના અધિકારને ટ્રાન્સફર કરવાના અધિકાર પર પણ નિયંત્રણો મૂકે છે. વાસ્તવમાં, સભ્ય પ્રતિવાદી ૨ નો વ્યક્તિગત અધિકાર, સોસાયટીના સામૂહિક અધિકારમાં વિલીન થઈ ગયો છે. ઉત્તરપ્રદેશ રાજ્ય વિ. સી.ઓ.ડી. છેઓડી એમ્પ્લોયીઝ કોઓપરેટિવ સોસાયટી લિમિટેડ (૧૯૯૭) ૩ એસ.સી.સી. ૬૮૧ માં, આ અદાલતે દમન સિંઘ વિ. પંજાબ રાજ્ય (૧૯૮૫) ૨ એસ.સી.સી. ૬૭૦ નો સંદર્ભ આપ્યા પછી, પરિચ્છેદ ૧૬ માં ઠરાવ્યું કે: (એસસીસી પૃષ્ઠ ૬૯૧)

'૧૬. આમ, એ સુસ્થાપિત કાયદો છે કે કોઈ પણ નાગરિકને સહકારી મંડળીના સભ્ય બનવાનો અનુચ્છેદ ૧૯(૧)(સી) હેઠળ મૂળભૂત અધિકાર નથી. તેનો અધિકાર કાયદાની જોગવાઈઓ દ્વારા શાસિત થાય છે. તેથી, સોસાયટીના સભ્ય બનવાનો અથવા સભ્ય તરીકે ચાલુ રહેવાનો અધિકાર એ વૈધાનિક અધિકાર છે. સભ્ય બનવા માટે અને સોસાયટીના સભ્ય રહેવા માટે નિર્ધારિત લાયકાતો પૂર્ણ કરવા પર અને પ્રવેશ મેળવવા પર, તે સભ્ય બને છે. સોસાયટીનો સભ્ય હોવા નાતે તે સમયાંતરે લાગુ પડતા કાયદા, નિયમો અને પેટા-નિયમોની કામગીરીને આધીન છે. સોસાયટીના સભ્યને સોસાયટી સામે કોઈ સ્વતંત્ર અધિકાર નથી અને તે સોસાયટી છે જે કોર્પોરેટ એકંદર તરીકે પ્રતિનિધિત્વ કરવા માટે હકદાર છે. કોઈ પણ વ્યક્તિગત સભ્ય કાયદા, નિયમો અને પેટા-નિયમોની જોગવાઈઓની બંધારણીયતાને પડકારવા માટે હકદાર નથી કારણ કે તેની પાસે કાયદા, નિયમો અને પેટા-નિયમો હેઠળ તેનો અધિકાર છે અને તે તેની કામગીરીને આધીન છે. ઝરણું સ્ત્રોત કરતાં ઊંચું ઊઠી શકતું નથી.' "

૨૬. એસોસિએશનના આંતરિક સંચાલનની બાબતોમાં, અદાલતો સામાન્ય રીતે હસ્તક્ષેપ કરતી નથી, તેને એસોસિએશન અને તેના સભ્યો પર ચોક્કસ પેટા-નિયમ, નિયમ અથવા વિનિયમ બનાવવાનું ખુલ્લું છોડી દે છે જે સભ્યપદ માટેની પાત્રતા અને અથવા લાયકાત પ્રદાન કરી શકે છે અને/અથવા સભ્ય તરીકે સદર એસોસિએશન દ્વારા અને તેના સભ્ય તરીકે કોઈપણ અધિકારના ઉપયોગ પર મર્યાદાઓ/નિયંત્રણો પ્રદાન કરી શકે છે.

એ સુસ્થાપિત કાયદાકીય સિદ્ધાંત છે કે એકવાર વ્યક્તિ એસોસિએશનની સભ્ય બની જાય પછી, આવી વ્યક્તિ એસોસિએશન સામે પોતાનું વ્યક્તિગત વ્યક્તિત્વ ગુમાવે છે અને તેની પાસે એસોસિએશનના નિયમો અને વિનિયમો અને/અથવા પેટા-નિયમો દ્વારા આપવામાં આવેલા અધિકારો સિવાય કોઈ વ્યક્તિગત અધિકારો હોતા નથી.

૨૭. વિદ્વાન જજે ધ્યાનમાં લેવું જોઈતું હતું કે વાદીઓ/પ્રતિવાદીઓએ એવા આધારે મનાઈ હુકમનો દાવો કર્યો હતો કે એસ.સી.બી.એ. ની ચૂંટણીમાં સ્પર્ધા કરવાનો અને મત આપવાનો અધિકાર પ્રતિકૂળ રીતે પ્રભાવિત થયો હતો અને તેથી, તેમણે સી.પી.સી. ની કલમ ૧૫૧ સાથે વાંચતા ઓર્ડર ૩૯ નિયમ ૧ અને ૨ ની જોગવાઈઓનો આશ્રય લીધો હતો. સુધારેલા નિયમ ૧૮ એ મત આપવાનો અધિકાર સંપૂર્ણપણે છીનવી લીધો નથી પરંતુ એસ.સી.બી.એ. ના વિશિષ્ટ અધિકારો, હિત અને પ્રતિષ્ઠાને પ્રોત્સાહન આપવા અને સુરક્ષિત કરવા માટે નિયંત્રણો મૂક્યા છે. બારના સભ્યો વચ્ચે વ્યવસાયના ઉચ્ચ ધોરણોને પ્રોત્સાહન આપવા અને જાળવવા માટે નિયમ ૧૮ માં પણ સુધારો કરવામાં

આવ્યો હતો. નિયમ ૧૮ ના સુધારાના ઉદ્દેશ્યોને ધ્યાનમાં રાખીને, આ અદાલતનો અભિપ્રાય છે કે વિદ્વાન જજે વાદીઓ/પ્રતિવાદીઓ દ્વારા માંગવામાં આવેલ મનાઈ હુકમ માત્ર માગણી કરવાથી આપવો જોઈતો ન હતો.

૨૮. મૂળરૂપે ઘડાયેલ નિયમ ૧૮ ચૂંટણીમાં સભ્યોની સ્પર્ધા કરવાની અને મત આપવાની પાત્રતા પૂરી પાડતો હતો. નિયમ ૧૮(૧૧)(૪) માં એક મહત્વપૂર્ણ જોગવાઈ રહેલી છે જેની અસર એ છે કે નિષ્ક્રિય સભ્યો અને એસોસિએટ સભ્યોને મત આપવાનો અધિકાર રહેશે નહીં. નિયમોની ઉપરોક્ત જોગવાઈઓના પ્રકાશમાં, વિશેષ કરીને, નિયમ ૫(૧)(v), સુપ્રીમ કોર્ટ બાર એસોસિએશનના સભ્ય બનવા માટે કાયદાની પ્રેક્ટિસ કરવા માટે હકદાર એવા દરેક વકીલની પાત્રતા સદર નિયમોની જોગવાઈઓને આધીન છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, વાદીઓ/પ્રતિવાદીઓ દ્વારા દાવો કરાયા મુજબનો એક સંપૂર્ણ અધિકાર સદર નિયમો દ્વારા લાદવામાં આવેલી શરતો, લાયકાતો, અયોગ્યતાઓ અને નિયંત્રણો દ્વારા નિયંત્રિત થાય છે.

૨૯. નિયમોમાં સુધારો કરવાની સત્તા ખાસ કરીને નિયમ ૩૯ હેઠળ આપવામાં આવી છે જેના હેઠળ એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે એસોસિએશનના નિયમો અને પેટા-નિયમો જનરલ બોડી મીટિંગમાં હાજર અને મતદાન કરનારા સભ્યોના ઓછામાં ઓછા ૨/૩ બહુમતીથી પસાર કરાયેલા ઠરાવ દ્વારા સમય સમય પર કરવામાં આવતા સંજોગો અને/અથવા ફેરફારોને આધીન રહેશે. તેથી, નિયમોના કોઈપણ ભાગમાં હંમેશા સુધારો કરી શકાય છે. અગાઉ નોંધ્યું તેમ, એસ.સી.બી.એ. સોસાયટીઝ રજીસ્ટ્રેશન અધિનિયમ હેઠળ નોંધાયેલી સોસાયટી

હોવાથી, તે તેના મેમોરેન્ડમ ઓફ એસોસિએશન દ્વારા શાસિત થાય છે. સદર એસોસિએશન પોતાના નિયમો અને વિનિયમો ધરાવવા માટે હકદાર છે. વાસ્તવમાં, કાયદામાં એવું કલ્પવામાં આવ્યું છે કે નિયમો અને વિનિયમોમાં નિર્ધારિત કર્યા મુજબ સોસાયટીની બાબતોનું સંચાલન કરવા માટે એક સંચાલક સમિતિની રચના કરી શકાય છે. મેમોરેન્ડમ ઓફ એસોસિએશન એ સોસાયટીના સભ્યો વચ્ચેનો કરાર છે, જે કાયદા હેઠળ નોંધાયેલ હોવો જરૂરી હોવા છતાં, કોઈ વૈધાનિક સ્વરૂપ પ્રાપ્ત કરતો નથી. આ નિયમો છે જે સોસાયટીના આંતરિક નિયંત્રણ અને સંચાલનનું સંચાલન કરે છે. આવા નિયમો બનાવવા, સુધારવા, ફેરફાર કરવા અને રદ કરવાની સત્તા નિઃશંકપણે સોસાયટીના સભ્યોની જનરલ બોડીમાં નિહિત છે. નિયમોમાં સુધારો કરવાની સત્તા નિયમો બનાવવાની સત્તામાં ગર્ભિત છે.

૩૦. છતાં, પ્રતિવાદીઓ દ્વારા દાખલ કરાયેલા દાવાઓમાં હુમલાનો બીજો ગ્રાઉન્ડ બેઠકોની નોટિસ અને વિશેષ જનરલ મીટિંગ સહિતની બેઠકો આયોજિત કરવાની પદ્ધતિના સંદર્ભમાં છે. આ અદાલત સમક્ષ એસ.સી.બી.એ. દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલ રેકૉર્ડ દર્શાવે છે કે જે બેઠકમાં નિયમ ૧૮ માં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો તે નિયમ ૨૨ અનુસાર યોજવામાં આવી હતી કારણ કે તે એક વિશેષ જનરલ મીટિંગ હતી. વિશેષ જનરલ મીટિંગ સહિતની બેઠકોનું આયોજન નિયમો ૨૧, ૨૨ અને ૨૩ દ્વારા શાસિત થાય છે, જે નીચે મુજબ વંચાય છે: –

"૨૧. બેઠકો એસોસિએશનની વાર્ષિક જનરલ મીટિંગ સામાન્ય રીતે દર વર્ષના મે મહિનાની ૧૫મી તારીખ પછી યોજાશે નહીં. વાર્ષિક જનરલ

મીટિંગ માટે સભ્યોને ૧૫ દિવસથી ઓછી ન હોય તેવી નોટિસ આપવામાં આવશે. વાર્ષિક જનરલ મીટિંગના એજન્ડામાં જે અન્ય કામકાજ ચલાવવાની જરૂર પડી શકે છે તેની સાથે નીચે મુજબની બાબતોનો સમાવેશ કરવામાં આવશે.

(ક) ઓડિટરનો હિસાબ અને બજેટ અંદાજની બેલેન્સ શીટ પરનો અહેવાલ;

(ખ) સત્રની પ્રવૃત્તિઓ પર સેક્રેટરીનો અહેવાલ જેમાં કારોબારી સમિતિ સિવાયની સમિતિના કામનો અહેવાલ શામેલ હશે;

(ગ) એસોસિએશનના અધિકારીઓ અને કારોબારી સમિતિ અથવા અન્ય સમિતિઓના સભ્યોની ચૂંટણી અને ઓડિટરોની નિમણૂક;

(ઘ) યોગ્ય રીતે પસાર કરાયેલ અગાઉના વર્ષના ૩૧મી માર્ચના રોજ મુજબના એસોસિએશનની બાબતોના મહેસૂલી હિસાબ અને બેલેન્સ શીટની મંજૂરી.

૨૨. વિશેષ જનરલ મીટિંગ સમિતિ સભ્યોને ૭ દિવસની નોટિસ આપીને જનરલ મીટિંગ બોલાવી શકે છે શરતે કે ટૂંકી નોટિસ પર વિશેષ જનરલ મીટિંગ બોલાવી શકાશે.

શરતે કે સેક્રેટરી એસોસિએશનના નોટિસ બોર્ડ પર તે મુજબની નોટિસ ચોંટાડીને અને અનુકૂળ રીતે માહિતગાર કરી શકાય તેવા સભ્યોને સર્ક્યુલેટ કરીને કોઈપણ દિવસે ઇમરજન્ટ જનરલ મીટિંગ બોલાવી શકે છે.

સમિતિ કોઈપણ બાબતના સંદર્ભમાં એસોસિએશનના ઓછામાં ઓછા ૧૫૦ સભ્યો દ્વારા લેખિતમાં આપવામાં આવેલી માંગણી પર જનરલ મીટિંગ અથવા વિશેષ જનરલ મીટિંગ બોલાવશે. માંગણીમાં બેઠક સમક્ષ મૂકવાની

બાબત અથવા પ્રશ્ન નિર્દેશિત કરવાનો રહેશે અને તે સેક્રેટરીને સંબોધિત કરવાનો રહેશે. આવી માંગણી મળ્યાના ૨ અઠવાડિયા પછી બેઠક બોલાવવામાં આવશે નહીં.

વાર્ષિક જનરલ મીટિંગ અથવા જનરલ મીટિંગ અથવા વિશેષ જનરલ મીટિંગમાં કોરમ ૫૦ સભ્યોનું રહેશે. આવા કોરમના અભાવે બેઠક ચેરમેન નક્કી કરી શકે તેવી તારીખ અને સમય સુધી સ્થગિત રહેશે અને આવી મુલતવી રાખેલી બેઠક માટે કોઈ કોરમ જરૂરી રહેશે નહીં.

૨૩. બેઠકની નોટિસ

૧. વાર્ષિક જનરલ મીટિંગ અથવા કોઈપણ વિશેષ બેઠકની નોટિસ નીચે મુજબ આપવામાં આવશે: –

(ક) સદર નોટિસ સર્ક્યુલેટ કરીને, તે સભ્યોને જેમને તે રીતે અનુકૂળ રીતે માહિતગાર કરી શકાય છે;

(ખ) દરેક બિન-નિવાસી અને એસોસિએટ સભ્યને અને દરેક નિવાસી સભ્યને જેણે સેક્રેટરીને આ રીતે નોટિસ મોકલવા માટે વિનંતી કરી હોય અને એસોસિએશનની ઓફિસમાં પોતાનું સરનામું નોંધાવ્યું હોય તેને ટપાલ દ્વારા આવી નોટિસો મોકલીને;

વાર્ષિક જનરલ મીટિંગ સિવાયની બેઠકની નોટિસ નીચે મુજબ આપવામાં આવશે:

(ક) એસોસિએશનના નોટિસ બોર્ડ પર નોટિસ ચોંટાડીને;

(ખ) તે સભ્યોને નોટિસ સર્ક્યુલેટ કરીને જેમને તે રીતે અનુકૂળ રીતે માહિતગાર કરી શકાય છે."

આ નિયમોના માત્ર વાંચન પરથી જોઈ શકાય છે તેમ, બિન-નિવાસી સભ્યોને ટપાલ દ્વારા નોટિસ જવી જોઈએ અને નિવાસી સભ્યોને જો સેક્રેટરીને લેખિતમાં વિનંતી કરવામાં આવી હોય કે નોટિસ તેમને તેમના રજિસ્ટર્ડ સરનામે ટપાલ દ્વારા મોકલવી જોઈએ તો જ, અન્યથા, નોટિસ બોર્ડ પર નોટિસ ચોંટાડીને અને નોટિસનો સર્ક્યુલેટ કરીને, જે સામાન્ય રીતે કોઝ લિસ્ટ સાથે કરવામાં આવે છે તે પૂરતી નોટિસ છે. રેકૉર્ડ બિલકુલ દર્શાવતો નથી કે વાદીઓ/પ્રતિવાદીઓમાંથી કોઈએ પણ એસ.સી.બી.એ. ના સેક્રેટરીને એવી કોઈ નોટિસ આપી હતી કે તેને તેના રજિસ્ટર્ડ સરનામે મોકલીને કોઈપણ બેઠકના આયોજન અંગે લેખિત નોટિસ દ્વારા વ્યક્તિગત રીતે જાણ કરવી જોઈએ. નોટિસ બોર્ડ પર નોટિસ ચોંટાડીને અને કોઝ લિસ્ટ સાથે નોટિસ સર્ક્યુલેટ કરીને આપવામાં આવતી નોટિસને પૂરતી નોટિસ કેમ ગણવી જોઈએ તેનું વજનદાર કારણ છે. આ દેખીતી રીતે એટલા માટે છે કારણ કે આ અદાલતમાં સામાન્ય રીતે પ્રેક્ટિસ કરતા વકીલ સભ્યોને નોટિસની આ પદ્ધતિઓ દ્વારા માહિતગાર કરવામાં આવશે. આમ અયોગ્ય રીતે બેઠક યોજવાનો અથવા વાદીઓ/પ્રતિવાદીઓ પર નોટિસની તામીલ ન થવાનો ગ્રાઉન્ડ ગુણવત્તા વગરનો છે અને તેમના દ્વારા માંગવામાં આવેલ મનાઈ હુકમ આપતી વખતે તેને ધ્યાનમાં લઈ શકાયો ન હોત.

૩૧. પેપર બુકના પૃષ્ઠ ૨ પર વિદ્વાન ટ્રાયલ જજે પ્લાન્ટની વિગતોનો ઉલ્લેખ કર્યો છે અને સ્પષ્ટપણે આ પ્રમાણે જણાવ્યું છે: –

"પ્લાન્ટમાં એવું જાહેર કરવામાં આવ્યું છે કે પ્રતિવાદી નં. ૧ ના સભ્યો દિલ્હી સહિત દેશના વિવિધ ભાગોમાં વિખરાયેલા છે અને તેમનામાંથી મોટાભાગના સભ્યો નિયમિત ધોરણે એસ.સી.બી.એ. ની ઓફિસની મુલાકાત લેતા નથી."

પ્લાન્ટના પરિચ્છેદ ૩ માં આ પ્રમાણે રજૂઆત કરવામાં આવી છે: –

"વાદી સહિતના તમામ સભ્યો નિયમિત ધોરણે સુપ્રીમ કોર્ટ અને પ્રતિવાદી નં. ૧ એસોસિએશનની ઓફિસની મુલાકાત લેતા ન હોવાથી, તેમને સુપ્રીમ કોર્ટ બિલ્ડિંગમાં તેના નોટિસ બોર્ડ પર પ્રતિવાદી નં. ૧ એસોસિએશન દ્વારા મૂકવામાં આવતી તમામ નોટિસો અને પરિપત્રોથી વાકેફ થવાનો પ્રસંગ મળતો નથી."

વધુમાં, પેપર બુકના પૃષ્ઠ ૧૯ પર ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આ પ્રમાણે તારણ આપવામાં આવ્યું છે: –

"મોટાભાગના સભ્યો સામાન્ય રીતે ભારતની સુપ્રીમ કોર્ટમાં પ્રેક્ટિસ કરતા નથી અને અન્ય એસોસિએશનના સભ્યો છે."

ઉપરોક્ત પ્લીડિંગ્સના પ્રકાશમાં, તે તદ્દન સ્પષ્ટ છે કે વાદીઓ/પ્રતિવાદીઓ જેઓ આક્ષેપિત નિયમ જેને તેમને મતદાન કરવા માટે સક્ષમ બનાવવા માટે પાત્રતા કલમ નિર્ધારિત કરી હતી તેને પડકારવા માંગતા હતા, તેમણે નિખાલસપણે સ્વીકાર્યું છે કે તેઓ સુપ્રીમ કોર્ટના નિયમિત પ્રેક્ટિશનર નથી કે તેઓ નિયમિત ધોરણે સુપ્રીમ કોર્ટમાં હાજરી આપતા નથી કે એસ.સી.બી.એ. દ્વારા સર્ક્યુલેટ કરાયેલા અથવા એસ.સી.બી.એ. ના માહિતી બોર્ડ પર ચોંટાડવામાં આવેલા પરિપત્રોથી વાકેફ નથી. આ કંઈક એવું છે જે

ટ્રાયલ કોર્ટે બેઠકની નોટિસ આપવાની પદ્ધતિ નિર્ધારિત કરતા નિયમોના નિયમ ૨૩ ના સાચા અને સચોટ અર્થની તપાસ કર્યા વિના વાદીઓ/પ્રતિવાદીઓની તરફેણમાં નિષ્કર્ષ પર પહોંચવામાં સ completely રીતે નજરઅંદાજ કર્યું છે. એ નિષ્કર્ષ પર પહોંચવામાં ટ્રાયલ કોર્ટે ભૂલ કરી છે તેમાં કોઈ શંકા નથી કે નિયમમાં આવી કોઈ વ્યક્તિગત નોટિસ આપવાની જરૂરિયાત ન હોય ત્યારે પણ દરેક કેસમાં વ્યક્તિગત નોટિસ આપવી જરૂરી હતી.

૩૨. મનાઈ હુકમ આપવા માટે વિદ્વાન જજ દ્વારા આક્ષેપિત હુકમોમાં દર્શાવવામાં આવેલા ત્રણેય કારણો બિલકુલ ટકી શકે તેમ નથી અને તેથી, આક્ષેપિત હુકમો રદ કરવા પડશે.

૩૩. વધુમાં, અપીલકર્તાઓએ વિદ્વાન જજ સમક્ષ યોગ્ય રીતે નિર્દેશ કર્યો હતો કે ચૂંટણી પ્રક્રિયા પહેલાથી જ શરૂ થઈ ગઈ છે અને તેથી, માંગ્યા મુજબનો મનાઈ હુકમ આપવો જોઈએ નહીં. ૧૯૫૨ થી આ અદાલતે અધિકૃત રીતે નિર્ધારિત કર્યું છે કે એકવાર ચૂંટણી પ્રક્રિયા શરૂ થઈ જાય પછી અદાલતોએ મનાઈ હુકમ આપીને સદર પ્રક્રિયામાં સામાન્ય રીતે હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં. અપીલકર્તાઓ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી એ દલીલ કે ચૂંટણી પ્રક્રિયા શરૂ થઈ ગઈ હોવાથી મનાઈ હુકમ આપવો જોઈએ નહીં, તેને વિદ્વાન જજે એવું માનીને હલ કરી હતી કે વર્તમાન કેસમાં વાદીઓએ ચૂંટણી પ્રક્રિયા સામે મનાઈ હુકમ માટે પ્રાર્થના કરી નથી. આ અદાલતને બિલકુલ શંકા નથી કે વિદ્વાન જજ દ્વારા આપવામાં આવેલા મનાઈ હુકમમાં ચૂંટણી પ્રક્રિયામાં હસ્તક્ષેપ કરવાની અને દખલ કરવાની પ્રવૃત્તિ હતી જે પહેલાથી જ શરૂ થઈ ગઈ હતી. સી.પી.સી. ની

કલમ ૧૫૧ સાથે વાંચતા ઓર્ડર ૩૯ નિયમ ૧ અને ૨ હેઠળ દાખલ કરાયેલી અરજીઓમાં માંગવામાં આવેલી પ્રાર્થનાઓ સિવાય, કોર્ટ મનાઈ હુકમ આપવાની અસરને નજરઅંદાજ કરી શકી ન હોત. જો વિદ્વાન જજ દ્વારા આપવામાં આવેલા મનાઈ હુકમ પર આ અદાલત દ્વારા સ્ટે આપવામાં આવ્યો ન હોત, તો એસ.સી.બી.એ. ના હોદ્દેદારોએ અણ-સુધારેલ નિયમ ૧૮ અમલમાં હોય તે રીતે નવી મતદાર યાદી તૈયાર કરવી પડી હોત અને સુધારેલા નિયમ ૧૮ ના પ્રકાશમાં મતદાર યાદી તૈયાર કરવા માટે તેમણે હાથ ધરેલી કવાયતનું કોઈ પરિણામ આવ્યું ન હોત. આમ વાદીઓ/પ્રતિવાદીઓ દ્વારા માંગવામાં આવેલ મનાઈ હુકમ જેની ૨૦૦૩ ના વર્ષમાં યોજાનારી ચૂંટણીઓ પર ખૂબ વ્યાપક અસર પડી હતી, તે વિદ્વાન જજ દ્વારા આપવો જોઈતો ન હતો.

૩૪. આક્ષેપિત હુકમ અન્ય એક ગ્રાઉન્ડ પર પણ રદ કરવા પાત્ર છે. જો કે દાવાઓ પ્રતિનિધિ ક્ષમતામાં દાખલ કરવામાં આવ્યા ન હતા, છતાં કોર્ટ દ્વારા અપીલકર્તાઓને તમામ વકીલોના સંબંધમાં ૧૮ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૩ ના ઠરાવનો અમલ કરતા રોકતો મનાઈ હુકમ આપવામાં આવ્યો હતો અને માત્ર તે બે વકીલોના સંબંધમાં જ નહીં જેમણે અનુક્રમે દીવાની દાવો નં. ૧૦૦/૨૦૦૩ અને ૧૦૧/૨૦૦૩ નોંધાવ્યા છે. બંને દાવાઓના પ્લાન્ટનું વાંચન તદ્દન સ્પષ્ટ કરે છે કે દાવાઓ પ્રતિનિધિ ક્ષમતામાં નોંધાવવામાં આવ્યા નથી. પ્લાન્ટમાં, એસ.સી.બી.એ. ની કારોબારી સમિતિની ચૂંટણીમાં મત આપવાના વ્યક્તિગત અધિકારોનો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો. જો બંને દાવાના વાદીઓ/પ્રતિવાદીઓ દ્વારા અત્યંત મજબૂત કેસ બનાવવામાં આવ્યો હોત તો પણ, રાહત માત્ર બે

વાદીઓ/પ્રતિવાદીઓ સુધી જ સીમિત રાખી શકાઈ હોત અને દાવો આખરી નિકાલ ન થાય ત્યાં સુધી એસ.સી.બી.એ. ના નિયમો અને વિનિયમોના નિયમ ૧૮ માં સુધારો કરતા ૧૮ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૩ ના ઠરાવનો અમલ કરતા અપીલકર્તાઓને રોકતો સંપૂર્ણ મનાઈ હુકમ આપતી રાહત આપી શકાઈ ન હોત.

૩૫. આ તમામ કારણોસર આક્ષેપિત સંયુક્ત હુકમ રદ કરવા પાત્ર છે અને આથી રદ કરવામાં આવે છે.

૩૬. શ્રી કે.કે. વેણુગોપાલ, એક પ્રતિષ્ઠિત અને જાણીતા વરિષ્ઠ વકીલ, જેઓ વર્ષોથી આ અદાલતમાં નિયમિત પ્રેક્ટિસ કરે છે અને ઓછામાં ઓછા ત્રણ વર્ષ સુધી એસ.સી.બી.એ. ના ભૂતપૂર્વ પ્રમુખ પણ રહ્યા હતા અને જેઓ ૨૦૧૦ માં મેનેજમેન્ટના વચગાળાના બોર્ડના ચેરમેન પણ હતા જ્યારે એસ.સી.બી.એ. ની કારોબારી સમિતિએ પોતાને વિસર્જિત કરી દીધી હતી અને મેનેજમેન્ટના વચગાળાના બોર્ડની નિમણૂક કરી હતી, તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે એસ.સી.બી.એ. ના હેતુઓ અને ઉદ્દેશ્યોના નિવેદનમાં, અન્ય બાબતોની સાથે, હેતુનો સમાવેશ થાય છે, એટલે કે "એસોસિએશનના વિશિષ્ટ અધિકારો, હિત અને પ્રતિષ્ઠાને પ્રોત્સાહન આપવું અને સુરક્ષિત કરવું અને અદાલતમાં પ્રેક્ટિસ કરતા વકીલો અને અન્ય એસોસિએશનો અને વકીલો વચ્ચે એકતા અને સહકારને પ્રોત્સાહન આપવું". વિદ્વાન વકીલના જણાવ્યા મુજબ, "અદાલતમાં પ્રેક્ટિસ કરતા વકીલો અને અન્ય એસોસિએશનો અને વકીલો વચ્ચે એકતા અને સહકારને પ્રોત્સાહન આપવું" શબ્દસમૂહ એક તરફ સુપ્રીમ કોર્ટમાં પ્રેક્ટિસ કરતા વકીલો અને બીજી તરફ અન્ય વકીલો અથવા વકીલોના એસોસિએશનો વચ્ચે

એકતા અને સહકારને પ્રોત્સાહન આપવા માટે છે, જે પોતે દર્શાવે છે કે એસ.સી.બી.એ. "અદાલતમાં" એટલે કે ભારતની સુપ્રીમ કોર્ટમાં પ્રેક્ટિસ કરતા વકીલો માટે અસ્તિત્વ ધરાવે છે. વિદ્વાન વકીલે સમજાવ્યું કે એસ.સી.બી.એ. ભારતની સુપ્રીમ કોર્ટમાં વકીલોના લાભ માટે અસ્તિત્વ ધરાવે છે અને એસ.સી.બી.એ. તેવા વકીલો અને એસ.સી.બી.એ. ના સભ્યોના વિશિષ્ટ અધિકારો, હિતો અને પ્રતિષ્ઠાનું રક્ષણ કરવા માટે તેમની પ્રત્યે ફિડ્યુશિયરી ફરજ ધરાવે છે. વિદ્વાન વકીલે ભારપૂર્વક જણાવ્યું કે એસ.સી.બી.એ., તેથી, સુપ્રીમ કોર્ટમાં પ્રેક્ટિસ કરતા સભ્યો ભારતની સુપ્રીમ કોર્ટમાં વિશિષ્ટ અધિકારો અને લાભોનો સંપૂર્ણ આનંદ માણવા માટે અસમર્થ ન બને તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪૨ નો ઉપયોગ કરીને અદાલતના રક્ષણની માંગ કરવા માટે હકદાર છે, જેણે લાઇબ્રેરી, કાર પાર્કિંગ, ચેમ્બર, કેન્ટીન, લોન્જ વગેરે સ્વરૂપે ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અને સુવિધાઓ પૂરી પાડી છે. વિદ્વાન વકીલે નિર્દેશ કર્યો કે જે તથ્યાત્મક પરિસ્થિતિ અદાલત સમક્ષ મૂકવામાં આવી છે તે સાબિત કરશે કે આજે એસ.સી.બી.એ. ની સભ્યપદ સંખ્યા વધીને આશરે ૧૦,૦૦૦ ના મન ભ્રમિત કરી દે તેવા આંકડા સુધી પહોંચી ગઈ છે, જેમાંથી માત્ર ૨,૦૦૦ સભ્યો જ આ અદાલતમાં નિયમિત પ્રેક્ટિસ કરે છે. અદાલતને માહિતગાર કરતા વિદ્વાન વકીલે ઉદ્દેખ કર્યો કે ઐતિહાસિક રીતે, સુપ્રીમ કોર્ટમાં નિયમિતપણે પ્રેક્ટિસ કરતા વકીલો એસ.સી.બી.એ. ના સભ્યો તરીકે સામેલ થતા હતા, આ અદાલત દ્વારા સભ્યોને ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવેલી સુવિધાઓ તેમના ઉપયોગ માટે પૂરતી હતી, પરંતુ એસ.સી.બી.એ. ની વિવિધ હોદ્દાઓ/ઓફિસોની

ચૂંટણીઓની વ્યવસ્થામાં કેટલીક અનિચ્છનીય પ્રથાઓ અને દૂષણો પ્રવેશવા લાગ્યા હતા કારણ કે એસ.સી.બી.એ. ના પ્રમુખનું પદ માત્ર વકીલોમાં જ નહીં પરંતુ સરકારો અને રાજકીય વર્ગમાં પણ વિશાળ પ્રતિષ્ઠા અને દરજ્જો ધરાવતું હતું. વિદ્વાન વકીલ દ્વારા એવું પણ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે એસ.સી.બી.એ. ની કારોબારી સમિતિના હોદ્દેદાર અથવા સભ્ય હોવું પણ ખૂબ મહત્વ અને પ્રતિષ્ઠા ધરાવે છે. વિદ્વાન વકીલના જણાવ્યા મુજબ, સિસ્ટમમાં પ્રવેશોલું મુખ્ય દૂષણ, છેલ્લા એક દાયકા કે તેથી વધુ સમયથી એ હતું કે આકાંક્ષી હોદ્દેદારોએ જથ્થાબંધ સભ્યપદ માટેના અરજી ફોર્મ ખરીદવાનું શરૂ કર્યું અને મેરઠ, રોહતક, સહારનપુર, ગાઝિયાબાદ અને ચંદીગઢ જેવા દૂરના સ્થળોએથી વકીલો માટે સભ્યપદ ફી ચૂકવવાનું શરૂ કર્યું. વિદ્વાન વકીલ શ્રી વેણુગોપાલ વચગાળાના બોર્ડ ઓફ મેનેજમેન્ટના ચેરમેન તરીકે દાવો કર્યો કે વચગાળાના બોર્ડ ઓફ મેનેજમેન્ટ દ્વારા મેળવવામાં આવેલા બેંક સ્ટેટમેન્ટ્સ દ્વારા જાહેર થયા મુજબ, સતત બેંક ડ્રાફ્ટ નંબરો સાથે ચૂકવવામાં આવેલા ૧૦૦ જેટલા સબસ્ક્રિપ્શન ફોર્મ્સ જોવામાં આવ્યા હતા, જે દર્શાવે છે કે એક જ સ્પોન્સરે આ દરેક ફોર્મ અને સભ્યપદ માટે મોટી રકમ ચૂકવી હતી, સભ્યપદ ફી દસ વર્ષની પ્રેક્ટિસ ધરાવતા વકીલો માટે રૂ. ૫,૧૫૦/- અને દસ વર્ષથી ઓછી પ્રેક્ટિસ ધરાવતા વકીલો માટે રૂ. ૩,૬૫૦/- હતી. વિદ્વાન વકીલ દ્વારા ભારપૂર્વક જણાવવામાં આવ્યું હતું કે આવી પ્રથાઓના પરિણામે એસ.સી.બી.એ. ની વર્તમાન તાકાત આશરે ૧૦,૦૦૦ ની આસપાસ થઈ ગઈ છે અને ભારતની સુપ્રીમ કોર્ટમાં નિયમિતપણે પ્રેક્ટિસ કરતા બારના સભ્યોમાં આ એક સર્વવિદિત તથ્ય છે કે આવા માધ્યમો

દ્વારા એસ.સી.બી.એ. માં દાખલ કરાયેલા વ્યક્તિઓ, જેની સંખ્યા આશરે ૮,૦૦૦ છે, તેઓ માત્ર એસ.સી.બી.એ. ની ચૂંટણીના દિવસે પોતાનો મત આપવા માટે જ સુપ્રીમ કોર્ટના પરિસરમાં જોવા મળે છે, અન્યથા, આ વ્યક્તિઓને એસ.સી.બી.એ. ના કામકાજમાં કે તેના સભ્યોના કલ્યાણમાં કે સુપ્રીમ કોર્ટ ઓફ ઈન્ડિયાના કોર્ટ તરીકેના કામકાજમાં બિલકુલ રસ નથી. વિદ્વાન વકીલે અદાલતના અવલોકન માટે તેમની લેખિત રજૂઆતો સાથે ૨૨ માર્ચ, ૨૦૧૦ ના રોજની મેનેજમેન્ટના વચગાળાના બોર્ડની બેઠકની મિનિટ્સ રજૂ કરી છે. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલે દુઃખ વ્યક્ત કર્યું કે આ બધું એસ.સી.બી.એ. ના કારોબારી સમિતિમાં હોદ્દા માટે આકાંક્ષા ધરાવતા એસ.સી.બી.એ. ના ચોક્કસ સભ્યોના કારસાઓ અને ગેરરીતિઓના કારણે એસ.સી.બી.એ. ની જે શરમજનક સ્થિતિ થઈ છે તે જાહેર કરશે. વિદ્વાન વકીલે તેમની લેખિત રજૂઆતો સાથે ૩૦ નવેમ્બર, ૨૦૦૭ સુધી સુધારેલા વકીલોના ચેમ્બર ફાળવણી નિયમોની નકલો તેમજ ૧૦ ઓગસ્ટ, ૨૦૦૪ ના રોજના પત્ર જેમાં અન્ય બાબતોની સાથે ચેમ્બર ફાળવણી માટે અરજી કરવાની પાત્રતા નિર્ધારિત કરવામાં આવી છે તે પણ જોડેલ છે. વિદ્વાન વકીલે નિર્દેશ કર્યો છે કે એસ.સી.બી.એ. આજે એક સંકટનો સામનો કરી રહ્યું છે, કારણ કે ભારતની સુપ્રીમ કોર્ટમાં નિયમિતપણે પ્રેક્ટિસ ન કરતા મોટી સંખ્યામાં સભ્યો દાખલ થયા છે અને તેથી, સુપ્રીમ કોર્ટના કામકાજમાં અથવા એસ.સી.બી.એ. ની પ્રતિષ્ઠા, દબદબા અને કલ્યાણમાં બિલકુલ રસ નથી, જ્યારે બીજી તરફ, આવી વ્યક્તિઓનો એકમાત્ર ઉદ્દેશ્ય એ સુનિશ્ચિત કરવાનો છે કે તેમના સંબંધિત

સ્પોન્સર(ઓ), જેમણે તેમનું લવાજમ અને પ્રવેશ ફી ચૂકવી છે, તેઓ એસ.સી.બી.એ. ના પ્રમુખના પદ સહિત એસ.સી.બી.એ. ના કોઈપણ પદ પર ચૂંટાય. વિદ્વાન વકીલે એવી આશંકા વ્યક્ત કરી છે કે તે દિવસ દૂર નથી જ્યારે એસ.સી.બી.એ. ના હોદ્દેદારોનો આખો સેટ એવા વ્યક્તિઓનો હોઈ શકે જેમની પાસે સુપ્રીમ કોર્ટ ઓફ ઈન્ડિયામાં કોઈ નિયમિત પ્રેક્ટિસ નથી અને જેઓ દિલ્હીની અન્ય અદાલતોમાં અથવા તો આસપાસના શહેરોમાં અથવા દિલ્હીથી દૂર ચંદીગઢ જેવા શહેરમાં પોતાની નિયમિત પ્રેક્ટિસ ધરાવતા હોય. વિદ્વાન વકીલે દલીલ કરી હતી કે સુપ્રીમ કોર્ટના પોતાના અસરકારક કામકાજ, ન્યાય નિર્વહણ અને સમયાંતરે બારના નિયમિત પ્રેક્ટિસ કરતા સભ્યોનું પ્રતિનિધિત્વ કરવા અંગે એસ.સી.બી.એ. એ મોટી જવાબદારી ઉપાડવાની છે. વિદ્વાન વકીલના જણાવ્યા મુજબ, વર્તમાન પરિસ્થિતિ, જે વાસ્તવમાં નિયમિત પ્રેક્ટિસ કરતા સભ્યોને પોતાની જ કોર્ટમાં અજાણ્યા બનાવી દે છે, તેને માત્ર ત્યારે જ ઉકેલી શકાય જો આ અદાલત બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪૨ હેઠળ તેની વ્યાપક સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવા માટે આગળ આવે, જેથી એ સુનિશ્ચિત કરી શકાય કે સુપ્રીમ કોર્ટ, તેના બાર અથવા તેના એસોસિએશનના કામકાજમાં કોઈ રસ ન ધરાવતા વકીલોના મોટા પ્રમાણમાં એસ.સી.બી.એ. માં પ્રવેશના કારણે કોર્ટનું કામકાજ જાતે જ પ્રભાવિત ન થાય. વિદ્વાન વકીલે ભારપૂર્વક જણાવ્યું કે પ્રવર્તમાન સંજોગો એવા છે કે સંસ્થાના તેમજ દેશની સર્વોચ્ચ અદાલતના અને તેના નિયમિત પ્રેક્ટિસ કરતા સભ્યોના કલ્યાણ માટે એ સુનિશ્ચિત કરવું અનિવાર્ય છે કે માત્ર નિયમિત પ્રેક્ટિસ કરતા સભ્યો જ એસ.સી.બી.એ.

ચૂંટણીમાં મત આપવા માટે પાત્ર બનશે. આ હેતુ માટે વિદ્વાન વકીલે સૂચવ્યું છે કે એસ.સી.બી.એ. ચૂંટણીઓમાં મત આપવાનો અધિકાર ૨૨ માર્ચ, ૨૦૧૦ ના રોજ વચગાળાના બોર્ડ ઓફ મેનેજમેન્ટના પરિપત્રમાં ગણાવેલી વ્યક્તિઓની શ્રેણીઓ સુધી મર્યાદિત રાખવો જરૂરી છે, જેનો સંબંધિત ભાગ લેખિત રજૂઆતોમાં લેવામાં આવ્યો છે.

શ્રી પી.પી. રાવ, વિદ્વાન પ્રખ્યાત વરિષ્ઠ વકીલ જેઓ લાંબા સમયથી આ અદાલતમાં નિયમિત પ્રેક્ટિસ કરે છે અને જેઓ એસ.સી.બી.એ. ના ભૂતપૂર્વ પ્રમુખ પણ છે, તેમણે ભારપૂર્વક જણાવ્યું છે કે બાર એસોસિએશનનું નામ જ, એટલે કે એસ.સી.બી.એ. અનિવાર્યપણે દર્શાવે છે અને સૂચવે છે કે તે કોર્ટમાં નિયમિતપણે પ્રેક્ટિસ કરતા સભ્યોનું પ્રતિનિધિત્વ કરતું એસોસિએશન છે અને કોર્ટમાં તેના સભ્યોના યોગ્ય વર્તન માટે અને કોર્ટને યોગ્ય સહાય સુનિશ્ચિત કરવા માટે જવાબદાર છે. વિદ્વાન વકીલે તેમની લેખિત રજૂઆતોમાં ઉલ્લેખ કર્યો છે કે એસ.સી.બી.એ. ને માત્ર NCTR માં જ નહીં પરંતુ ઉત્તર ભારતના અન્ય તમામ રાજ્યોમાં પ્રેક્ટિસ કરતા બહારના વકીલોની વિશાળ સંખ્યાના પૂરથી ઉગારવાની જરૂર છે, જેમને ટૂંકી દ્રષ્ટિ ધરાવતા ઉમેદવારોએ એસ.સી.બી.એ. ની તેમની ચૂંટણી પર નજર રાખીને નોંધ્યા હતા. વિદ્વાન વકીલે ભારપૂર્વક જણાવ્યું છે કે જ્યાં સુધી આ અદાલત એસ.સી.બી.એ. ના બચાવમાં ન આવે ત્યાં સુધી, એસોસિએશન કોર્ટ સંલગ્ન બાર એસોસિએશન મટી જશે અને "સુપ્રીમ કોર્ટ" શબ્દો છોડી દેવા પડશે અને તેના સ્થાને "ઉત્તર ભારત" શબ્દો મૂકવા પડશે. કોઈપણ સંજોગોમાં એસ.સી.બી.એ. ના સ્વરૂપને પાતળું થવા દેવું જોઈએ નહીં

તેના પર ભાર મૂકતા, વિદ્વાન વકીલે ભારપૂર્વક જણાવ્યું છે કે બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪૨ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવા માટે આ એક યોગ્ય કેસ છે. વિદ્વાન વકીલ શ્રી પી.પી. રાવે સૂચવ્યું છે કે નિયમિત પ્રેક્ટિશનરોને ઓળખવા માટે વિનય બાલચંદ્ર જોશી વિ. રજિસ્ટ્રાર જનરલ, સુપ્રીમ કોર્ટ ઓફ ઈન્ડિયા (૧૯૯૮) ૭ એસ.સી.સી. ૪૬૧ માં પૃષ્ઠ ૪૬૫-૪૬૭ પરિચ્છેદ ૭ પર ચેમ્બર ફાળવણી માટે આ અદાલત દ્વારા અપનાવવામાં આવેલા માપદંડો અપનાવવામાં આવે અથવા વિકલ્પ તરીકે એસ.સી.બી.એ. ના વચગાળાના બોર્ડ ઓફ મેનેજમેન્ટ જેમાં શ્રી કે.કે. વેણુગોપાલ, ચેરમેન, શ્રી પી.પી. રાવ, વાઈસ ચેરમેન અને શ્રી પી.એચ. પારેખ, સભ્ય કારોબારી અને કન્વીનરનો સમાવેશ થાય છે તે દ્વારા જારી કરાયેલા ૨૨ માર્ચ, ૨૦૧૦ ના પરિપત્રમાં દર્શાવેલ માપદંડો પર યથાવત ફેરફારો સાથે સ્વીકારવા માટે વિચારણા કરી શકાય છે.

આ બાબતમાં અદાલતને સહાય કરવા માટે અમિક્સ ક્યુરી તરીકે નીમાયેલા આ અદાલતના એક પ્રતિષ્ઠિત વકીલ શ્રી રંજિત કુમાર, વિદ્વાન પ્રમુખ, સુપ્રીમ કોર્ટ એડવોકેટ્સ-ઓન-રેકોર્ડ એસોસિએશન શ્રી સુશીલ કુમાર જૈન, પ્રતિવાદીના વિદ્વાન વકીલ શ્રી ડી.કે. ગર્ગ જેઓ ભૂતકાળમાં સુપ્રીમ કોર્ટ એડવોકેટ્સ-ઓન-રેકોર્ડ એસોસિએશનના પ્રમુખ પણ હતા, તેમણે એસ.સી.બી.એ. ની મોટી સંખ્યામાં અ-નિયમિત વકીલોની નોંધણીના કારણે એસ.સી.બી.એ. ના નિયમિત સભ્યો દ્વારા ભોગવવામાં આવતી મુશ્કેલીઓ તરફ આ અદાલતનું ધ્યાન દોર્યું, જેઓ તેમના જણાવ્યા મુજબ, હવે બહુમતી ધરાવે છે જેના પરિણામે એસ.સી.બી.એ. એવો કોઈ નિર્ણય લેવા માટે સક્ષમ નથી જે

બારના હિતમાં હોય. વિદ્વાન વકીલોએ તેમની મૌખિક દલીલોની પૂર્તિ માટે ફાઇલ કરેલી લેખિત રજૂઆતોમાં જણાવ્યું છે કે એસ.સી.બી.એ. ના દસ હજારથી વધુ સભ્યો છે જેમાંથી માત્ર બે હજાર વકીલો જ નિયમિત સભ્યો છે જેઓ વાસ્તવમાં આ અદાલતમાં પ્રેક્ટિસ કરે છે અને આઠ હજાર અ-નિયમિત સભ્યોએ એસ.સી.બી.એ. ની બાબતોનો કબજો એવી રીતે લઈ લીધો છે કે નિયમિત સભ્યો માટે એસ.સી.બી.એ. ની જનરલ કે સ્પેશિયલ મીટિંગ્સમાં કોઈ કામકાજ ચલાવવું લગભગ અશક્ય બની ગયું છે. વિદ્વાન વકીલે ભારપૂર્વક જણાવ્યું કે એસ.સી.બી.એ. ના સભ્યો માટેનું વાર્ષિક લવાજમ દાયકાઓ સુધી રૂ. ૫૦૦/- ની નજીવી રકમ પર નિશ્ચિત રહ્યું હતું અને દર વખતે જ્યારે લવાજમ વધારવાની દરખાસ્ત મૂકવામાં આવતી ત્યારે આ અ-નિયમિત સભ્યોના વર્ચસ્વ ધરાવતી જનરલ બોડી દ્વારા તેને ફગાવી દેવામાં આવતી હતી અને માત્ર તાજેતરમાં જ ખૂબ જ મુશ્કેલીથી સુપ્રીમ કોર્ટના ઉચ્ચ સુરક્ષા ક્ષેત્ર એટલે કે લાઇબ્રેરી ૧ ની અંદર યોજાયેલા ગુપ્ત મતદાન દ્વારા લવાજમ સુધારીને રૂ. ૧૫૦૦/- કરવામાં આવ્યું છે, પરંતુ હવે તેને ફરીથી ઘટાડીને રૂ. ૫૦૦/- કરવાની માંગ કરવામાં આવી રહી છે. વિદ્વાન વકીલે નિર્દેશ કર્યો કે જો એસ.સી.બી.એ. ના સભ્યો માટેનું લવાજમ ફરીથી સુધારીને રૂ. ૫૦૦/- કરવામાં આવશે, તો તે માત્ર આવા અ-નિયમિત સભ્યો માટે જ વરદાન સાબિત થશે નહીં પરંતુ ચૂંટણી લડતા ઉમેદવારો માટે પણ વરદાન સાબિત થશે જેમને તેમના મતો સુરક્ષિત કરવા અને ચૂંટાવવા માટે, આ અદાલતમાં નિયમિત પ્રેક્ટિસ ન કરતા વકીલોને નોંધવા માટે ઓછો ખર્ચ કરવો પડશે. એ વાત પર

ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો કે વધારેલું લવાજમ એસોસિએશનના હિતમાં છે કારણ કે તેનાથી માત્ર એસ.સી.બી.એ. ની નાણાકીય સ્થિતિ સુધરશે નહીં પરંતુ આ અદાલતમાં નિયમિતપણે પ્રેક્ટિસ ન કરતા સભ્યોને દૂર રાખવામાં પણ મદદ મળશે. વિદ્વાન વકીલે દલીલ કરી હતી કે આ અદાલત એસ.સી.બી.એ. ના સભ્યોને, જેઓ આ અદાલતમાં નિયમિત પ્રેક્ટિસ કરે છે, બાર રૂમ, લાઇબ્રેરી, કેન્ટીન, પાર્કિંગ સ્પેસ, ક્લિનિક્સ, રેસ્ટ રૂમ વગેરે જેવી અસંખ્ય સુવિધાઓ/લાભો પ્રદાન કરે છે અને એસ.સી.બી.એ. સુપ્રીમ કોર્ટના કામકાજ સાથે આંતરિક રીતે અને અવિભાજ્ય રીતે જોડાયેલું હોવાથી, આ અદાલતે એસ.સી.બી.એ. ને તેની સાથે જોડાયેલા અસંખ્ય દૂષણોમાંથી મુક્ત કરવા અને સમગ્ર સંસ્થાના કામકાજને સુધારવા માટે બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૩૬, ૧૪૨ અને ૧૪૫(૧)(એ) હેઠળની તેની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને સુધારેલા નિયમ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા "એક બાર એક મત" ના ખ્યાલના અસરકારક અમલીકરણ માટે યોગ્ય દિશા-નિર્દેશો આપવા જોઈએ. તમામ વિદ્વાન વકીલો દ્વારા જે બાબત પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો તે એ હતી કે જે વકીલો આ અદાલતમાં નિયમિત પ્રેક્ટિસ કરતા નથી, તેઓ એસ.સી.બી.એ. ની કારોબારી સમિતિ માટે મતદાન કરે કે ચૂંટાય તે એસ.સી.બી.એ. ના હિતમાં નથી, પરંતુ ભૂતકાળમાં, અસંખ્ય સભ્યો જેઓ પોતે સુપ્રીમ કોર્ટમાં નિયમિત પ્રેક્ટિસ કરતા ન હતા, તેમણે અન્ય કોર્ટ સંલગ્ન બાર એસોસિએશનોની કારોબારી સમિતિઓના સભ્યો હોવા છતાં એસ.સી.બી.એ. ની કારોબારી સમિતિના વિવિધ હોદ્દાઓ માટે ચૂંટણી લડી હતી અને આવા અ-નિયમિત સભ્યોના મતોના બળે સફળ થયા

હતા જેઓ માત્ર ચૂંટણીની તારીખે જ કોર્ટના પરિસરમાં જોવા મળે છે. વિદ્વાન વકીલે ઉદ્દેખ કર્યો કે આ રીતે ચૂંટાયેલા વ્યક્તિઓ એસ.સી.બી.એ. ના કામકાજમાં ભાગ લેતા નથી કારણ કે તેઓ એસ.સી.બી.એ. ના કામકાજ કે અ-કામકાજથી પ્રભાવિત થતા નથી જેણે ન્યાય નિર્વહણમાં સુવિધા આપનાર તરીકે એસ.સી.બી.એ. ના કામકાજને અસર કરી છે અને તેથી વ્યવસાયની પવિત્રતા અને ગરિમા જાળવવા માટે આ અદાલત પાસે અનુચ્છેદ ૧૩૬ અને અનુચ્છેદ ૧૪૨ હેઠળ દિશા-નિર્દેશો આપવાની માત્ર સત્તા જ નથી પરંતુ ફરજ પાડે છે, ખાસ કરીને જ્યારે વિદ્વાન અમિકસ ક્યુરી, તેના માનદ મંત્રી દ્વારા પ્રતિનિધિત્વ ધરાવતા એસ.સી.બી.એ., સુપ્રીમ કોર્ટ એડવોકેટ્સ-ઓન-રેકૉર્ડ એસોસિએશનના પ્રમુખ અને શ્રી કે.કે. વેણુગોપાલ, શ્રી પી.પી. રાવ વગેરે જેવા અન્ય ઉચ્ચ કક્ષાના વકીલો દ્વારા વિનંતી કરવામાં આવે છે જેઓ માત્ર આ અદાલતમાં નિયમિત પ્રેક્ટિસ કરે છે. સી.એ. નં. ૩૪૦૧/૨૦૦૩ માં પ્રતિવાદી શ્રી બી.ડી. કૌશિકનું પ્રતિનિધિત્વ કરતા વિદ્વાન વકીલ શ્રી ડી.કે. ગર્ગે કોર્ટના એક અધિકારી તરીકે આ અદાલત સમક્ષ નિખાલસપણે નિર્દેશ કર્યો કે દિલ્હીના વિદ્વાન સિવિલ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલા તારીખ ૫ એપ્રિલ, ૨૦૦૩ ના વચગાળાના હુકમ સામે અપીલકર્તા એસ.સી.બી.એ. ને ઉપલબ્ધ અન્ય અસરકારક વૈકલ્પિક ઉપાયો હોવા છતાં, આ અદાલતે એસ.સી.બી.એ. દ્વારા દાખલ કરાયેલી સ્પેશિયલ લીવ પિટિશનને માત્ર એન્ટરટેઈન જ ન કરી પરંતુ સ્ટે પાડી આપ્યો કારણ કે આ અદાલત એસ.સી.બી.એ. ના કામકાજને નિયંત્રિત કરવા, સુધારવા અને સુધારવા માંગતી હતી અને આ અદાલત દ્વારા

એસ.સી.બી.એ. ના નિયમિત સભ્યોને પૂરી પાડવામાં આવેલી વિવિધ સુવિધાઓના દુરુપયોગને રોકવા માંગતી હતી જેથી એસ.સી.બી.એ. ના સભ્યો ન્યાય નિર્વહણમાં આ અદાલતને શ્રેષ્ઠ સહાય પૂરી પાડે. એવું પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે એસએલપી એન્ટરટેઈન કરવામાં આવી હતી અને આક્ષેપિત વચગાળાના હુકમની કામગીરી પર આ અદાલત દ્વારા સ્ટે આપવામાં આવ્યો હતો જેથી એસ.સી.બી.એ. ના રોજિંદા કામકાજમાં બહારના સભ્યોના હસ્તક્ષેપને રોકી શકાય અને તેથી આ અદાલતે એસ.સી.બી.એ. ના કામકાજને નિયંત્રિત કરવા, સુધારવા અને સુધારવા માટે દિશા-નિર્દેશો આપવા જોઈએ/માર્ગદર્શિકા બનાવવી જોઈએ. વિદ્વાન વકીલે નિર્દેશ કર્યો કે આ કોઈ છૂપી વાત નથી કે આ તમામ અ-નિયમિત સભ્યોની વાર્ષિક સભ્યપદ લવાજમ ફી એસ.સી.બી.એ. ની કારોબારી સમિતિના વિવિધ હોદ્દાઓ માટે ચૂંટણી લડતા ઉમેદવારો દ્વારા ચૂકવવામાં આવે છે અને એસ.સી.બી.એ. ના રેકૉર્ડ દર્શાવે છે કે સદર અ-નિયમિત સભ્યોના એસ.સી.બી.એ. ના લવાજમ પેટે સમાન રકમ માટે એક જ બેંકની એક જ શાખા દ્વારા એસ.સી.બી.એ. ની તરફેણમાં સેંકડો બેંક ડ્રાફ્ટ્સ જારી કરવામાં આવ્યા હતા અને ચૂંટણીમાં આ અ-નિયમિત સભ્યોના મતો માંગતા કેટલાક રસ ધરાવતા વ્યક્તિઓએ લવાજમ ચૂકવ્યું હતું. શ્રી ડી.કે. ગર્ગની આ છેલ્લી દલીલને બાબતમાં ઉપસ્થિત તમામ વિદ્વાન વકીલો દ્વારા સમર્થન આપવામાં આવ્યું હતું. આમ, વિદ્વાન વકીલોએ આ અદાલતને સુધારેલા નિયમ જે "એક બાર એક મત" ના સિદ્ધાંતને રજૂ કરે છે તેના અસરકારક અમલીકરણ માટે માર્ગદર્શિકા/દિશા-નિર્દેશો આપવા આગ્રહ કર્યો છે.

૩૭. આ અદાલતે "એક બાર એક મત" ના સિદ્ધાંતના અસરકારક અમલીકરણ માટે યોગ્ય દિશા-નિર્દેશો/માર્ગદર્શિકા આપવા બાબતમાં ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલો દ્વારા કરવામાં આવેલી વિનંતી પર વિચાર કર્યો છે. આ સામાન્ય જ્ઞાનની બાબત છે કે આ અદાલતે એસ.સી.બી.એ. ના સભ્યોને ચાર મોટી લાઇબ્રેરી, ત્રણ કેન્ટીન, બે લોન્જ, સલાહ-મસલત રૂમ તરીકે ઉપયોગ કરી શકાય તેવા અસંખ્ય રૂમ જ્યાં આ અદાલતમાં નિયમિત પ્રેક્ટિસ કરતા વિદ્વાન વકીલો તેમના અસીલો સાથે સલાહ-મસલત કરી શકે છે, આર્બિટ્રેશન રૂમ, વકીલોના ચેમ્બર, વિશાળ પાર્કિંગ સ્પેસ, વીજ પુરવઠાનો મફત ઉપયોગ વગેરે પૂરા પાડ્યા છે. આમાં કોઈ વિવાદ નથી કે હાલમાં એસ.સી.બી.એ. ના આશરે દસ હજાર સભ્યો છે જોકે આ અદાલતમાં નિયમિતપણે પ્રેક્ટિસ કરતા વકીલો/પ્રેક્ટિશનરોની વાસ્તવિક સંખ્યા બે હજાર પાંચસોથી વધુ નથી જેમાંથી આશરે નવસો એડવોકેટ્સ-ઓન-રેકૉર્ડ છે. આ એક સ્વીકૃત તથ્ય છે કે એસ.સી.બી.એ. ની કારોબારી સમિતિની વાર્ષિક ચૂંટણીઓની પૂર્વસંધ્યાએ, સમગ્ર ભારતમાંથી લગભગ ત્રણ હજારથી વધુ મતદારો આ અદાલતના પરિસરમાં આવે છે, જેમને વિવિધ હોદ્દાઓ માટે ચૂંટણી લડતા વકીલો દ્વારા મતદાન કરાવવામાં આવે છે. વધુમાં, એસ.સી.બી.એ. ના સભ્યો તરીકે મોટી સંખ્યામાં અ-નિયમિત સભ્યોની નોંધણીએ આ અદાલત માટે ચેમ્બરની ફાળવણીમાં સમસ્યાઓ ઊભી કરી છે અને એવું જાણવા મળ્યું છે કે એસ.સી.બી.એ. ના અ-નિયમિત સભ્યોનો મોટો ભાગ નિયમિત સભ્યોના ક્વોટાને ખાઈ જાય છે જેમને ખરેખર ચેમ્બરની જરૂર હોય છે. સુપ્રીમ કોર્ટ એડવોકેટ્સ-ઓન-રેકૉર્ડ એસોસિએશનના વિદ્વાન

પ્રમુખ શ્રી સુશીલ કુમાર જૈન દ્વારા એ નિર્દેશ કરવામાં આવ્યો હતો કે ચેમ્બર ફાળવવામાં આવી છે તેવા ઘણા અ-નિયમિત સભ્યો દિલ્હીમાં કે તેની આસપાસ રહેતા પણ નથી. સુપ્રીમ કોર્ટ એડવોકેટ્સ-ઓન-રેકૉર્ડ પ્રાથમિક રીતે સુપ્રીમ કોર્ટમાં પ્રેક્ટિસ કરતા વકીલો છે અને એસ.સી.બી.એ. ના કામકાજથી સીધા પ્રભાવિત થાય છે જેનો પ્રાથમિક ઉદ્દેશ્ય સુપ્રીમ કોર્ટમાં વાસ્તવમાં પ્રેક્ટિસ કરતા વકીલોના હિતની સંભાળ રાખવાનો છે. એમાં કોઈ શંકા નથી કે એડવોકેટ્સ-ઓન-રેકૉર્ડ એસ.સી.બી.એ. નો એક મહત્વપૂર્ણ ઘટક છે. સુપ્રીમ કોર્ટ એડવોકેટ્સ-ઓન-રેકૉર્ડ એસોસિએશનના તમામ સભ્યો એસ.સી.બી.એ. ના પણ સભ્યો છે અને ચૂંટણી લડતા ઉમેદવારો દ્વારા કરવામાં આવતી ગેરરીતિઓના કારણે સુપ્રીમ કોર્ટમાં નિયમિત પ્રેક્ટિશનર ન હોય તેવા મોટી સંખ્યામાં વકીલો એસ.સી.બી.એ. ના સભ્યો બન્યા છે અને એસોસિએશનના હોદ્દેદારોને વોટ આપવાનો અને ચૂંટવાનો અધિકાર જ નહીં પરંતુ આવા અ-નિયમિત સભ્યોની તાકાત અને સમર્થનના બળે પોતે હોદ્દેદાર તરીકે ચૂંટાવવાનો દાવો પણ કરે છે. કારણ કે આવા અ-નિયમિત સભ્યો એસ.સી.બી.એ. ના સભ્યો બન્યા છે, તેઓ આ અદાલતમાં નિયમિત પ્રેક્ટિસ કરતા એસ.સી.બી.એ. ના સભ્યોને લંબાવવામાં આવતી સુવિધાઓનો દાવો કરે છે. આવા દાવાઓના કારણે ભૂતકાળમાં ઘર્ષણ થતાં હતા. સુપ્રીમ કોર્ટ એડવોકેટ્સ-ઓન-રેકૉર્ડ એસોસિએશનના વિદ્વાન પ્રમુખ શ્રી સુશીલ કુમાર જૈને નિર્દેશ કર્યો છે કે માત્ર એસ.સી.બી.એ. ના સભ્યો બનીને કેટલાક વકીલો પોતાને સુપ્રીમ કોર્ટના વકીલો માને છે અને તેના આધારે અસીલોને છેતરે છે. શ્રી સુશીલ કુમાર જૈનના જણાવ્યા

મુજબ આવા વકીલો પોતાને સુપ્રીમ કોર્ટના વકીલો કહેવડાવે છે અને તેમના લેટર હેડ, વિક્ઝિટિંગ કાર્ડ, નામ પટ્ટી વગેરે પર આવી સ્થિતિ લખે છે/દર્શાવે છે જેથી અસીલો ગેરમાર્ગે દોરાય છે. વિદ્વાન વકીલ શ્રી પી.પી. રાવ દ્વારા યોગ્ય રીતે નિર્દેશ કર્યા મુજબ, સુપ્રીમ કોર્ટમાં નિયમિત પ્રેક્ટિસ ન કરતા વકીલોની નોંધણી એસ.સી.બી.એ. ના મુખ્ય હેતુ અને ઉદ્દેશ્ય સાથે અસંગત છે, કોઈ પણ કોર્ટ આવા બહારના વકીલો માટે ચેમ્બર અથવા અન્ય સુવિધાઓ પૂરી પાડી શકતી નથી, જેઓ નિયમિત પ્રેક્ટિશનર નથી. જો તેઓ કોઈ ભૂલ કરે તો એસ.સી.બી.એ. કે કોર્ટ તેમની સાથે અસરકારક રીતે વ્યવહાર કરી શકતા નથી. ગેપ પૂરો કરવા માટે યોગ્ય પગલાં લેવામાં આવે ત્યાં સુધી શૂન્યાવકાશ પૂરવા માટે ચોક્કસ નિયમો, વિનિયમો બનાવવાની અને દિશા-નિર્દેશો આપવાની આ અદાલતની સત્તા આ અદાલતના સુપ્રીમ કોર્ટના ઘણા ચુકાદાઓમાં માન્ય અને સમર્થિત છે. વિનીત નારાયણ વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા (૧૯૯૮) ૧ એસ.સી.સી. ૨૨૬ માં આ અદાલતે અહેવાલ થયેલા ચુકાદાના પરિચ્છેદ ૫૧ માં આ પ્રમાણે અવલોકન કર્યું છે: -

"અનુચ્છેદ ૧૪૨ સાથે વાંચતા બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૨ હેઠળ આ અદાલતની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને મોટી સંખ્યામાં કેસોમાં માર્ગદર્શિકા અને દિશા-નિર્દેશો બહાર પાડવામાં આવ્યા છે અને તેનામાંથી કેટલાકનો ટૂંકો સંદર્ભ પૂરતો છે. ઈરાય સામ કંગા વગેરે વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા (૨૦ માર્ચ, ૧૯૭૯ ના રોજ નિર્ણય કરાયેલી રિટ પિટિશન નં. ૨૬૩૨/૧૯૭૮) માં બંધારણીય ખંડપીઠે ઇમિગ્રેશન એક્ટ સંબંધિત ચોક્કસ માર્ગદર્શિકા નિર્ધારિત કરી હતી. લક્ષ્મીકાંત પાંડે વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા (૧૯૮૪) ૨ એસ.સી.સી. ૨૪૪ (વિદેશી દત્તક વિષયક)

માં વિદેશીઓ દ્વારા સગીર બાળકોને દત્તક લેવા માટેની માર્ગદર્શિકા નિર્ધારિત કરવામાં આવી હતી. તેવી જ રીતે પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય અને અન્ય વગેરે વિ. સંપત લાલ અને અન્ય વગેરે (૧૯૮૫) ૧ એસ.સી.સી. ૩૧૭, કે. વીરાસ્વામી વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય (૧૯૮૧) ૩ એસ.સી.સી. ૬૫૫, યુનિયન કાર્બાઈડ કોર્પોરેશન અને અન્ય વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય (૧૯૮૧) ૪ એસ.સી.સી. ૫૮૪, દિલ્હી જ્યુડિશિયલ સર્વિસ એસોસિએશન વગેરે વિ. ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય વગેરે (નડિયાદ કેસ) (૧૯૮૧) ૪ એસ.સી.સી. ૪૦૬, દિલ્હી ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી વિ. સ્કીપર કન્સ્ટ્રક્શન કંપની (પી) લિમિટેડ અને અન્ય (૧૯૮૬) ૪ એસ.સી.સી. ૬૨૨ અને દિનેશ ત્રિવેદી, એમ.પી. અને અન્ય વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય [૧૯૮૭] ૪ એસ.સી.સી. ૩૦૬ માં કાયદાની અસર ધરાવતી માર્ગદર્શિકાઓ નિર્ધારિત કરવામાં આવી હતી, જેનું ચુસ્ત પાલન જરૂરી છે. સુપ્રીમ કોર્ટ એડવોકેટ્સ-ઓન-રેકૉર્ડ એસોસિએશન અને અન્ય વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા (બીજો જજિસ કેસ) (૧૯૮૩) ૪ એસ.સી.સી. ૪૪૧ માં, નાઈન-જજ બેન્ચે ન્યાયાધીશોની નિમણૂક અને ટ્રાન્સફર માટેની માર્ગદર્શિકાઓ અને ધોરણો નિર્ધારિત કર્યા હતા જેનું હાઈકોર્ટ અને સુપ્રીમ કોર્ટના ન્યાયાધીશોની નિમણૂક અને હાઈકોર્ટના ન્યાયાધીશોની ટ્રાન્સફરની બાબતમાં ચુસ્તપણે પાલન કરવામાં આવી રહ્યું છે. તાજેતરમાં વિશાખા અને અન્ય વિ. રાજસ્થાન રાજ્ય અને અન્ય (૧૯૮૭) ૬ એસ.સી.સી. ૨૪૧ માં કામકાજના સ્થળોએ કામકાજ મહિલાઓની જાતીય સતામણી સંબંધિત પાલન માટે વિસ્તૃત માર્ગદર્શિકા નિર્ધારિત કરવામાં આવી છે."

વધુમાં, આ અદાલતે બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪૫(૧)(એ) હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને સુપ્રીમ કોર્ટ નિયમો, ૧૯૬૬ બનાવ્યા છે જે અન્ય બાબતોની સાથે આ અદાલતમાં પ્રેક્ટિસ કરવા માટે હકદાર વકીલોનું નિયમન

કરે છે. વધુમાં, જ્યારે એસ.સી.બી.એ. ના સભ્યોને સુવિધાઓ અને વિશિષ્ટ અધિકારો આપવામાં આવે ત્યારે જરૂરી દિશા-નિર્દેશો/માર્ગદર્શિકા હંમેશા બહાર પાડી શકાય છે. આમ બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૩૬, ૧૪૨, ૧૪૫(૧)(એ) હેઠળ જરૂરી માર્ગદર્શિકા/દિશા-નિર્દેશો આપવાની સત્તા માત્ર ઉપલબ્ધ જ નથી પરંતુ આવી સત્તાનો ઉપયોગ તેની ગરિમા પુનઃસ્થાપિત કરવા માટે એસ.સી.બી.એ. ના સભ્યો દ્વારા ભોગવવામાં આવતા લાભો અને વિશિષ્ટ અધિકારોના "દાતા" તરીકે પણ કરી શકાય છે. એસ.સી.બી.એ. માં પ્રવર્તતી એકંદર પરિસ્થિતિઓને ધ્યાનમાં રાખીને, આ અદાલત સુધારેલા નિયમના અમલીકરણ માટે યોગ્ય દિશા-નિર્દેશો આપવાનો પ્રસ્તાવ મૂકે છે જે "એક બાર એક મત" ના સિદ્ધાંતને રજૂ કરે છે.

૩૮. બાબતમાં ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલા સૂચનો પર વિચારપૂર્વક વિચારણા કર્યા પછી, આ અદાલતનો અભિપ્રાય છે કે નિયમિત પ્રેક્ટિશનરોને ઓળખવા માટે વિનય બાલચંદ્ર જોશી વિ. રજિસ્ટ્રાર જનરલ, સુપ્રીમ કોર્ટ ઓફ ઈન્ડિયા (૧૯૯૮) ૭ એસ.સી.સી. ૪૬૧ માં પૃષ્ઠ ૪૬૫-૪૬૭ પરિચ્છેદ ૭ માં સમજાવ્યા મુજબ ચેમ્બર ફાળવણી માટે આ અદાલત દ્વારા અપનાવવામાં આવેલા માપદંડો એસ.સી.બી.એ. દ્વારા સમયાંતરે અપનાવવા માટે નિર્દેશિત કરવા જોઈએ. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી કે.કે. વેણુગોપાલ તેમની લેખિત રજૂઆતો સાથે ૩૦ નવેમ્બર, ૨૦૦૭ સુધી સુધારેલા વકીલોના ચેમ્બર ફાળવણી નિયમોની એક નકલ જોડેલ છે, જેમાં ચેમ્બર ફાળવણી માટેની વિગતવાર કાર્યરીતિ અને ચેમ્બર ફાળવવામાં આવે તે પહેલાં સંતોષવાની પૂર્વ

શરતો નિર્ધારિત કરવામાં આવી છે. સંજોગો અનુસાર આ અદાલત બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪૨ સાથે વાંચતા અનુચ્છેદ ૧૩૬ હેઠળ આદેશ આપે છે કે ચેમ્બર ફાળવણી માટે આ અદાલત દ્વારા અપનાવવામાં આવેલા માપદંડો, જે વકીલોના ચેમ્બર ફાળવણી નિયમોમાં ઉલ્લેખિત છે અને વિનય બાલચંદ્ર જોશી (ઉપરોક્ત) માં સમજાવ્યા મુજબ, આ અદાલતમાં નિયમિત પ્રેક્ટિશનરોને ઓળખવા માટે એસ.સી.બી.એ. અને તેના હોદ્દેદારો દ્વારા અપનાવવામાં આવશે. આ અદાલતમાં નિયમિત પ્રેક્ટિશનરોને ઓળખવા માટે, એસ.સી.બી.એ. ના હોદ્દેદારો અથવા એક નાની સમિતિ, જે ત્રણ વરિષ્ઠ વકીલોની બનેલી એસ.સી.બી.એ. દ્વારા નીમવામાં આવી શકે છે, તેના માટે ૨૦૦૫ થી ૨૦૧૦ સુધી હાઈકોર્ટ બાર એસોસિએશન, ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટ બાર એસોસિએશન, તાલુકા બાર એસોસિએશન, ટ્રિબ્યુનલ બાર એસોસિએશન અને BIFR, AIFR, CAT વગેરે જેવા અર્ધ-ન્યાયિક બાર એસોસિએશનોમાંથી કોઈપણ કોર્ટ સંલગ્ન બાર એસોસિએશનમાં ચૂંટણી લડનારા સભ્યો વિશે માહિતી એકત્રિત કરવા માટે ખુલ્લું રહેશે. જો એસ.સી.બી.એ. ના હોદ્દેદારો અથવા તેના દ્વારા નીમેલી સમિતિ દ્વારા આવી માહિતી માંગવામાં આવે, તો તે અગાઉ જણાવેલા કોર્ટ સંલગ્ન બાર એસોસિએશનો દ્વારા અપવાદ વિના અને ચૂક વિના પૂરી પાડવામાં આવશે. નીમવામાં આવનાર એસ.સી.બી.એ. ની સમિતિને આથી આ અદાલતમાં પ્રેક્ટિસ કરતા નિયમિત સભ્યોની યાદી અને આ અદાલતમાં નિયમિતપણે પ્રેક્ટિસ ન કરતા સભ્યોની બીજી અલગ યાદી અને એસ.સી.બી.એ. ના અસ્થાયી સભ્યોની ત્રીજી યાદી તૈયાર કરવાનો આદેશ આપવામાં આવે છે. આ

યાદીઓ એસ.સી.બી.એ. વેબસાઈટ પર અને એસ.સી.બી.એ. નોટિસ બોર્ડ પર પણ મૂકવાનો આદેશ આપવામાં આવે છે. એસ.સી.બી.એ. દ્વારા એસ.સી.બી.એ. ના દરેક સભ્યને ૨૮ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૧૨ ના રોજ અથવા તે પહેલાં તેના સભ્યપદની સ્થિતિ વિશે માહિતગાર કરતો પત્ર મોકલવાનો આદેશ આપવામાં આવે છે. નારાજ થયેલ સભ્ય એસ.સી.બી.એ. કડીથી પત્ર મળ્યાની તારીખથી ૧૫ દિવસની અંદર નિયમિત પ્રેક્ટિશનરોને ઓળખવા માટે એસ.સી.બી.એ. દ્વારા નીમવામાં આવનાર સમિતિને લેખિતમાં રજૂઆત કરવા માટે હકદાર રહેશે, જેમાં સમિતિ સમક્ષ વ્યક્તિગત શ્રવણ જરૂરી છે કે નહીં તે લેખિતમાં જણાવવાનું રહેશે. જો આવી વિનંતી કરવામાં આવે તો સંબંધિત સભ્યને સમિતિ દ્વારા સાંભળવામાં આવશે. રજૂઆત/રજૂઆતો પર વિચાર કરવામાં આવશે અને તેનો નિર્ણય ઉપરોક્ત સમિતિ દ્વારા ૩૦ એપ્રિલ, ૨૦૧૨ ના રોજ અથવા તે પહેલાં આપવામાં આવશે. તે સમિતિનો નિર્ણય સંબંધિત સભ્યને જણાવવામાં આવશે પરંતુ નિર્ણય આખરી, નિર્ણાયક અને એસ.સી.બી.એ. ના સભ્ય પર બંધનકર્તા રહેશે. ત્યારબાદ, આ અદાલતના નિયમિત પ્રેક્ટિશનરોની આખરી યાદી એસ.સી.બી.એ. દ્વારા પ્રદર્શિત કરવામાં આવશે.

નિયમિત પ્રેક્ટિશનરોની આખરી યાદી તૈયાર કર્યા પછી, દરેક સભ્ય એસ.સી.બી.એ. ને લેખિત જાણ કરશે કે તે અન્ય કોર્ટ સંલગ્ન બારનો સભ્ય છે કે નહીં. જે સભ્યનું નામ સદર યાદીમાં શામેલ છે તેના માટે કાયમી જાહેરાત આપવી ફરજિયાત રહેશે કે તે માત્ર એસ.સી.બી.એ. માં જ મતદાન કરશે અને કોઈપણ

હાઈકોર્ટ બાર એસોસિએશન અથવા ડિસ્ટ્રિક્ટ બાર એસોસિએશન અથવા તાલુકા બાર એસોસિએશન અથવા ટ્રિબ્યુનલ બાર એસોસિએશન અથવા BIFR, AIFR, CAT વગેરે જેવા અર્ધ-ન્યાયિક બાર એસોસિએશનોની કોઈપણ ચૂંટણીમાં મતદાન કરશે નહીં. આ જાહેરાતની એક નકલ એસ.સી.બી.એ. ની વેબસાઈટ પર તેમજ એસ.સી.બી.એ. ના નોટિસ બોર્ડ પર મૂકવામાં/પ્રદર્શિત કરવામાં આવશે. આવી જાહેરાત દાખલ કર્યાની માહિતી તે તમામ બાર એસોસિએશનોને મોકલવામાં આવશે જ્યાં સદર વકીલ સભ્ય છે. એકવાર આવી જાહેરાત આપવામાં આવ્યા પછી, તે રદ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી માન્ય રહેશે અને એકવાર તે રદ થઈ જાય પછી સભ્ય રદ્દીકરણની તારીખથી ત્રણ વર્ષની મુદત માટે એસ.સી.બી.એ. દ્વારા યોજનારી કોઈપણ હોદ્દા માટેની કોઈપણ ચૂંટણીમાં મત આપવાનો અથવા સ્પર્ધા કરવાનો તેનો અધિકાર ગુમાવશે.

૩૯. એસ.સી.બી.એ. ના સભ્યો, જેમના નામ નિયમિત પ્રેક્ટિશનરોની આખરી યાદીમાં દેખાતા નથી, તેઓ એસ.સી.બી.એ. ના હોદ્દેદારોની ચૂંટણીમાં મત આપવા માટે કે એસ.સી.બી.એ. દ્વારા જે હોદ્દાઓ માટે ચૂંટણી યોજાશે તેમાંથી કોઈપણ હોદ્દા માટે સ્પર્ધા કરવા માટે હકદાર રહેશે નહીં.

૪૦. આ અદાલત સૂચવે છે કે આ ચુકાદા દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા દિશા-નિર્દેશોનું ચુસ્ત પાલન સુનિશ્ચિત કરવા માટે, ત્રણ વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલોની બનેલી એક અમલીકરણ સમિતિની રચના કરી શકાય છે. એસ.સી.બી.એ. એ આ અદાલતમાં પ્રેક્ટિસ કરતા શ્રી કે.કે. વેણુગોપાલ, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ, શ્રી પી.પી. રાવ, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ અને શ્રી રંજિત કુમાર, વિદ્વાન વરિષ્ઠ

વકીલના નામો સદર અમલીકરણ સમિતિના સભ્યો તરીકે નીમવા માટે સૂચવ્યા છે. આ અદાલત ભલામણ કરે છે કે ઉપર દર્શાવેલા ત્રણ વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલોના નામો તેમની સંમતિ અને અનુકૂળતાને આધીન સદર સમિતિના સભ્યો તરીકે નીમવા માટે એસ.સી.બી.એ. દ્વારા વિચારણા કરવામાં આવે.

૪૧. નિયમ ૧૮ માં કરવામાં આવેલ સુધારો કાયદેસર અને માન્ય છે અને દાવાઓ નોંધાવનાર વકીલોના કોઈ અધિકારનું ઉદ્વેગન કે અતિક્રમણ થયું નથી તેવા તારણોને ધ્યાનમાં રાખીને, આ અદાલત ટ્રાયલ કોર્ટને તુરંત જ સુનાવણી માટે બંને દાવાઓ હાથમાં લેવા અને આ ચુકાદામાં આ અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલી અવલોકનોના પ્રકાશમાં તેની ફાઈલ પર બાકી રહેલા બંને દાવાઓનો નિકાલ/રદ કરવા નિર્દેશ આપે છે.

૪૨. ઉપરોક્ત નિર્દેશોને આધીન રહીને, બંને અપીલોનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

અપીલોનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો.

*The translation of this judgment has been provided by
M/s. Hyperlink E-Solutions Pvt. Ltd.*

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to

understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.